

Erityinen tuki kauneudenhoitoalan ammatti-oppilaitoksessa

Opiskelijoiden haasteet ja erityisen tuen menetelmät

Riikka Laakso ja Johanna Nukala

Laurea-ammattikorkeakoulu

Erityinen tuki kauneudenhoitoalan ammattioppilaitoksessa - Opiskelijoiden haasteet ja erityisen tuen menetelmät

Riikka Laakso ja Johanna Nukala
Kosmetiikka-asiantuntijuuden
kehittäminen ja johtaminen
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2025

Riikka Laakso, Johanna Nukala

Erityinen tuki kauneudenhoitoalan ammattioppilaitoksessa - Opiskelijoiden haasteet ja erityisen tuen menetelmät

Vuosi

2025

Sivumäärä

108

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaisia erityisen tuen haasteita kauneudenhoitoalan oppilaitoksissa useimmiten tavataan ja minkälaisia menetelmiä eri kauneudenhoitoalan ammattioppilaitokset hyödyntävät erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisessa. Lisäksi selvitettiin opiskelijoiden eriyttämistä, henkilökohtaisiin opetussuunnitelmiin kirjattuja tukitoimia, opettajien resursseja ja toiveita opinnäytetyön tuotoksesta. Opinnäytetyön tarkoituksena on helpottaa kauneudenhoitoalalla toimivien opettajien työskentelyä erityisen tuen opiskelijoiden kanssa.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsiteltiin erilaisia teemoja, jotka linkittyvät erityisen tuen antamiseen. Näitä ovat esimerkiksi erityisen tuen antamista ohjaileva lainsäädäntö. Tietoperustassa käytiin läpi myös erityispedagogiikkaa, erityisen tuen menetelmiä sekä oppimisvaikeuksia. Opinnäytetyössä käytettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä; puoliavoimaa kyselyä ja puolistrukturoitua haastattelua. Kysely suunnattiin kaikkiin suomenkielisiin kauneudenhoitoalan ammattioppilaitoksiin. Kyselyn pohjalta valikoitiin seitsemän ammattioppilaitoksen edustajaa tarkentaviin haastatteluihin. Kyselyt ja haastattelut analysoitiin kvalitatiivisella eli laadullisella menetelmällä, jonka avulla vastaukset pystyttiin tunnistamaan ja teemoittamaan.

Tulokset osoittivat, että erityisen tuen haasteet olivat oppilaitoksista riippumatta hyvin samankaltaisia. Yleisimpiä haasteita olivat erilaiset keskittymisvaikeudet ja hahmottamishäiriöt sekä mielenterveysongelmat, joista sosiaalisten tilanteiden pelko näkyi voimakkaimmin. Yleisimpinä tuen muotoina oppilaitoksissa käytettiin tukipajoja, ammatillista ohjaajaa, monikanavaista opetustyyliä sekä materiaalia. Todettiin, että oppilaitoksissa, joissa tuen suunnitelmasta vastasi alan oma ammatillinen erityisopettaja, tukitoimet olivat helposti toteutettavissa, mutta ajanpuute ja resurssien puute toivat haastetta tuen antamiseen. Opettajille resursoitavan erityisen tuen määrä vaihteli eri oppilaitoksien välillä. Useammassa oppilaitoksessa erityistä tukea resursoitiin lähinnä ammatilliselle erityisopettajalle tai ryhmän vastuuopettajille. Haastatteluista ei noussut esiin erityisiä toiveita tuotokselle, mutta toivottiin että oppilaitokset voisivat tarjota lisää koulutusta erityisen tuen antamiseen ja hyviä käytänteitä voitaisiin jakaa enemmän eri alojen välillä. Ammatillisesta erityisopettajasta ja ohjaajasta koettiin olevan merkittävin hyöty päivittäisessä opetuksessa.

Opinnäytetyön tulosten ja teorian tiedon pohjalta kehitettiin infograafit, joihin koottiin yleisimmät erityisen tuen haasteet ja menetelmät visuaaliseen muotoon. Infograafit voidaan tulostaa ja laminoida tai kiinnittää esimerkiksi opettajan huoneen seinälle, jolloin niistä saatava tieto on helposti hyödynnettävissä opetuksessa. Opinnäytetyön aikana nousi esiin useampia jatkotutkimus- ja kehittämideoita. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ja muiden erityisen tuen opiskelijoiden näkökulman mukaan ottaminen haasteiden ja toimivien menetelmien kartoittamiseen. Lisäksi erityisen tuen kehittäminen työpaikalalla järjestettävässä koulutuksessa olisi hyödyllistä.

Asiasanat: erityinen tuki, ammatillinen oppilaitos, kauneudenhoitoala, erityisen tuen menetelmät, oppimisvaikeus

Riikka Laakso, Johanna Nukala

Special support in beauty vocational schools - Challenges of students and methods of special support

Year

2025

Pages

108

The aim of this thesis was to find out what kind of special support challenges are most often encountered in beauty vocational schools and what kind of methods different schools use to guide special support students. In addition, the differentiation of students, the support measures included in individual curricula, teachers' resources and their wishes for the output of the thesis were investigated. The aim of the thesis is to facilitate the work of teachers with students with special needs.

The knowledge base of the thesis covered a range of topics linked to the provision of special support. These include, for example, the legislation governing the provision of special support. The knowledge base also covered special pedagogy, special support methods and learning difficulties. The thesis used qualitative research methods, a semi-open questionnaire and a semi-structured interview. The questionnaire was addressed to all Finnish-speaking vocational schools of beauty care. Based on the questionnaire, seven representatives of the vocational schools were selected for in-depth interviews. The questionnaires and interviews were analyzed using a qualitative method, which enabled the responses to be identified and thematized.

The results showed that the challenges of special support were very similar regardless of the educational institutions. The most common challenges were a range of concentration and perceptual difficulties and mental health problems, with fear of social situations being the most prominent. The most common forms of support used in the institutions were support workshops, a professional tutor, a multichannel teaching style and materials. It was found that in institutions where the support plan was managed by a dedicated vocational special needs teacher, support was easy to implement, but time and resource constraints made it challenging to provide support. The amount of specific support resourced to teachers varied between institutions. In several institutions, special support was mainly resourced to the dedicated special needs teacher or the group's responsible teacher. The interviews did not reveal any specific wishes for the output, but there was a wish that institutions could provide more training in the provision of specific support and that good practice could be shared more across disciplines. A professional special needs teacher and tutor were seen as the most important benefits in day-to-day teaching.

Based on the results of the thesis and theoretical knowledge, infographics were developed to visually summarize the most common challenges and methods of special support. The infographics can be printed out and laminated or attached to the wall of the teacher's room, for example, so that the information can be easily used in teaching. Several ideas for further research and development emerged during the thesis. Further research could include the perspective of students with a migrant background and other special needs students to identify challenges and effective methods. In addition, the development of specific support in workplace training would be useful.

Keywords: Special support, Vocational education, Beauty care field, Special support methods, Learning disability

Sisällys

1	Johdanto.....	9
2	Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa.....	10
2.1	Ammatillinen oppilaitos - hius- ja kauneudenhoitoala.....	10
2.2	Oppivelvollisuus	11
2.3	Erityinen tuki ja lainsäädäntö	12
2.3.1	Laki ammatillisesta koulutuksesta	14
2.3.2	Ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen lakimuutos.....	15
2.3.3	Perustuslain merkitys erityisen tuen toteuttamisessa ammatillisessa koulutuksessa	17
2.3.4	Yhdenvertaisuuslaki ja sen merkitys erityisen tuen opiskelijoille	17
2.3.5	YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus	19
3	Monipuolinen osaaminen ja tulevaisuuden ammattilaisen taidot kauneudenhoitoalalla ..	19
4	Oppimisvaikeudet	22
4.1	Kielelliset oppimisvaikeudet.....	23
4.1.1	Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet.....	23
4.1.2	Kielenkehityksen vaikeudet	26
4.2	Matemaattiset oppimisvaikeudet	28
4.3	Neuropsykiatriset häiriöt.....	29
4.3.1	Autismikirjo	29
4.3.2	Aktiivisuuden ja tarkkavaisuuden häiriö eli ADHD	30
4.3.3	Muut neuropsykiatriset häiriöt.....	33
4.4	Mielenterveysongelmat.....	35
4.4.1	Ahdistuneisuushäiriö	36
4.4.2	Sosiaalinen ahdistuneisuushäiriö eli Social Anxiety Disorder (SAD).....	37
4.4.3	Muut mielenterveys haasteet	38
5	Erityispedagogiikka ja menetelmät	40
5.1	Kielellisten oppimisvaikeuksien tukeminen erityispedagogisin menetelmin	44
5.2	Matemaattisten oppimisvaikeuksien tukeminen erityispedagogisin menetelmin ..	45
5.3	ADHD opiskelijan oppimisen tukeminen erityispedagogisin menetelmin	46
5.4	Autistisen opiskelijan oppimisen tukeminen erityispedagogisin menetelmin.....	48
5.5	Mielenterveysongelmaisen oppimisen tukeminen erityispedagogisin menetelmin	51
6	Opinnäytetyön kehittämisasetelma.....	54
6.1	Tutkimuksen rakenne ja aikataulu.....	56
6.2	Aineiston keruu	56
6.3	Aineiston analysointi.....	57
7	Tutkimus tulokset	58

7.1	Kyselyn tulokset	58
7.2	Haastatteluiden tulokset	62
7.2.1	Erityisen tuen haasteet kauneudenhoitoalan oppilaitoksissa	63
7.2.2	Erityisen tuen menetelmät kauneudenhoitoalan oppilaitoksissa	65
7.2.3	Opintojen polutus erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla	71
7.2.4	Henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan kirjattujen tukien toteutuvuus ..	72
7.2.5	Erityisen tuen resurssit oppilaitoksissa	74
7.2.6	Avun tarve erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamiseen	75
8	Tutkimuksen tuotos	76
9	Johtopäätökset	77
10	Pohdinta	82
10.1	Luotettavuus ja eettisyys	86
10.2	Jatkotutkimus ja kehittämiskohteet	87
	Lähteet	88
	Kuvat	93
	Taulukot	93
	Liitteet	94

1 Johdanto

Opinnäytetyö sai alkunsa pohdinnasta, miten erityisen tuen opiskelijoita pystyttäisiin ohjaamaan ja tukemaan entistä tehokkaammin heidän ammatillisissa opinnoissaan kauneudenhoitoalalla. Tutkimuksen aihe on tarpeellinen ja ajankohtainen, sillä erityisen tuen opiskelijoiden määrä ammatillisessa perustutkinnossa on kasvanut merkittävästi (70 %) viimeisten kymmenen vuoden aikana (Vipunen 2024). Tämä kehitys näkyy monilla koulutusaloilla, mikä osoittaa yhteiskunnan kasvavan valmiuden tukea opiskelijoiden erilaisia tarpeita. On yhä tärkeämpää, että koulutusjärjestelmämme tarjoaa tarvittavat ja tulokselliset tukitoimet kaikille opiskelijoille, jotta he voivat saavuttaa täyden potentiaalinsa.

Hius- ja kauneudenhoitoalan ammatillisen erityisopetuksen uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuonna 2013 erityisen tuen opiskelijoita oli 159, mikä oli osa hius- ja kauneudenhoitoalan opiskelijoista. Vuoteen 2023 mennessä heidän määränsä oli noussut 471:ään, mikä tarkoittaa 33,8 prosentin kasvua. Kymmenen vuoden tarkastelujaksolla kehitys on huomattavaa: erityisen tuen opiskelijoiden määrä on lähes kolminkertaistunut, ja heidän osuutensa kaikista uusista opiskelijoista on yli kaksinkertaistunut. Hius- ja kauneudenhoitoalan ammatillisen erityisopetuksen merkitys on kasvanut viime vuosina, sillä tilastotietojen mukaan erityisen tuen uusien opiskelijoiden osuus alalla on selvästi korkeampi kuin muilla toisen asteen koulutusaloilla. (Vipunen 2024.)

Tässä opinnäytetyössä selvitetään kauneudenhoitoalan ammattioppilaitoksiin kohdistetun puoliavoimen kyselyn ja puolistrukturoidun haastattelun avulla, minkälaisia erityisen tuen haasteita päivittäisessä työssä kohdataan ja minkälaisia menetelmiä opetuksessa hyödynnetään. Näiden tutkimusmenetelmien avulla aiheesta saadaan monipuolinen näkökulma, joka mahdollistaa yleisimpien haasteiden ja menetelmien esiin tuomisen. Aiheesta ei löydy aikaisempia tutkimuksia kauneudenhoitoalalta. Tutkimuksen tuloksia analysoidaan kvalitatiivisella eli laadullisella analyysillä ja niistä koostetaan visuaaliset infograafit.

Opinnäytetyön aihe rajautuu ammatilliseen toisen asteen koulutukseen kauneudenhoitoalalle. Erityistä tukea tarvitsevat runsaasti mm. maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ja toisinaan myös aikuisopiskelijat, mutta tässä opinnäytetyössä painopiste on erityisen tuen tarpeessa olevissa oppivelvollisissa opiskelijoissa ja heidän ohjaamisessansa. Ammatillisen tutkinnon opiskelijat suorittavat noin kolmasosan opinnoistaan työpaikoilla, joissa tuen tarve ei poistu mihinkään. Opinnäytetyö keskittyy kuitenkin menetelmiin ja tukitoimiin, joita hyödynnetään jokapäiväisessä opetustyössä, jotta myös erityisen tuen piirissä olevilla opiskelijoilla olisi mahdollisimman hyvät eväät lähteä jatkamaan opintojaan työpaikoille. Vaikka opinnäytetyön

varsinainen tutkimus rajataankin kauneudenhoitoalalle, on sen lopputuloksena syntyvät infograafit hyödynnettävissä muillekin ammatillisen koulutuksen aloille.

Tutkimuksen tietoperusta käsittelee erilaisia teemoja, jotka linkittyvät osaamistarpeisiin, oppimisvaikeuksiin ja muihin erityisen tuen haasteisiin sekä erityisen tuen menetelmiin. Näitä ovat esimerkiksi erityisen tuen antamista ohjaileva lainsäädäntö, johon sisältyy laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017), oppivelvollisuuslaki (1214/2020), yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) sekä perustuslaki (731/1999). Tietoperustassa käydään läpi kotimaisten ja kansainvälisten lähteiden avulla erityispedagogiikkaa, erityisen tuen menetelmiä sekä oppimisvaikeuksia.

2 Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisen koulutuksen lain (531/2017) mukaan jokaisella opiskelijalla on oikeus opetukseen ja ohjaukseen, joka mahdollistaa tutkinnon perusteiden mukaisen osaamisen hankkimisen. Opetuksen tai ohjauksen tulee lisäksi tukea opiskelijan kehitystä tasapainoiseksi, hyväksi ja sivistyneeksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi. Mikäli opiskelijalla on oppimisvaikeuksia, vammoja, sairauksia tai muita syitä, joiden vuoksi hän tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä tukea, on hänellä oikeus suunnitelmalliseen pedagogiseen tukeen ja erityisiin opetus- ja opiskelujärjestelyihin. Opiskelijan tuen tarve kirjataan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS) ja sitä päivitetään opintojen aikana tarvittaessa tuen tarpeiden muuttuessa.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) mukaan opiskelijoille suunniteltujen tukitoimien kirjaaminen HOKSiin sujuu ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstöltä hyvin, mutta kehitettävää löytyy vielä tuen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Erityisen tuen huomattiin toteutuvan paremmin yhteisissä tutkinnon osissa kuin ammatillisissa opinnoissa. Myös opetushenkilöstön vastuun- ja työnjaon todettiin olevan epäselvää. Goman ym. (2021) suositusten mukaan erityisen tuen resurssit tulisi lisätä ja kohdentaa jatkossa paremmin sekä tiedonsiirtoa tehostaa eri koulutusasteiden välillä. Myös henkilöstön osaamista erityisen tuen asioissa pitäisi edelleen kehittää. (Goman ym. 2021.)

2.1 Ammatillinen oppilaitos - hius- ja kauneudenhoitoala

1.8.2025 voimaan tulevan tutkinnonperusteen mukainen hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto on laajuudeltaan 180 osaamispistettä, joista 145 pistettä on ammatillisia tutkinnonosia ja 35 pistettä yhteisiä tutkinnonosia. Tutkinnossa on kolme osaamisalaa, joista kukin vastaa eri tutkintonimikettä: kosmetiikkaneuvonnan osaamisala (kosmetiikan myyntineuvoja), kauneudenhoidon osaamisala (kosmetologi) ja hiusalan osaamisala (parturi-kampaaja). Tutkinto muodostuu kahdesta kaikille pakollisesta tutkinnon osasta, joiden

yhteinen laajuus on 20 osaamispistettä. Osaamisaloittain on pakollisia tutkinnon osia: kauneudenhoidon ja kosmetiikkaneuvonnan osaamisaloilla kolme ja hiusalan osaamisalalla kaksi, joiden laajuus on yhteensä 65 osaamispistettä per osaamisala. Lisäksi opiskelija voi valita valinnaisia tutkinnon osia 60 osaamispisteen edestä. (Opetushallitus 2024.) Hius- ja kauneudenhoitoalan opetusta tarjoaa Suomessa tällä hetkellä Opintopolun (2025) mukaan yhteensä 41 oppilaitosta, joista 29:ssä voi opiskella kosmetologin tutkintoa, 14:sta kosmetiikkaneuvojan tutkintoa 38:ssa parturikampaajan tutkintoa. Ruotsin kielistä opetusta tarjotaan neljässä oppilaitoksessa ja muissa alan oppilaitoksissa opetuskielenä on suomi.

2.2 Oppivelvollisuus

Oppivelvollisuus lain (1214/2020) mukaan kaikki Suomessa vakinaisesti asuvat lapset kuuluvat oppivelvollisuuden piiriin alkaen siitä, kun he täyttävät seitsemän vuotta. Oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata jokaiselle elämässä ja yhteiskunnassa tarvittava perusosaaminen ja sivistys sekä edistää jokaiselle samanarvoisia mahdollisuuksia itsensä ja kykyjensä kehittämiseen. Oppivelvollisuuden tavoitteena on myös nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja sekä kasvattaa koulutuksellista yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja lasten ja nuorten hyvinvointia. Oppivelvollisuuden suorittamisen valvonnasta vastaa aina huoltaja. Oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta tai silloin, jos hän on suorittanut hyväksytysti ammatillisen- tai ylioppilastutkinnon Suomessa, Ahvenanmaalla tai ulkomailla.

Koulutuksen järjestäjän on oppivelvollisuuslain (1214/2020) mukaan seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle ja muulle lailliselle edustajalle, mikäli opinnot eivät etene suunnitelman mukaan. Jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa mahdollisuudet siihen, voisiko opintoja suorittaa jossakin muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on selvittää oppivelvollisen saamien koulutuksen järjestäjän tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjattava oppivelvollinen hakeutumaan muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.

Oppivelvollisuuslain (1214/2020) mukaan opiskelu on maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oikeutta maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan ole, jos opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon tai niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää, oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Maksuttomuus koskee oppimateriaaleja, työvälineitä, -aineita, ja -asuja.

Asuinkunnalla on oppivelvollisuuslain (1214/2020) mukaan ohjaus- ja valvontavastuu oppivelvollista kohtaan. Ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollisen asuinkunnalle on tehty ilmoitus oppivelvollisesta ja päättyy, kun oppivelvollinen on aloittanut koulutuksessa. Oppivelvollisen asuinkunnan tulee ohjata ja valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, ellei ohjausta ja valvontaa ole säädetty muun toimijan tehtäväksi. Asuinkunnan tehtävänä on ohjata oppivelvollista hakeutumaan hänelle soveltuvaan koulutukseen ja tarvittaessa muiden palveluiden piiriin. Oppivelvollisen tilanne ja tuen tarve selvitetään aina yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa. Mikäli oppivelvollinen ei ole aloittanut koulutusta, asuinkunnan tehtävänä on kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa. Jos oppivelvollisella arvioidaan olevan tarve saada vaativaa erityistä tukea, tulee hänelle osoittaa opiskelupaikka sellaisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa, jonka järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Opiskelupaikka voidaan osoittaa myös asuinkunnan järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Oppivelvollisuuden suorittamisen pystyy oppivelvollisuuslain (1214/2020) mukaan keskeyttämään ainoastaan painavasta syystä, joka voi olla mm. pitkäaikainen sairaus tai vamma. Oppivelvollinen voidaan myös erottaa oppilaitoksesta määräaikaaisesti, mutta tässä tapauksessa koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä huoltajan kanssa tehdä suunnitelma opintojen edistämisestä itsenäisesti tai muussa ympäristössä kuin oppilaitoksessa tai työpaikalla. Mikäli opiskelija ei noudata laadittua sopimusta, voidaan hänet katsoa eronneeksi oppilaitoksesta. Oppivelvollisuuden laajeneminen korostaa opiskelijoiden kokonaisvaltaisia tuen tarpeita myös toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Tuen tarpeet voivat näkyä asiasisältöjen oppimisen lisäksi esimerkiksi aikataulutuksen, opiskelutaitojen, stressinhallinnan ja motivaation haasteina. (Kaitala & Uusinoka 2022.)

2.3 Erityinen tuki ja lainsäädäntö

Suomessa jokaisella ammatillisen koulutuksen opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaitimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen ja joka vastaa heidän yksilöllisiä tarpeitaan ja oppimiskykyään. Tämä tarkoittaa, että koulutuksen järjestäjän tulee tarjota jokaiselle oppijalle sopivia tukitoimia ja opetusmenetelmiä. Koulutuksen ja elinikäisen oppimisen tavoitteena on auttaa hankkimaan taitoja ja osaamista, jotka parantavat mahdollisuuksia päästä työelämään ja menestyä siellä. Tällä tavoin pyritään varmistamaan, että jokaisella on yhtäläiset mahdollisuudet oppia ja löytää oma paikkansa yhteiskunnassa. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017.)

Erityisen tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden oikeudet ja tukitoimien järjestäminen ovat keskeisiä yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden periaatteita koulutuksessa. Näiden oikeuksien taustalla vaikuttaa oikeudellinen perusta, joka koostuu sekä Suomen kansallisista laeista että kansainvälisestä sopimuksesta. Suomen perustuslaki (731/1999) luo perustan kaikkien kansalaisten yhdenvertaisuudelle sekä oikeudelle koulutukseen. Tämän lain periaate tulee konkreettiseksi laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017), jossa nostetaan esille erityisen tuen järjestämistä opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) kieltää kaikenlaisen syrjinnän ja velvoittaa oppilaitoksia edistämään yhdenvertaisuutta muun muassa mukauttamalla käytäntöjään kohtuullisesti opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Näiden kansallisten lakien rinnalla Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista tuo globaalin ihmisoikeuspohjaisen näkökulman erityisen tuen järjestämiseen. Sopimus painottaa vammaisten henkilöiden oikeutta koulutukseen ilman syrjintää ja velvoittaa valtioilta konkreettisia toimia osallisuuden ja saavutettavuuden takaamiseksi.

Näin ollen kansalliset lait ja kansainväliset sopimukset yhdessä vahvistavat oikeudenmukaista ja inklusiivista koulutusjärjestelmää, joka pyrkii vastaamaan jokaisen opiskelijan tarpeisiin ja mahdollistamaan heidän yhdenvertaisen osallistumisensa yhteiskuntaan. Näiden säädösten ja sopimusten välinen yhteys korostaa koulutuksen järjestäjien velvollisuutta huolehtia siitä, että erityisen tuen opiskelijoille tarjotaan yhdenvertaiset mahdollisuudet kehittää taitojaan ja saavuttaa tavoitteensa. Nämä lait luovat vahvan pohjan inklusiiviselle ja yksilön tarpeita huomioivalle oppimisympäristölle.

Kuva 1 Erityisen tuen opiskelijan oikeudellinen perusta

2.3.1 Laki ammatillisesta koulutuksesta

Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) on keskeinen laki, joka määrittelee ammatillisen koulutuksen järjestämisen periaatteet Suomessa. Laki korostaa, että koulutuksen tulee olla saavutettavissa kaikille opiskelijoille. Lain 64 § ja 65 § käsittelevät erityisesti erityisen tuen järjestämistä opiskelijoille, jotka sitä tarvitsevat. Lain 64 § määrittelee erityisen tuen järjestämisen periaatteet ammatillisessa koulutuksessa. Erityinen tuki on tarkoitettu opiskelijoille, jotka tarvitsevat yksilöllistä apua esimerkiksi vamman, sairauden, oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi. Vaativasta erityisestä tuesta vaikeisiin oppimisvaikeuksiin säädetään 65 §. Lain mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että kaikille opiskelijoille, myös erityisen tuen tarpeessa oleville, tarjotaan tarvittavat tukitoimet ja mukautukset, jotka mahdollistavat opintojen suorittamisen tavoitteiden mukaisesti. Tämä sisältää oppimisympäristön, -välineiden ja opetusmenetelmien mukauttamisen opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Laissa 44 § säädetään henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta (HOKS), joka on tärkeä osa erityisen tuen toteuttamista. HOKSissa opiskelijalle räätälöidään yksilöllinen opintopolku, jossa huomioidaan hänen elämäntilanteensa ja erityistarpeensa. HOKS-prosessin yhteydessä tarkastellaan, mitä tukea ja ohjausta opiskelija tarvitsee edetäkseen opinnoissaan. Tämä voi sisältää erityisen tuen tarpeen arviointia, kuten lisätukea oppimiseen, henkilökohtaista ohjausta, tukiopetusta tai muita mukautuksia. Näiden toimien tavoitteena on varmistaa, että jokaisella opiskelijalla on yhdenvertaiset mahdollisuudet koulutukseen ja

opintojensa suorittamiseen, vaikka heillä olisi erityisiä tarpeita. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017.)

Laki sisältää myös opiskelijan oikeuden turvalliseen oppimisympäristöön ja koulutuksen järjestäjille vastuun tarjota esteettömiä ja saavutettavia oppimiskäytännöitä kaikille opiskelijoille riippumatta heidän taustastaan, vammastaan tai erityisistä tarpeistaan. Oppilaitosten on edistettävä yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä kaikessa toiminnassaan, kuten lain 80 § edellyttää. Kuitenkin tulee ottaa 40 § huomioon, jossa mainitaan, että mikäli hakijan terveydentila tai toimintakyky ei ole riittävä ja jos hän ei pysty suoriutumaan koulutukseen liittyvistä käytännön tehtävistä, esimerkiksi asiakaspalveluksesta, häntä ei voida valita opiskelijaksi. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017.)

Näiden pykälien avulla laki ammatillisesta koulutuksesta varmistaa, että erityisen tuen tarpeessa oleville opiskelijoille tarjotaan tukea ja mukautuksia, jotka mahdollistavat heidän sujuvan osallistumisensa koulutukseen sekä opintojen etenemisen heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaan.

2.3.2 Ammatillisen koulutuksen oppimisen tuen lakimuutos

Ammatillisessa koulutuksessa oppimisen tuen merkitys on kasvanut huomattavasti opiskelijoiden moninaisten tarpeiden vuoksi. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (1078/2024) 63§ myötä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukitoimia halutaan kehittää entistä yksilöllisemmiksi ja joustavammiksi. Erityisesti matalan kynnyksen tuki nostetaan esiin, mikä mahdollistaa opiskelijoiden nopean ja varhaisen tuen saamisen ennen kuin ongelmat ehtivät kasvaa suuriksi. Tällöin pyritään varmistamaan, että kaikilla opiskelijoilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen ja saavuttaa opintojen tavoitteet riippumatta heidän erityistarpeistaan. (Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1078/2024.)

Lakimuutos tulee voimaan 1.8.2026, ja sen vaikutukset tulevat ulottumaan laajasti ammatillisen koulutuksen kentälle. Hallituksen esityksessä esitetyt muutokset tuovat mukanaan merkittäviä parannuksia erityisesti opiskelijoiden oppimisen tuen järjestämiseen. Lakimuutoksen tavoitteena on varmistaa, että opiskelijat saavat tukea, joka huomioi heidän yksilölliset tarpeensa ja mahdollistaa opintojen etenemisen sujuvasti ja tehokkaasti.

Voimassa oleva laki ammatillisesta koulutuksesta sisältää lukuisten säädösten avulla periaatteet siitä, kuinka oppimisen tuki tulee järjestää. Erityisesti laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) ja siihen liittyvä säädös- ja ohjeistus määrittelevät opiskelijoiden oikeuden tukeen. Tuki on rakennettu opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) ympärille, joka kattaa opintojen etenemisen ja tarvittavat tukitoimet. Lainsäädännön mukaan opiskelijat, joilla on erityistarpeita, saavat tukea, joka

räätelöidään heidän yksilöllisten vaatimustensa mukaan. Koulutuksen järjestäjien vastuulla on varmistaa, että opiskelijat saavat tukea, joka mahdollistaa heidän opintojensa etenemisen ja tavoitteiden saavuttamisen.

Vaikka voimassa oleva laki on laaja, on sen toteutuksessa ilmennyt haasteita, erityisesti varhaisen ja matalan kynnyksen tuen saamisessa. Opiskelijat saattavat jäädä ilman tarvittavaa tukea, mikä johtaa ongelmien kasaantumiseen ja vaikeuttaa opintojen suorittamista. Nykyinen lainsäädäntö ei aina takaa riittävän nopeaa reagointia, ja tuen järjestäminen on ollut toisinaan monivaiheista ja byrokraattista.

Hallituksen lakimuutoksessa painotetaan erityisesti matalan kynnyksen tukea, jossa opiskelijat voivat saada apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ennen kuin ongelmat pahenevat. Tämä muutos tuo mukanaan merkittäviä parannuksia nykytilanteeseen verrattuna. Lakimuutoksen mukaan opiskelijalla on oikeus tukeen. Tukea tulee antaa osana tutkintokoulutusta ja sen tulee olla saavutettavissa kaikille opiskelijoille nopeasti ja helposti. Laissa korostetaan erityisesti sitä, että tuki ei ole vain reaktiivista, vaan sen tulee olla ennakoivaa ja tarjottavaa jo ennen kuin ongelmat ehtivät kasvaa suuriksi. Oppimisen tukea antavat opettajat esimerkiksi tukiopetuksena. (Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1078/2024.)

Toinen keskeinen elementti lakimuutoksessa on erityisen tuen ja erityisopetuksen laajentaminen. 64 § mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen. Lakimuutoksessa opiskelijoiden erityistarpeet, kuten mielenterveysongelmat, neuropsykiatriset vaikeudet ja muut oppimisvaikeudet, saavat entistä suuremman merkityksen. Esityksessä pyritään varmistamaan, että erityinen tuki ulottuu myös aikuisopiskelijoihin ja ammatillisiin erityisoppilaitoksiin. Tämä laajentaa erityisen tuen piiriä ja varmistaa, että vaikeassa asemassa olevat opiskelijat saavat entistä enemmän tukea. (Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1078/2024.)

Hallituksen lakimuutoksessa tukea pyritään tarjoamaan entistä aiemmin ja tehokkaammin. Varhaisempi ja joustavampi tuki on yksi merkittävimmistä muutoksista, joka eroaa nykyisestä lainsäädännöstä, jossa tukea on usein tarjottu vasta opiskelijan ongelmien ilmenemisen jälkeen. Lakimuutos tuo esiin matalan kynnyksen tuen merkityksen, jossa opiskelijat voivat helposti saada apua ilman, että heidän tarvitsee kohdata byrokraattisia esteitä. Lisäksi erityisen tuen ja erityisopetuksen laajentaminen tuo mukanaan selkeämmän rakenteen tukea tarvitseville opiskelijoille. Tuen tarjoaminen on entistä yksilöllisempää ja sen järjestämistä halutaan yksinkertaistaa, jotta opiskelijat saavat tarvitsemaansa tukea nopeasti ja ilman turhia esteitä.

2.3.3 Perustuslain merkitys erityisen tuen toteuttamisessa ammatillisessa koulutuksessa

Suomen perustuslaki luo keskeisen viitekehyksen, jonka mukaan ammatillista koulutusta ja erityistä tukea tulee toteuttaa. Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa ei ole ainoastaan pedagoginen kysymys, vaan se liittyy kiinteästi perustuslain takaamiin jokaisen perusoikeuksiin, kuten yhdenvertaisuuteen ja sivistyksellisiin oikeuksiin. Perustuslain 6 §:n, 16 §:n ja 22 §:n määräykset muodostavat perustan, jonka mukaisesti tukitoimia on suunniteltava ja toteutettava.

Perustuslain 6 § asettaa yhdenvertaisuuden säädöksen, joka on erityisen tärkeä erityisen tuen toteuttamisessa. Yhdenvertaisuus ei tarkoita, että kaikkia kohdellaan samalla tavalla, vaan että kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet saavuttaa koulutukselliset tavoitteensa. Ilman riittäviä tukitoimia opiskelijat, joilla on oppimiseen liittyviä haasteita, saattaisivat jäädä heikompaan asemaan, joka olisi ristiriidassa yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa. (Suomen perustuslaki 531/1999.)

Suomen perustuslain 16 § turvaa jokaiselle oikeuden saada koulutusta. Tämä oikeus ulottuu perusopetuksen lisäksi myös ammatilliseen koulutukseen, jonka tarkoituksena on antaa opiskelijalle valmiudet toimia työelämässä ja yhteiskunnassa. Perustuslain mukaan koulutuksen tulee olla saavutettavissa kaikille, mikä asettaa velvoitteen ottaa huomioon opiskelijoiden erilaiset tarpeet. Erityinen tuki toimii välineenä tämän oikeuden toteutumisessa niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat oppimiseen ja ammatillisen osaamisen hankkimiseen yksilöllisiä tukitoimia. (Suomen perustuslaki 531/1999.)

Perustuslain 22 § asettaa julkiselle vallalle velvoitteen turvata perusoikeuksien toteutuminen. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on aktiivinen rooli tämän velvoitteen täyttämässä erityisen tuen avulla. Koulutuksen järjestäjien on varmistettava, että tukitoimet ovat tehokkaita, riittäviä ja saavutettavissa kaikille tuen tarpeessa oleville opiskelijoille. Ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on siis velvollisuus huolehtia siitä, että opiskelijoiden oikeudet toteutuvat riippumatta heidän yksilöllisistä tarpeistaan. Tukitoimien laiminlyönti tai riittämättömyys voivat vaarantaa opiskelijan oikeuden yhdenvertaiseen ja saavutettavaan koulutukseen, mikä olisi ristiriidassa perustuslain kanssa. (Suomen perustuslaki 531/1999.)

2.3.4 Yhdenvertaisuuslaki ja sen merkitys erityisen tuen opiskelijoille

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) on keskeinen lainsäädäntö Suomessa, joka kieltää syrjinnän ja edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kaikille väestöryhmille. Laki asettaa koulutuksen järjestäjille velvollisuuden varmistaa, että kaikilla yksilöillä on oikeus osallistua koulutukseen syrjimättömästi. Erityisesti ammatillisessa koulutuksessa erityisen tuen tarjoaminen on tärkeä osa Suomen yhdenvertaisuuden ja inklusion edistämistä. Syrjinnän kiellon lisäksi laissa säädetään kohtuullisten mukautusten tekemistä ja yhdenvertaisuuden edistämistä erityistä

tukea tarvitsevien opiskelijoiden osalta. Tämä on erityisen merkityksellistä opiskelijoille, jotka tarvitsevat tukea esimerkiksi oppimisvaikeuksien, vamman tai muiden erityistarpeiden vuoksi, sillä laki tuo esiin oppilaitosten velvollisuuden taata syrjimättömät ja yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet kaikille. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.)

Yhdenvertaisuuslain 5 § ja 6 § mukaan viranomaisten ja koulutuksen järjestäjän tulee edistää yhdenvertaisuutta eikä syrjintä ole sallittua missään yhteiskunnan osa-alueella, kuten koulutuksessa. Viranomaisella, tässä tapauksessa koulutuksen järjestäjällä, on velvollisuus toteuttaa kohtuullisia mukautuksia opiskelijan tarpeiden mukaan, jotta hän voi osallistua opetukseen ja saavuttaa oppimistavoitteet. Tämä tarkoittaa, että oppilaitosten on tehtävä tarvittavat muutokset tai sopeutukset siten, että opiskelija voi osallistua koulutukseen tasavertaisella tavalla muiden opiskelijoiden kanssa. Esimerkiksi opiskelijalle, jolla on vaikeuksia liikkumisessa, voidaan tarjota apuvälineitä ja esteettömiä tiloja. Tavoitteena on, että opiskelija voi osallistua opetukseen ja saavuttaa koulutuksen tavoitteet mahdollisimman hyvin omista lähtökohdistaan käsin. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.)

Yhdenvertaisuuslain 8 § korostaa syrjinnän kieltoa, joka on tärkeää erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oikeuksien turvaamisessa. Lain mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa; iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintää voi ilmetä monin tavoin, kuten estämällä opiskelijaa saamaan tarvitsemiaan tukitoimia tai asettamalla heidät huonompaan asemaan. Koulutuksen järjestäjien on varmistettava, että opiskelijoita ei syrjitä heidän erityistarpeidensa vuoksi. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.)

Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille on tarjottava kohtuullisia mukautuksia, jotta heidän osallistumisensa koulutukseen on mahdollista ja tasa-arvoista. Yhdenvertaisuuslain 15 § määrittelee kohtuulliset mukautukset vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Mukautukset voivat sisältää esimerkiksi esteettömiä tiloja, eriytettyä opetusta, apuvälineitä tai muita erityisjärjestelyjä, joiden avulla opiskelija voi osallistua koulutukseen ja saavuttaa oppimistavoitteet. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että mukautuksia tarjotaan opiskelijoille tarpeen mukaan ja että ne ovat riittävän tehokkaita, kohtuullisia ja tarkoituksenmukaisia. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.)

Yhteenvetona voidaan todeta, että yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) takaa erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille oikeuden osallistua koulutukseen ilman syrjintää. Laki edellyttää, että oppilaitokset tekevät kohtuullisia mukautuksia, tarjoavat tukea ja luovat esteettömiä ympäristöjä, jotta opiskelijat voivat osallistua koulutukseen yhdenvertaisilla ehdoilla.

2.3.5 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus

Kansainvälisesti erityisopetusta koskevat velvoitteet perustuvat muun muassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (CRPD), joka korostaa inklusiivisen opetuksen merkitystä. Näiden oikeudellisten normien avulla pyritään turvaamaan, että jokainen opiskelija saa tarvitsemaansa tukea tasavertaisesti. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus, erityisesti sen 24. artikla, korostaa vammaisten henkilöiden oikeutta yhdenvertaiseen koulutukseen ilman syrjintää. Tämä artikla tarjoaa tärkeitä lähtökohdat erityisen tuen opiskelijoiden oppimismenetelmien kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Artiklan mukaan osallistavan koulutusjärjestelmän tavoitteena on edistää yksilön inhimillisten voimavarojen kehitystä, omanarvontuntoa ja ihmisoikeuksien kunnioitusta. Erityisen tuen oppimismenetelmien kehittämisessä tämä tarkoittaa yksilöllisesti räätälöityjä ratkaisuja, jotka tukevat oppilaan vahvuuksia ja kykyjä. Oppimisympäristöjen tulee tukea sekä akateemista että sosiaalista kehitystä. Artiklan 24 kohta 2 velvoittaa varmistamaan, että vammaiset henkilöt eivät jää yleisen koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016.)

3 Monipuolinen osaaminen ja tulevaisuuden ammattilaisen taidot kauneudenhoitoalalla

Hius- ja kauneudenhoitoala on palveluala, joka kehittyy jatkuvasti uusien trendien, teknologian, asiakaskäyttäytymisen ja uusien työskentelytapojen myötä, ja jossa ammattilaisilta vaaditaan laaja-alaista erityisosaamista. Ammattilaisilta odotetaan perusosaamista ja substanssiosaamista omalta alaltaan, sekä vahvoja geneerisiä ja metataitoja, jotka tukevat heidän ammatillista kehittymistään ja kykyään sopeutua alan vaatimuksiin. (Pylväs & Roisko 2012.)

Substanssiosaaminen on kauneudenhoitoalalla ensiarvoisen tärkeää, sillä se muodostaa perustan ammattilaiseen perusosaamiseen. Substanssiosaaminen viittaa syvälliseen asiantuntemukseen tietyllä alalla tai erikoistumisessa, kuten ihonhoidossa tai kosmetologin työssä käytettävissä menetelmissä. Kauneudenhoitoalalla tämä osaaminen kattaa laajan valikoiman taitoja ja tietämystä, jotka ovat olennaisia asiakaspalvelussa ja päivittäisessä työssä. Se on ammattilaisen kykyä valita ja käyttää oikeita tuotteita ja tekniikoita asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaan. (Pylväs & Roisko 2012.)

Kauneudenhoitoala on jatkuvassa muutoksessa, ja sen tulevaisuuden osaamisvaatimukset heijastavat sekä teknologian kehitystä että yhteiskunnallisia muutostrendejä. Pylvään ja Roiskon (2012) tutkimus tuo esiin taidot, joita alan ammattilaisilta edellytetään tulevaisuudessa. Näitä voidaan peilata Dondi, Klier, Panier, & Schubert (2021) tutkimukseen "Defining the skills citizens will need in the future world of work", jossa tarkastellaan

geneerisiä taitoja ja työelämän muutosta laajemmassa kontekstissa. Molemmat tutkimukset osoittavat, että osaamisvaatimukset monipuolistuvat ja painottuvat sekä teknisiin että geneerisiin taitoihin, jotka tukevat ammattilaisia menestymään muuttuvassa työelämässä.

Teknologian kehitys vaikuttaa merkittävästi kauneudenhoitoalaan, erityisesti uusien työkalujen ja digitaalisten ratkaisujen käyttöönoton kautta. Pylvään ja Roiskon (2012) mukaan alan ammattilaisilta odotetaan teknologista osaamista, joka kattaa esimerkiksi virtuaalikonsultoinnit, asiakastietojen hallinnan ja uusien teknologioiden, kuten tekoälyn, hyödyntämisen asiakaskokemuksen personoinnissa. Dondi ym. (2021) raportti korostaa myös teknologisen lukutaidon merkitystä kaikilla toimialoilla. Tekoälyn ja analytiikan kaltaisten työkalujen hallitseminen on myös tärkeää kauneudenhoitoalalla, jossa nämä teknologiat voivat tarjota esimerkiksi personoituja hoitosuosituksia. Molemmat tutkimukset tunnistavat, että teknologinen osaaminen on tulevaisuuden keskeinen taitovaatimus.

Asiakaskeskeisyys ja vahvat vuorovaikutustaidot ovat kauneudenhoitoalan työn ytimessä. Pylväksen ja Roiskon (2012) mukaan ammattilaisilta edellytetään empatiaa, kuuntelemisen taitoa sekä kykyä vastata asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin. Alan työntekijöiden tulee pystyä tekemään asiantuntevia päätöksiä jotka liittyvä asiakkaan hyvinvointiin ja hyödyntämään palautetta oman ammatillisen kehittymisen välineenä. Myös Dondi ym. (2021) korostaa pehmeiden taitojen, kuten empatian, viestintä- ja yhteistyökyvyn tärkeyttä. Nämä taidot ovat olennaisia asiakaslähtöisessä työssä, erityisesti kun asiakkaiden kokoajan kasvavat odotukset lisäävät paineita asiakaskokemuksen laadulle.

Pylväksen ja Roiskon (2012) tutkimus nostaa esiin myös elinikäisen oppimisen merkityksen. Teknologia ja jatkuvasti muuttuvat trendit edellyttävät taitoa päivittää osaamistaan ja kehittää uusia taitoja. Erikoistuminen tiettyihin osa-alueisiin, kuten ihonhoidon erityispalveluihin, voi lisätä kilpailukykyä työmarkkinoilla. Dondi ym. (2021) raportti vahvistaa elinikäisen oppimisen merkityksen kaikilla toimialoilla. Raportti painottaa, että työelämän murros edellyttää jatkuvaa kouluttautumista ja kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin, mikä on yhtä tärkeää kauneudenhoitoalalla kuin muilla toimialoilla.

Liiketoimintaosaaminen korostuu kauneudenhoitoalalla erityisesti yrittäjyydessä. Pylväksen ja Roiskon (2012) mukaan kauneudenhoitoalan ammattilaisten on hallittava taloudellinen ajattelu, asiakassuhteiden rakentaminen, myyntitaidot ja strateginen päätöksenteko. Alan kilpailun kiristyessä palvelutarjontaa on jatkuvasti kehitettävä ja laajennettava vastaamaan asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin. Liiketoimintaosaaminen on myös osa geneerisiä taitoja, joita Dondi ym. (2021) painottaa myös osana itsejohtamista. Taloudellisen ajattelun ja strategisen osaamisen merkitys korostuu erityisesti yrittäjähenkilöillä aloilla, kuten kauneudenhoitoalalla. Dondi ym. (2021) nostivat itsejohtamisen ja sen yhteyden itsetuntemukseen sekä tavoitteiden saavuttamiseen tulevaisuuden työelämä taidoiksi. Heidän

tutkimuksensa korostaa, kuinka itsejohtaminen - kyky hallita omia tunteita, asettaa ja saavuttaa tavoitteita sekä jatkuvasti kehittää itseään - on keskeinen tekijä ammattilaiselle. Itsetuntemus, joka on itsejohtamisen ydin, auttaa yksilöä tekemään parempia päätöksiä, kun hän tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Tavoitteiden asettaminen puolestaan luo selkeyttä ja suuntaa toiminnalle, ja mahdollistaa pitkäjänteisten päämäärien saavuttamisen. (Dondi ym. 2021.) Itsetuntemus auttaa kauneudenhoitoalan ammattilaista kehittämään asiakaspalvelutaitojaan, tunnistamaan omat vahvuutensa esimerkiksi tietyissä hoidoissa tai palveluissa, ja keskittymään ammatilliseen kehitykseen.

Pylväksen ja Roiskon (2012) mukaan kieli- ja monikulttuurisuustaidot ovat tulevaisuudessa yhä tärkeämpiä, sillä suomen kansainvälistyessä myös kauneudenhoitoalan asiakaskunta monimuotoistuu ja kansainvälistyy. Kulttuurinen ymmärrys ja kyky kommunikoida eri taustoista tulevien asiakkaiden kanssa edistävät onnistunutta asiakaskohtaamista. Dondi ym. (2021) vahvistaa monikulttuurisen osaamisen merkityksen, sillä globaali työelämä edellyttää taitoa toimia erilaisten kulttuurien parissa. Tämä pätee myös kauneudenhoitoalalla, jossa trendit, tuotteet ja asiakkaiden tarpeet ovat yhä kansainvälisempiä. Molemmat tutkimukset osoittavat, että tulevaisuuden ammattilaisilta odotetaan monipuolista osaamista ja jatkuvaa kehittymistä, jotta he voivat vastata alan muuttuviin tarpeisiin ja hyödyntää uusia mahdollisuuksia.

Työelämä taitoihin liittyy myös metataitoja, jotka ovat sellaisia taitoja, joita tarvitaan työssä, mutta jotka eivät liity suoraan työn varsinaiseen substanssiosaamiseen. Metataidot tukevat kykyä sopeutua ja kehittyä jatkuvasti muuttuvassa työympäristössä. Meta-taidot ovat tärkeitä taitoja, jotka muodostavat pohjan sille, miten käytämme hankkimaamme tietoa ja taitoja elämämme eri tilanteissa. Meta-taidot eivät ole pelkästään käytännön asioita, kuten teknisiä taitoja, vaan ne keskittyvät siihen, miten ajattelemme, reagoimme ja kehitämme itseämme tilanteessa. (Senova 2020.) Meta-taidot, kuten luovuus, ongelmanratkaisukyky, yhteistyö ja itsensä johtaminen, ovat joustavia ja voivat siirtyä tilanteesta toiseen, ne eivät ole rajoittuneet vain yhteen tiettyyn kontekstiin. Esimerkiksi ongelmanratkaisutaidot voivat auttaa meitä monissa eri elämäntilanteissa, ei vain tietyllä alalla tai tehtävässä. (Dondi ym. 2021.)

Kauneudenhoitoala on tunnettu nopeista muuttuvista trendeistä ja uusien tekniikoiden ja tuotteiden nopeasta kehityksestä, mikä vaatii työntekijöiltä jatkuvaa oppimista ja kehittymistä. Forsten-Astikaisen (2023) mukaan Schönin (1983) esittämät itsearviointi- ja reflektiotaidot ovat keskeisiä metataitoja, sillä alan ammattilaisilta vaaditaan kykyä arvioida omaa työtään ja tunnistaa kehityskohteensa. Itsearviointitaidot auttavat myös ammattilaisia parantamaan palvelun laatua ja kehittämään omaa asiakaspalveluaan. Muutosvalmius on myös keskeinen tekijä organisaatioiden ja yksilöiden kyvyssä sopeutua ja menestyä jatkuvissa muutoksissa, joita kauneudenhoitoalalla esiintyy (Forsten-Astikaisen 2023.)

Vakolan tutkimus "What's in there for me? Individual readiness to change and the perceived impact of organizational change" (2014) käsittelee yksilön valmiutta omaksua muutoksia ja niiden vaikutuksia organisaation menestykseen. Kauneudenhoitoala on ympäristö, jossa muutokset ovat jatkuvia: uusien palveluiden ja innovaatioiden syntyminen edellyttää ammattilaisilta kykyä omaksua uusia käytäntöjä, tekniikoita ja teknologioita. Onkin tärkeää, että alan ammattilaiset pystyvät suhtautumaan muutoksiin positiivisesti ja joustavasti, sillä vain silloin he voivat hyödyntää uusien työvälineiden ja menetelmien mahdollisuudet. Muutosvalmius on siis avainasemassa, jotta ammattilaiset voivat kehittää osaamistaan ja sopeutua alan jatkuvasti muuttuviin vaatimuksiin ja saavuttaa omia tavoitteita. Vakola (2014) nostaa esiin, että yksilöiden muutosvalmius voi vaihdella merkittävästi. Kauneudenhoitoalalla ammattilaiset voivat kokea muutokset sekä mahdollisuuksina kehittyä että uhkina. Esimerkiksi uusien digitaalisten työkalujen käyttöönotto voi herättää sekä innostusta että varauksia. Vakolan tutkimuksen mukaan selkeä ja avoin viestintä muutoksen syistä ja hyödyistä on ratkaisevan tärkeää, jotta yksilöt kokevat muutoksen omakseen eikä uhaksi. (Vakola 2014.)

Luovuus on myös merkittävä taito, sillä se tukee ongelmanratkaisua ja innovointia, jotka nousivat Dondi ym. (2021) raporissa tulevaisuuden taidoiksi. Orkibin (2021) tutkimus osoitti, että luovuus ja kognitiivinen joustavuus ovat yhteydessä hyvinvointiin ja työtehoon epävarmoissa tilanteissa, mikä on erityisen tärkeää aloilla, jotka ovat alttiita nopeille muutoksille, kuten kauneudenhoitoalalla. Luova ajattelu vaatii kykyä rikkoa tavanomaisia ajattelutapoja, nähdä asioita uusista näkökulmista ja uskaltaa esittää rohkeita ideoita. Luovuus vaatii kykyä käsitellä ja säädellä omia tunteita, auttaa pysymään motivoituneena ja keskittyneenä. (Suihkonen & Koskimäki, 2023.) Kauneudenhoitoalalla luovuus ilmenee asiakaspalvelussa, esimerkiksi silloin, kun ammattilaisen on kyettävä tarjoamaan asiakkaille personoituja ratkaisuja ja uusia näkökulmia kauneudenhoitoon. Luovuus auttaa myös tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä, mikä on oleellista alalla, jossa asiakastarpeet muuttuvat nopeasti.

4 Oppimisvaikeudet

Kun oppiminen ei suju asetettujen tavoitteiden mukaan puhutaan silloin oppimisen vaikeudesta. Oppimisen vaikeudet tarkoittavat tilannetta, jossa henkilön yksilölliset ominaisuudet ja oppimistarpeet eivät sovi yhteen ympäristön tai yhteiskunnan asettamien oppimistavoitteiden ja vaatimusten kanssa. Mitä enemmän oppiminen vaatii yksilön omaa aktiivisuutta, ongelmanratkaisutaitoja tai aiempien tietojen hyödyntämistä, sitä suurempi vaikutus oppimisen vaikeuksilla voi olla yksilön elämään. Oppimisen vaikeuksia voidaan ajatella käsitteenä, joka auttaa ymmärtämään, miksi yksilön perinnölliset ja kognitiiviset ominaisuudet eivät aina sovi yhteen yhteiskunnan odotusten kanssa. Näistä eroista tulee

ongelma tai häiriö silloin, kun ne aiheuttavat ristiriitoja yhteiskunnan vaatimusten kanssa. (Ahonen ym. 2023.)

Oppimisvaikeudet ovat monimuotoinen ilmiö, joka kattaa monia erilaisia haasteita, kuten lukivaikeudet ja keskittymisen ongelmat. Ne voivat liittyä sekä kielellisiin taitoihin, kuten lukemiseen ja kirjoittamiseen, että sosiaalisiin ja emotionaalisiin taitoihin, kuten tarkkaavaisuuteen. Oppimisvaikeudet voivat ilmetä samanaikaisesti eri alueilla, mikä tarkoittaa, että esimerkiksi lukivaikeuksista kärsivällä voi olla myös ongelmia matematiikassa. Tätä ilmiötä kutsutaan komorbiditeetiksi, ja se osoittaa, kuinka oppimisen haasteet voivat olla yhteydessä toisiinsa. (Aro ym. 2023.) Oppimisvaikeuksiin liittyy usein riski heikkoon opiskelumotivaatioon ja mielenhyvinvointiin. Erilaisilla tukitoimilla, vahvuuksien kartoittamisella, sosiaalisella tuella ja myönteisellä palautteella voidaan parantaa motivaatiota ja hyvinvointia, kun opiskelija saa positiivisia kokemuksia oppimisesta. (Torppa 2019.)

4.1 Kielelliset oppimisvaikeudet

Kielellinen kehityshäiriö ja lukivaikeus ovat oppimisvaikeuksia, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi opiskelijan oppimiseen ja arkeen. Kehityksellinen kielihäiriö (DLD, Developmental Language Disorder) ilmenee vaikeuksina kielen ymmärtämisessä ja tuottamisessa, mikä voi hankaloittaa uusien käsitteiden oppimista, ohjeiden seuraamista ja vuorovaikutustilanteita (Kehityksellinen kielihäiriö (kielellinen erityisvaikeus, lapset ja nuoret): käypä hoito -suositus, 2019). Lukivaikeus (dysleksia) puolestaan vaikuttaa erityisesti lukemisen ja kirjoittamisen sujuvuuteen, hidastaen tekstin ymmärtämistä ja toteuttamista. Lukemisen vaikeudessa henkilön lukeminen on selvästi heikompaa kuin mitä valmiuksien ja koulutuksen perusteella voidaan odottaa. (Lyytinen 2022.)

Kielelliset kehityshäiriöt ja lukivaikeudet on jaoteltu tässä opinnäytetyössä erikseen, sillä niiden vaikutukset oppimiseen voivat olla erilaisia ja ilmetä eri tavoin. Kielelliset kehityshäiriöt, kuten kehityksellinen kielihäiriö (DLD), vaikuttavat erityisesti kielen ymmärtämiseen ja tuottamiseen laajemmalla tasolla, kun taas lukivaikeus, kuten dysleksia, keskittyy erityisesti lukemiseen liittyviin haasteisiin. Näiden eroavaisuuksien vuoksi on tärkeää tarkastella niitä erikseen, jotta voidaan ymmärtää paremmin, miten vaikeudet ilmenevät ja vaikuttavat oppimisprosessiin.

4.1.1 Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet

Dysleksia ja dysgrafia, liittyvät lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksiin. Ne esiintyvät usein samanaikaisesti ja voivat vaikuttaa merkittävästi oppimiseen. Kirjoitustaidon kehityksestä on vähän tutkimustietoa verrattuna lukutaidon kehityksestä tehtyyn tutkimukseen. (Lerikkanen, Ahonen, Ketonen & Leppänen, 2023.) Lukivaikeuden omaavalla lukemaan oppiminen on

vaikeaa, vaikka hänellä on normaali älykkyys ja aistitoiminnot sekä riittävät oppimismahdollisuudet. Lukivaikeuteen ei liity myöskään vakavia fyysisiä tai neurologisia vammoja, tunne- tai sosiaalisia ongelmia tai taloudellista huonommuutta. (Gough & Tunner 1986). Segerman-Puttonen (2024) tutkimuksen mukaan lukivaikeus vaikuttaa monin tavoin sekä kirjoittamiseen että lukemiseen. Kirjainten hahmottaminen voi olla haastavaa, mikä ilmenee esimerkiksi kirjainten paikkojen vaihtumisena, kaksoiskonsonanttien puuttumisena tai vokaalien sekoittumisena. Lisäksi sanojen rakenteessa voi esiintyä ylimääräisiä tai puuttuvia kirjaimia, ja yhdyssanojen kirjoittaminen on usein vaikeaa. Lukivaikeus hidastaa lukemista ja voi johtaa siihen, ettei tekninen lukutaito kehity riittävästi.

Dysleksia voi vaikuttaa erityisesti sanojen lukemiseen ja oikeinkirjoittamiseen liittyviin taitoihin. Vaikeuksia voi olla lukemisen sujuvuudessa, sanavarastossa, muistissa, tarkkaavaisuudessa ja päättelytaidoissa, mikä heikentää luetun ymmärtämistä. Lukija saattaa keskittyä lukemiseen vain pintapuolisesti eikä huomaa tekstin merkityksiä tai vihjeitä. Puutteellinen taustatieto luettavasta aiheesta ja lukemisen tarkoituksen epäselvyys vaikeuttavat ymmärtämistä entisestään. (Lerkanen & Torppa 2023 s. 294.) Dysleksian piirteitä ovat vaikeudet fonologisessa käsittelyssä, nopeassa nimeämisessä, työmuistissa, käsittelynopeudessa ja taitojen automaattisessa kehityksessä, jotka eivät välttämättä vastaa yksilön muita kognitiivisia kykyjä. Tekstin rakenne, sanasto ja looginen vaikeus voivat myös hidastaa lukemista. (Beetham & Okhai 2017; Paananen 2006.) Nämä usein vähentävät lukumotivaatiota, mikä edelleen heikentää lukutaitoa.

Lukemisvaikeus voi ilmetä kolmella eri tavalla: heikkona peruslukutaitona eli dekodeauskyvyttömyytenä, ymmärtämisvaikeutena tai näiden yhdistelmänä. Lukemisen vaikeuden omaavalla on haasteita dekodeauksen hallinnassa, mutta kyky ymmärtää voi olla suhteellisen hyvä. (Gough & Tunner 1986.) Tämä voi näkyä siinä, että lukeminen on hidasta, epäselvää ja henkilön on vaikeaa ymmärtää luettua tekstiä. Peruslukutaidon ongelmat liittyvät erityisesti siihen, että henkilö ei pysty yhdistämään kirjaimia ja äänneitä oikein, eli hänellä on vaikeuksia ymmärtää, miten kirjaimet vastasivat tiettyjä ääniä ja miten nämä äänneet muodostavat sanoja. (Aro & Lerkanen 2023; Lyytinen 2022.) Lukivaikeuksista kärsivillä on myös haasteita käsitellä ja säilyttää lyhytaikaisessa muistissa äänneisiin liittyvää tietoa. Lyhytkestoinen muistin tehtävänä on tallentaa hetkellisesti esimerkiksi kuultuja äänneitä ja sanoja, kun taas työmuisti käsittelee niitä, jotta sanat voidaan tunnistaa ja ymmärtää lukemisen aikana. (Paananen 2006.)

Lukivaikeus ei vaikuta ainoastaan lukunopeuteen, vaan myös luetun ymmärtämiseen (Segerman-Puttonen 2024). Lukemisen pääasiallinen tavoite on ymmärtää sisältö tai viesti, joka tekstissä on (Lerkanen & Torppa). Ymmärtämisvaikeudessa eli hyperplexiassa henkilö osaa lukea ja tunnistaa sanoja erinomaisesti, mutta hänen kykynsä ymmärtää luettua tekstiä on heikko tai keskimääräistä huonompi (Gough & Tunner 1986). Mikäli yksityiskohtien

hahmottaminen tuottaa ongelmia, vaativimmat tehtävät ja oppiminen tekstien avulla voi olla hankalaa (Beetham & Okhai 2017; Paananen 2006). Luetun ymmärtämisen vaikeuksista kärsivillä on usein vaikeuksia yhdistää sanojen merkityksiä ja tunnistaa sekä muistaa yksityiskohtia tekstistä. Tällöin lukija ei välttämättä pysty tekemään johtopäätöksiä tai ennustamaan tekstin lopputulosta, mikä voi johtaa keskittymiseen vain pintapuoliseen lukemiseen. Tämä vaikeuttaa tekstin sisällöllisten ja kieliopillisten virheiden ja vihjeiden huomaamista. (Lerkkanen & Torppa 2023; Segerman-Puttonen 2024.) Segerman-Puttonen (2024) mukaan luetun ymmärtäminen heikkenee, jos oppijan keskittyminen suuntautuu enemmän tekniseen lukemiseen kuin tekstin sisältöön.

Muistin haasteet voivat vaikuttaa myös oppimiseen laajemmin. Lyhytkestoisen muistin vaikeudet voivat tehdä kokeisiin lukemisesta ja tiedon mieleen painamisesta haastavaa. Luetun tekstin sisällön muistaminen voi olla vaikeaa, mikä voi vaikuttaa oppimistuloksiin ja koulumenestykseen. Työmuistin haasteet voivat vaikeuttaa tekstin olennaisten osien muistamista, mikä vaikeuttaa kokonaisuuksien hahmottamista. Lisäksi muistivaikeudet voivat hankaloittaa oppimista laajemmin, esimerkiksi kokeisiin lukemista ja tiedon mieleen painamista. Koska lukutaitoa tarvitaan päivittäin, lukivaikeus voi vaikuttaa myös arjen sujuvuuteen, kuten viestien ymmärtämiseen. (Segerman-Puttonen 2024.)

Sekä lukemisen perustaito että ymmärtäminen ovat välttämättömiä lukemisen taitojen kehittymiselle, mutta ne voivat kehittyä eri tahdissa. (Gough & Tunner 1986; Lerkkanen & Torppa 2023.) Luetun ymmärtämisen vaikeus voi jäädä huomaamatta, jos lukija lukee sujuvasti (Beetham & Okhai 2017; Paananen 2006). Lukihäiriö voi merkittävästi vaikeuttaa uuden tiedon automatisoitumista, mikä heijastuu erityisesti kielten oppimiseen, sanaston karttumiseen ja teknisten taitojen omaksumiseen. Lukihäiriöinen henkilö joutuu panostamaan oppimiseen enemmän tietoista keskittymistä ja harjoittelua, koska hänen automaattinen oppimisensa ei toimi tehokkaasti. Tämä voi tehdä uusien taitojen ja käsitteiden omaksumisesta hitaampaa ja vaativampaa. Lisäksi varhaiset oppimisvaikeudet voivat vaikuttaa pitkäaikaisesti koulumenestykseen sekä heikentää itsetuntoa, jos oppiminen koetaan jatkuvasti haastavaksi. (Vicari, Marotta, Menghini, Molinari & Petrosini 2003; Torvinen 2022.)

Kirjoittamisen erityisvaikeus ilmenee silloin, kirjoitustaito on selvästi odotettua heikompi verrattuna henkilön ikään, kyvykkyyteen ja koulutukseen. Kirjoittamisen vaikeus voi näkyä monella eri tavalla, kuten kieliopillisina virheinä, tavutusvirheinä sekä vaikeutena jäsentää kappaleita. Lisäksi käsiala voi olla huonompaa, ja kirjoituksessa voi esiintyä virheitä, jotka liittyvät äänteen keston, kuten kirjainten toistoon. Tällaiset virheet saattavat kuitenkin vähitellen korjaantua. (Lyytinen 2022.) Segerman-Puttonen (2024) tutkimuksen mukaan, mikäli henkilöllä on vaikeudet painottuvat fonologisen tietoisuuden alueelle, saattaa hän kohdata haasteita äänneiden tunnistamisessa sekä niiden yhdistämisessä kirjoitettuihin

sanoihin. Tämä voi vaikuttaa kielitaitoon siten, että yksittäisten äänteiden erottaminen voi olla hankalaa, mikä voi johtaa sanojen väärin hahmottamiseen ja kirjoittamiseen. Lisäksi, jos kirjainten ja niitä vastaavien äänteiden välinen yhteys on epäselvä, voi oikeinkirjoituksessa esiintyä puuttuvia tai ylimääräisiä kirjaimia sekä virheellisiä sanamuotoja. (Segerman-Puttonen 2024.)

Lukivaikeus voi tuoda haasteita kauneudenhoitoalalla niin opiskelussa kuin työelämässä toimimisessa. Oppimateriaalien lukeminen voi olla hidasta ja kuormittavaa, mikä vaikeuttaa uusien asioiden oppimista. Myös hoito- ja käyttöohjeiden, ja hoitomenetelmien hahmottaminen voi olla haastavaa, jos luetun ymmärtämisessä on vaikeuksia. Asiakaspalvelutilanteissa kirjallisten ohjeiden laatiminen sekä asiakkaan tietojen kirjaaminen voivat viedä tavallista enemmän aikaa. Haasteet oppimisessa ja työtehtävissä voivat heikentää itseluottamusta ja vaikuttaa opiskelijoiden motivaatioon. Kauneudenhoitoalalla menestyminen edellyttää monenlaisten teoriapohjaisten tietojen omaksumista, kuten ihonhoitoon, kosmetiikkaan ja laitteisiin liittyvien ohjeiden ymmärtämistä. Näiden tietojen sisäistäminen vaatii paljon lukemista ja tekstien ymmärtämistä. Lisäksi työelämässä tarvitaan hyviä kirjallisia taitoja esimerkiksi asiakaskorttien täyttämässä, tuoteselosteiden lukemisessa ja hoito-ohjeiden noudattamisessa.

Segerman-Puttonen (2024) toteaa tutkimuksessaan, että erityisesti lukivaikeuksien varhainen tunnistaminen ja oikea-aikainen tuki ovat ratkaisevia nuoren koulumenestyksen ja hyvinvoinnin kannalta. Ulkoiset häiriötekijät, kuten koulun melu ja hälinä, voivat merkittävästi heikentää oppilaiden keskittymiskykyä ja luetun ymmärtämistä. Oppimismotivaation kannalta keskeistä on, että oppilas saa onnistumisen kokemuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa. Segerman-Puttonen (2024) tutkimuksesta käy ilmi, että kiinnostus oppimiseen ja positiivinen käsitys omista kyvyistä lisäävät oppilaiden valmiutta panostaa opiskeluun. Positiivinen vahvistaminen ja kannustaminen ovat avainasemassa motivaation ylläpitämisessä, ja siksi oppilaan ponnistelut tulisi aina huomioida.

4.1.2 Kielenkehityksen vaikeudet

Kielelliset oppimisvaikeudet ovat moni ilmeisiä neurobiologisia häiriöitä, jotka liittyvät aivojen kehitykseen ja vaikuttavat yksilön kykyyn ymmärtää, käsitellä ja käyttää puhuttua tai kirjoitettua kieltä. Kielellinen erityisvaikeus on kehityksellinen häiriö, jossa kielen ymmärtäminen ja tuottaminen kehittyvät hitaammin kuin ikätovereilla, vaikka muu ajattelun ja oppimisen kehitys etenee normaalisti. Tämä tarkoittaa, että kielelliset vaikeudet eivät ole seurausta muista kehityshäiriöistä. (Kehityksellinen kielihäiriö (kielen kehityksen häiriö, lapset ja nuoret); Käypä hoito -suositus 2019; Torvinen 2022.) Kielenkehityksen vaikeus voi vaikuttaa esimerkiksi puheen ja kielen ymmärtämiseen (esim. monimutkaisten lauseiden käsittäminen), lukemiseen ja kirjoittamiseen (esim. oikeinkirjoitus ja luetun ymmärtäminen),

kuuntelutaitoon (esim. keskittyminen kuultuun tietoon ja sen muistaminen) sekä sanaston hallintaan (esim. vaikeus löytää oikeita sanoja). Kielelliset oppimisvaikeudet vaikeuttavat kielen oppimista ja käyttöä, mikä voi vaikuttaa koulumenestykseen. (Torvinen 2022.) Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet erotetaan usein tutkimuksissa toisistaan, ja puheen tuottamisen vaikeuksia ei yleensä lasketa kielellisiksi erityisvaikeuksiksi. Puheen ja kielen vaikeudet usein päällekkäistyvät, puheeseen liittyvät vaikeudet oletetaan yleensä väistyvän ennen aikuisikää. Kuitenkin monilla ammatillisessa koulutuksessa olevilla henkilöillä nämä vaikeudet voivat edelleen esiintyä, mikä voi vaikuttaa heidän kielellisiin taitoihinsa ja oppimisprosessiin (Bishop ym. 2017; Siiskonen 2010), jolloin haasteita voi esiintyä monimutkaisten ja käsitteellisesti vaativien lauseiden ymmärtämisessä, sekä kuullun että luetun kielen osalta. (Kehityksellinen kielihäiriö (kielen kehityksen häiriö, lapset ja nuoret); Käypä hoito -suositus 2019).

Nuoruusiässä kehityksellinen kielihäiriö näkyy erityisesti uusien sanojen ja käsitteiden oppimisessa. Tämä vaikeuttaa oppiaineiden käsitteellisen sanaston omaksumista ja vaikuttaa esimerkiksi luetun ymmärtämiseen ja kielelliseen päättelyyn. Sanaston ja käsitteistön hallinnan puutteet korostuvat erityisesti oppiaineissa, joissa vaaditaan abstraktia ajattelua ja monimutkaisten tekstien ymmärtämistä. Lisäksi kielellinen ymmärtäminen ja muistaminen voivat olla puutteellisia, mikä haittaa oppimista laaja-alaisesti. Kielelliset vaikeudet voivat heijastua päättelykyvyn kehittymiseen, mikä voi tehdä oppiaineiden sisällön hahmottamisesta ja loogisesta ajattelusta haastavaa. Kehitykselliseen kielihäiriöön liittyy usein myös keskittymisvaikeuksia ja toiminnanohjauksen puutteita, jotka voivat vaikeuttaa opiskelun suunnittelua ja tehtävien suorittamista. Lisäksi voi ilmetä sosiaalisia haasteita, kuten kaverisuhteiden niukkuutta ja vuorovaikutustaitojen puutteellista kehittymistä, mikä voi vaikuttaa itsetuntoon ja tunne-elämän hyvinvointiin. Pitkäaikaisena vaikutuksena kielelliset haasteet voivat hankaloittaa jatko-opintoihin hakeutumista ja opiskelumenestystä. (Kehityksellinen kielihäiriö (kielen kehityksen häiriö, lapset ja nuoret); Käypä hoito -suositus 2019.)

Torvisen (2022) tutkimus osoittaa, että kielellisen oppimisvaikeuden omaava yhdistää oppimisvaikeuksiinsa; oppimisen vaikeutumista ja/tai itsetuntoon kohdistuvia negatiivisia vaikutuksia. Tutkimuksen mukaan oppijat kokivat erilaisia vaikeuksia oppimisessa, kuten kirjoittamisvaikeuksia, hitaan lukemisen, työmuistin haasteet ja huonot oppimistulokset. Heillä voi olla vaikeuksia oikeinkirjoituksessa, oman osaamisen todistamisessa ja kirjainten tai äänteiden sekoittamisessa. Opiskelijat kokivat myös, että oppimistulokset eivät aina vastaa käytettyä vaivannäköä. Monilla on myös matala itseluottamus, ja he kokevat olevansa huonompia kuin muut, mikä aiheuttaa motivaation puutetta, perfektionismia, epäonnistumisen pelkoa ja pelkoa naurunalaiseksi joutumisesta. Nämä tunteet voivat johtaa poissaloihin ja luovuttamiseen, kun kaikki tuntuu liian vaikealta. (Torvinen 2022.)

Kosmetologin tulee omaksua sekä käytännön taitoja että teoreettista tietoa. Kehityksellinen kielihäiriö voi vaikeuttaa opinnoissa oppimistehtävien suorittamista, kuten pitkien tekstien lukemista, monivaiheisten ohjeiden seuraamista ja yksityiskohtien muistamista. Kosmetologin täytyy hallita laaja ammattisanasto, joka liittyy muun muassa ihoon ja ihonhoitoon, kosmetiikkatuotteisiin ja kauneudenhoitoalan laitteisiin ja niiden käyttöön. Kehityksellinen kielihäiriö voi vaikeuttaa erityisesti sanaston omaksumista ja kielellisten ohjeiden ymmärtämistä. Kosmetologi tarvitsee hyviä vuorovaikutustaitoja, erityisesti asiakaspalvelutilanteissa. Kielellinen oppimishäiriö saattaa vaikeuttaa asiakkaiden kanssa keskustelua, mikä voi näkyä esimerkiksi vaikeutena ymmärtää asiakkaan toiveita. Oikeanlainen tuki ja toimivat oppimismenetelmät ovat tärkeitä haasteiden lieventämisessä.

4.2 Matemaattiset oppimisvaikeudet

Matemaattiset oppimisvaikeudet eli dyskalkulia vaikuttaa laajasti matemaattisiin ja kognitiivisiin taitoihin. Ne ovat pitkäkestoisia ja merkittäviä haasteita, jotka ilmenevät vaikeuksina oppia ja soveltaa peruslaskutaitoja, kuten yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskuja, ilman että vaikeudet johtuvat puutteellisesta opetuksesta tai muista kehityksellisistä häiriöistä. Matemaattiset vaikeudet, saattaa ilmetä haasteita jo yksinkertaisten laskutoimitusten muistamisessa ja hahmottamisessa. Lisäksi he voivat tehdä virheitä esimerkiksi laskujärjestyksen tai kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä. Tämä tarkoittaa, että oppimishäiriöisellä visuospatiaalinen hahmottaminen on usein heikentynyttä, joka näkyy vaikeuksina ymmärtää lukujen suuruuksia ja matemaattisia suhteita. Matemaattisten taitojen oppimisvaikeuksiin liittyy usein muitakin haasteita, kuten kielen oppimisen vaikeuksia, avaruudellisen hahmottamisen ongelmia sekä muistitoimintojen heikkoutta, erityisesti työmuistin osalta. Muistitoiminnoissa esiintyy eroja toimivan muistin ja fonologisen silmukan osalta, mikä voi vaikeuttaa lyhytkestoista muistamista ja matemaattisten faktojen hallintaa. Myös toimeenpanotoiminnoissa, kuten tiedon lyhytkestoisessa säilyttämisessä ja käsittelyssä, on haasteita. Matemaattiset oppimisvaikeudet eivät yleensä esiinny yksinään, vaan rinnalla voi ilmetä myös lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia sekä tarkkaavaisuuden ja keskittymisen ongelmia. Lisäksi loogisen päättelyn taito on keskimäärin heikompi niillä, joilla on dyskalkulia, mikä voi osaltaan vaikuttaa oppimiseen ja ongelmanratkaisuun. Joillakin matemaattiset vaikeudet voi kuitenkin olla ainoa merkittävä oppimisen haaste. (Haberstroh & Schulte-Körne 2019; Niilo Mäki Instituutti 2025.)

Matemaattiset oppimisvaikeudet voivat vaikuttaa kosmetologinopinnoissa ja -ammattissa monin tavoin, koska alalla tarvitaan laskutaitoja esimerkiksi tuotteiden annosteluissa, hinnoittelussa ja aikataulutuksessa. Kosmetologin toteuttamissa hoidoissa käytetään kosmetiikka tuotteita, joiden annostelu vaatii tarkkaa mittaamista. Matemaattiset vaikeudet voivat hankaloittaa esimerkiksi prosenttilaskuja, pitoisuuksien ymmärtämistä ja annoskokojen laskemista. Ammattissa vaaditaan myös hinnoittelun ja alennusten laskemista, mikä voi olla haasteellista,

jos laskeminen on hidasta tai vaikeasti hahmotettavaa. Hoitojen kesto, vaikutusajat ja ajanvaraukset vaativat tarkkaa ajanhallintaa ja laskelmointia, mikä voi tuottaa vaikeuksia, jos matemaattisten tietojen ja ajan hahmottaminen on haastavaa.

4.3 Neuropsykiatriset häiriöt

Kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt ilmenevät usein jo varhaisessa kehitysvaiheessa ja voivat olla perinnöllisiä. Näiden häiriöiden ilmenemismuotoja ovat muun muassa autismikirjo, ADHD, ADD, Touretten oireyhtymä ja kehityksellinen koordinaatiohäiriö. Neuropsykiatrisille häiriöille on ominaista muun muassa vaikeudet keskittymisessä, toiminnanohjauksessa, tunteiden ja käyttäytymisen säätelyssä, sekä haasteet kielellisessä ja ei-kielellisessä viestinnässä ja sosiaalisten taitojen hallinnassa. (Niskanen & Jussila 2024.) Seuraavissa luvuissa käydään läpi näiden haasteiden ominaispiirteitä.

4.3.1 Autismikirjo

Autismikirjo (Autism Spectrum Disorder, ASD) on joukko hermoston kehityshäiriöitä, joille on tunnusomaista muun muassa vaikeudet sosiaalisessa kommunikaatiossa, rajoittuneet ja toistuvat käyttäytymismallit sekä erikoiset kiinnostuksen kohteet. Autismikirjon häiriöihin kuuluvat muun muassa autismi, Aspergerin oireyhtymä, epätyypillinen autismi eli laaja-alainen kehityshäiriö (PDD-NOS), Hellerin tauti eli disintegratiivinen kehityshäiriö (Autismikirjon häiriö: Käypä hoito -suositus 2024). Autismikirjon henkilöiden ajattelu ja tiedonkäsittely voivat poiketa tavanomaisesta, mikä ilmenee muun muassa vaikeuksina ymmärtää toisten tunteita, ajatuksia ja käyttäytymistä (heikentynyt sosiaalinen kognitio), vaikeuksina tulkita sosiaalisia tilanteita ja viestejä (kuten ilmeitä ja eleitä), haasteina suunnitella ja organisoida asioita (toimeenpanon toimintahäiriö) sekä poikkeavia tapoja aistia ja tulkita tietoa, kuten herkkyyttä äänille (Lai, Lombardo & Baron-Cohen 2014).

Autismikirjon henkilöt keskittyvät usein paremmin pieniin yksityiskohtiin kuin kokonaisuuteen. Tämä voi selittää, miksi he huomaavat pienet yksityiskohdat paremmin, kokevat aistitarkkuuden herkemmin ja reagoivat tavallista enemmän aistiärsykkeisiin. Tämän ominaisuuden seurauksena autismikirjon ihmiset voivat olla erityisen lahjakkaita tietyillä alueilla, kuten matematiikassa tai muistamisessa. He huomaavat usein säännöt ja järjestelmät paremmin kuin suuret kokonaisuudet, aikuttaen siihen, miten he käsittelevät tietoa ja ratkaisevat ongelmia. (Lai, Lombardo & Baron-Cohen 2014).

Autismiin liittyvät haasteet, kuten sosiaaliset vaikeudet, voivat yhdistyä yhteiskunnallisiin rajoituksiin, syrjintään ja leimautumiseen, mikä estää autismikirjon henkilöitä hyödyntämästä omia vahvuuksiaan täysimääräisesti. Vahvuksien hyödyntäminen on tärkeää, mutta on yhtä lailla oleellista tunnistaa ja tukea yksilön heikkouksia ja haasteita. Tämä tasapainoinen lähestymistapa voi parantaa autismikirjon henkilöiden elämänlaatua. Taylorin ym. (2023)

mukaan tutkimukset osoittavat, että vahvuuksien hyödyntäminen voi johtaa positiivisiin tuloksiin, kuten parempaan hyvinvointiin ja mielenterveyteen. Tästä syystä on tärkeää kehittää opetusmenetelmiä, jotka auttavat autismikirjon henkilöitä käyttämään vahvuuksiaan. On kuitenkin muistettava, että autismikirjon henkilöt ovat yksilöitä, joten vahvuuksiin perustuvissa lähestymistavoissa on tärkeää keskittyä enemmän kunkin ihmisen omiin vahvuuksiin sen sijaan, että rajoitutaan pelkästään "autistisiin vahvuuksiin" (Taylor ym. 2023).

Kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet voivat parantaa autismikirjon opiskelijoiden elämänlaatua. Ne voivat edistää positiivisten tunteiden kokemista ja vahvistaa itsetuntoa, vaikka opiskelija ei aktiivisesti kehittäisikään ammatillisia taitojaan. Esimerkiksi autismikirjon opiskelijoiden mieliala ja sisäinen motivaatio voivat parantua, kun he saavat keskittyä omiin kiinnostuksen kohteisiinsa. Näiden yksilöllisten vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden tunnistaminen olisi hyvä olla avainasemassa opetuksen suunnittelussa., sillä ne mahdollistavat menetelmien ja materiaalien valinnan, jotka tukevat parhaiten opiskelijan oppimista ja taitojen kehittämistä. Courchesne ym. tutkimuksen (2020) mukaan vahvuudet eivät aina johda suoraan akateemisiin saavutuksiin, kuten tutkinnon suorittamiseen, ne voivat edistää uusien taitojen oppimista ja parantaa opiskelijan sopeutumista elämään. Tämä puolestaan voi lisätä itsetuntoa, parantaa hyvinvointia ja tukea mielenterveyttä, mikä on erityisen tärkeää autismikirjon opiskelijoiden koulutuksessa ja elämänhallinnassa (Courchesne ym. 2020.)

Opinnoissa tuen tulisi olla yksilöllistä, ja se voi olla moniulotteista ja monialaista tavoitteena siten voidaan maksimoida yksilön toiminnallinen itsenäisyys ja elämänlaatu, edistää sosiaalisten taitojen ja kommunikaation kehittymistä sekä edistää itsenäisyyttä. Yksilöitä tulisi aina tukea heidän vahvuusalueillaan, sillä ne voivat auttaa heitä saavuttamaan potentiaalinsa. (Lai, Lombardo & Baron-Cohen 2014.)

Työelämässä autismiin liittyvät haasteet voivat ilmetä monin tavoin. Heikko suunnittelukyky ja itseluottamus voivat vaikeuttaa tehtävien organisointia ja toteuttamista. Vaikka työkalut ja -menetelmät ovat olemassa, niiden käyttö voi olla epäjohdonmukaista, mikä lisää haasteita työtehtävien suorittamisessa. Lisäksi jatkuva tarve stimulaatiolle ja ulkoiselle motivaatiolle voi tehdä tylsistä tai toistuvista tehtävistä erityisen vaikeita, koska pelkät rutiinit eivät kykene pitämään yllä tarvittavaa mielenkiintoa. Työskentely ympäristön ärsykkeet, kuten äänet ja valot, voivat myös olla haitallisia. Yliherkkyys näille ärsykeille heikentää työkykyä ja saattaa johtaa stressin kumuloitumiseen, mikä voi johtaa uupumukseen ja kyvyttömyyteen suoriutua työtehtävistä. (Högstedt ym. 2022.)

4.3.2 Aktiivisuuden ja tarkkavaisuuden häiriö eli ADHD

Aktiivisuuden ja tarkkavaisuuden häiriö eli ADHD (attention-deficit hyperactivity disorder) on toimintakykyä heikentävä hermoston kehityshäiriö, jonka keskeiset piirteet ovat haasteet

tarkkaavaisuuden ylläpidossa, impulssien hallinnassa sekä yliaktiivisuus. Nämä edustavat ADHD:n ydinoireita, mutta tulee huomioida, että ADHD on heterogeeninen häiriö, joka voi ilmaantua yksittäisessä oirealueessa tai esiintyä kaikilla kolmella alueella, sekä (Tosto, Momi, Asherson 2015.) ADHD:sta voidaan hahmottaa kolme muotoa: tarkkaamattomuus muoto (Attention Deficit Disorder, ADD), jossa ei ole ei yliaktiivisuutta tai impulsiivisuutta, hyperaktiivinen-impulsiivinen muoto (ei tarkkaamattomuutta) ja yhdistetty tyyppinen muoto (tarkkaamattomuus, yliaktiivisuus ja impulsiivisuus) (Nigg 2015). Tarkkaavuushäiriössä esiintyy usein myös muita kehityksellisiä haasteita, kuten kielen ja motoriikan kehityksen häiriöitä, sekä kognitiivisia, käyttäytymisen ja oppimisenvaikeuksia. (Niilo Mäki Instituutti 2025; Tosto ym. 2015.)

Tarkkaamattomuus ADHD:ssa ilmenee pääasiassa vaikeutena ylläpitää keskittymistä pitkiin, stimuloimattomiin tehtäviin, kuten pitkiä keskittymistä vaativiin tehtäviin ja ajanhallintaan, ja tämä yhdistyy usein toiminnanohjauksen vaikeuksiin, jotka vaikeuttavat tehtävien priorisointia, aloittamista ja suorittamista. Toisaalta tarkkaamattomuus voi näkyä ylikeskittymisenä eli hyperfokusoitina, joka tapahtuu tehtävissä, jotka kiinnostavat henkilöä, jolloin hän voi keskittyä pitkään ilman taukoja ja unohtaa ympäristön. Tarkkaamattomuus voi näyttäytyä henkilöillä vaikeuksina ongelmanratkaisussa, priorisoinnissa ja ajankäytön hallinnassa, mitkä voivat johtaa viivyttelyyn ja tehtävien suorittamatta jättämiseen. (Haskell, Carter-Orbke, Vick, Madden & Smith 2024.) Tarkkaamattomuus voi ilmetä myös vaikeutena ylläpitää huomiota tai suorittaa tehtäviä loppuun. Henkilöt suoriutuvat muita heikommin tilanteissa, joissa vaaditaan motivaation ylläpitämistä ilman ulkoista palkkiota. Vaikka heillä on vaikeuksia ylläpitää motivaatiota, se ei estä heitä suoriutumasta hyvin, kun heille käytetään oikeanlaisia vahvistusstrategiaa. Luman, Oosterlaan & Sergeant (2005) tutkimus osoittaa, että ADHD:n omaavien henkilöiden suorituskyky voi parantua palkitsemisella, kunhan palkkio on oikeanlainen, välitön ja riittävän voimakas. (Luman ym. 2005.)

Toiminnanohjauksen taidot ovat keskeisiä kognitiivisia taitoja ja itsesäätelyprosesseja. Toiminnanohjauksen vaikeudet tarkoittavat vaikeuksia itsehillinnässä, itsesäätelyssä ja tehtävien priorisoinnissa sekä suunnittelussa, joustavassa ajattelussa sekä työmuistissa. Nämä taidot auttavat ohjaamaan käyttäytymistä ja tekemään tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavia päätöksiä. Kun nämä taidot ovat heikentyneet, voi olla vaikea esimerkiksi pysyä tehtävän parissa, hallita aikaansa tai sopeutua muutoksiin, mikä puolestaan vaikuttaa negatiivisesti oppimiseen ja opintosuorituksiin. Puutteet näissä taidossa johtaa siihen, että yksilö ei välttämättä kykene arvioimaan tekojaan tai mukauttamaan käyttäytymistään, mikä estää tavoitteen saavuttamisen. Toiminnanohjauksen haasteet heikentää keskittymiskykyä, muistia ja ajattelua, johtuen hajamielisyydestä ja mielen vaeltamisesta, jossa ajatukset hyppivät jatkuvasti aiheesta toiseen. (Colomer, Berenguer, Roselló, Baixauli & Miranda 2017; Haskell ym. 2024.)

ADHD:n ylivilkkaus ilmenee useina fyysisinä ja käyttäytymiseen liittyvinä oireina. Yleisimmistä merkeistä on jatkuva rauhattomuus, kuten sormien naputtelu tai jalkojen liikuttelu, mikä voi myös näkyä paikalta poistumisena tai jatkuvana liikkumisena. Ylivilkkausta voivat myös ilmentää vaikeudet työskennellä hiljaisuudessa, koska henkilö saattaa tuntea tarvetta puhua jatkuvasti, kykenemättä ottaa muiden henkilöiden tarpeita huomioon. (Swanson ym. 1998.)

Tyypillisiä piirteitä ADHD:n impulsiivisuudesta ovat muun muassa alentunut itsehillintä, kyvyttömyys odottaa palkkioita sekä keskittymiskyvyn heikkous. Impulsiivisuus on havaittavissa nopeina, harkitsemattomina päätösinä ja toimina, jolloin henkilö tekee päätöksiä tai toimii nopeasti ilman, että hän ehtii tai pystyy etukäteen arvioimaan tilanteen kokonaisuutta tai mahdollisia seurauksia. Impulsiivisuus voi ilmetä vaikeutena sietää viivästyksiä palkkioissa, joka voi ilmetä kärsimättömyytenä ja kyvyttömyytenä asettaa pitkän aikavälin suunnitelmia etusijalle. Heikentynyt estokyky voi johtaa tilanteeseen sopimattomiin reaktioihin tai liialliseen riskinottoon. Lisäksi impulsiivisuuteen liittyy usein keskittymisen haasteita, mikä vaikeuttaa suunnitelmallista toimintaa ja tarkkaavaisuuden ylläpitämistä. Yhteistä näille piirteille on toiminnan suunnittelemattomuus, mikä voi johtaa odottamattomiin tai ei-toivottuihin seurauksiin, mikä korostaa ADHD:n impulsiivisuuden monimuotoista ja haastavaa luonnetta. (Winstanley, Dawn, Trevor & Robbins 2006.)

ADHD:n oireet, tarkkaavaisuuden ja impulssikontrollin vaikeudet, että toimeenpanotoimintojen heikkoudet voivat haitata oppimista, jolloin heillä on usein vaikeuksia yltää samanlaisiin oppimistuloksiin kuin he, joilla ei ole ADHD:ta. Nämä tekijät voivat vaikuttaa esimerkiksi motivaatioon, asenteeseen oppimista kohtaan ja kykyyn sinnikkäästi työskennellä haasteiden läpi, jotka ovat kaikki keskeisiä asioita oppimisessa. (Colomer ym. 2017.) Chaulagain ym. (2023) tekemän meta-analyysin mukaan ADHD diagnoosin saaneilla on usein vaikeuksia suoriutua opiskeluun liittyvistä tehtävistä ja vaatimuksista ja sopeutua yhteiskunnan sääntöihin ja odotuksiin, pelkoa leimautumisesta sekä haasteita integroitua työpaikkaan ja suoriutua työtehtävistä.

ADHD:hen liittyy usein myös muita häiriöitä, joita kutsutaan komorbiditeeteiksi. Yleisin häiriö ADHD-diagnoosin saaneilla henkilöillä on ahdistuneisuushäiriöt, joilla on merkittävä yhteys pitkäaikaiseen työkyvyttömyyteen aikuisiällä. Ahdistuneisuushäiriöt voivat pahentaa ADHD:n oireita ja tehdä elämästä haastavampaa. Lisäksi ADHD:hen voi liittyä muita psykiatrisia häiriöitä, kuten masennusta ja oppimisvaikeuksia, jotka voivat vaikuttaa henkilön kykyyn toimia koulussa ja työelämässä. Fredriksen ym. (2014) tutkimuksessa osoitettiin, että 56 % osallistujista ei ollut suorittanut lukiota vastaavaa koulutusta. Miehistä (53 %) oli palkkatöissä tai opiskelemassa. Naisista (36 %). Naiset olivat myös enemmän työkyvyttömyys- tai kuntoutuseläkkeellä (58 %) verrattuna miehiin (41 %). Tutkimus osoittaa, että henkilöt, joilla on todettu ADHD, voivat kohdata haasteita perinteisissä oppimisympäristöissä, mikä näkyy opin- tojen keskeyttämisenä ja työkyvyttömyyden lisääntymisenä. Erilaiset, yksilölliset

oppimismenetelmät voivat tukea näitä henkilöitä saavuttamaan parempia opinto- ja työelämätuloksia. (Fredriksen ym. 2014).

ADHD luo haasteita, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi kosmetologin työhön. Keskittymisvaikeudet ja herkästi häiriintyminen voivat keskeyttää asiakastyön, jos ympäristössä on paljon ulkoisia ärsykejä. Aikataulujen, asiakasvarausten sekä työvälineiden hallinta voi olla haastavaa. Lisäksi rutiininomaiset hoidot saattavat tuntua tylsiltä, koska jatkuva stimulaatio ja vaihtelu ovat tarpeen motivaation ylläpitämiseksi. Impulsiivisuus voi näkyä liiallisena puhumisena asiakkaiden kanssa, tai nopeina päätösinä, mikä voi vaikuttaa asiakaskokemukseen. Stressin ja tunteiden hallinnan vaikeudet puolestaan voivat tehdä asiakaspalautteen käsittelystä kuormittavaa ja kiireisistä työpäivistä entistä stressaavampia. Jos työ tuntuu pakolliselta eikä aidosti kiinnostavalta, sisäisen motivaation puute voi heikentää työstä suoriutumista. (Högstedt ym. 2022.) Högstedt ym. (2022) tutkimuksen mukaan monet ADHD:n häiriön omaavat kokevat yrittäjyyden mahdollisuutena omassa työelämässä, sillä sen avulla he saavat riittävästi omaa tilaa ja aikaa työtehtäviensä hoitamiseen, mikä mahdollistaa paremman itselle sopivan työskentelyrytmin.

4.3.3 Muut neuropsykiatriset häiriöt

Neuropsykiatrisiin häiriöihin kuuluvat myös muun muassa Tourette, kehityksellinen koordinaatiohäiriö sekä hahmotushäiriö. Näille häiriöille yhteisiä piirteitä ovat muun muassa vaikeus keskittymisessä ja/tai motorisessa koordinoinnissa, vaikeus toteuttamisessa kuten ajanhallinnassa ja suunnittelussa sekä kielelliset ja kommunikointivaikeudet. Näitä haasteita ei varsinaisesti lueta oppimisvaikeudeksi, mutta ne vaikuttavat suoraan tai epäsuorasti yksilön kykyyn oppia ja suoriutua koulutehtävistä.

Touretten oireyhtymä (TS) on perinnöllinen neuropsykiatrisen häiriö, jolle ovat ominaisia krooniset, ajoittaiset tahattomat liikkeet (motoriset tikit) ja ääntelyt (foniset tikit). Tourette esiintyy miehillä yleisemmin kuin naisilla. Tikit voivat olla hyvin vaihtelevia yksilöiden välillä; tyypiltään, voimakkuudeltaan, esiintymistiheydeltään ja monimutkaisuudeltaan. Tikit voivat olla joko täysin tahattomia tai puolittain hallittavissa, mutta toisinaan on vaikea erottaa, missä määrin ne ovat tahdonalaisia. Yksinkertaisimmillaan motoriset tikit ovat lyhyitä, toistuvia liikkeitä, joissa on mukana yksi kehon osa tai lihasryhmä (esim. silmänräpäytykset tai sormien napsautus). Monimutkaisimmat motoriset tikit ovat koordinoituja liikkeitä, joissa on mukana useita lihasryhmiä (esim. kasvojen irvistys yhdistettynä pään kallistukseen ja olkapäiden kohautukseen). Yksinkertaiset äänelliset tikit ovat yksittäisiä ääniä tai tavujen tuottamista (esim. haistelu tai murahdukset). Monimutkaiset äänelliset tikit voivat sisältää lauseita tai monimutkaisia ääniyhdistelmiä. Tikit voivat pahentua stressin, väsymyksen ja jännityksen seurauksena, ja lievittyä keskittyessä, ollessaan fyysisesti tai henkisesti aktiivinen. Touretten oireyhtymään liittyy usein myös muita käyttäytymiseen vaikuttavia

häiriöitä. Erityisesti merkittävimpiä samanaikaisia häiriöitä ovat pakko-oireinen häiriö (OCD) ja tarkkaavaisuushäiriöt, kuten ADHD, autismikirjon häiriö, ahdistuneisuus ja masennus. (Johnson ym. 2023).

Kehityksellinen koordinaatiohäiriö (DCD) on hermoston kehitykseen liittyvä häiriö, joka vaikuttaa pääasiassa motoristen toimintojen hankkimiseen ja suorittamiseen. Kehityksellinen koordinaatiohäiriö voi merkittävästi vaikeuttaa koulunkäyntiä, arkipäivän toimia ja sosiaalista osallistumista. (Josseron, Mombo, Maggiacomo, Jolly & Clerc 2025.) Kehityksellinen koordinaatiohäiriön ydinoireita ovat karkea- tai hienomotoristen taitojen oppimisen vaikeudet sekä koordinoitujen motoristen liikkeiden ja liikesarjojen laadulliset ongelmat. Henkilöllä voi olla suuria vaikeuksia oppia uusia liikuntataitoja. Liikkeet voivat olla kömpelöitä ja epätarkkoja, ja motoriset taidot kehittyvät selvästi muita hitaammin. Kehityksellinen koordinaatiohäiriöön liittyy myös vaikeus käyttää, soveltaa tai siirtää jo opittuja taitoja muuttuneissa tai uusissa tilanteissa. Tämä voi vaikeuttaa koulutyötä ja ammatissa selviämistä. 30-50 prosentilla ihmisistä, joilla on kehityksellinen koordinaatiohäiriö, on myös tarkkaavaisuusvaje-hyperaktiivisuushäiriö (ADHD). Lisäksi Kehityksellinen koordinaatiohäiriön kanssa samanaikaisesti esiintyy usein muita kehityksellisiä, käyttäytymisen ja tunne-elämän häiriöitä. (Lasten ja nuorten kehityksellinen koordinaatiohäiriö (DCD): Käypä hoito -suositus 2024.)

Kehityksellinen koordinaatiohäiriö voi vaikuttaa kosmetologiopintoihin monin tavoin, koska ala vaatii tarkkaa hienomotoriikkaa, kädentaitoja ja kehonhallintaa. Esimerkiksi kynsien lakkaaminen, hoitotoimenpiteet ja hierontaliikkeet vaativat hienomotorisia taitoja, tarkkuutta ja vakaata käsien hallintaa. Erilaiset hoidot vaativat hyvää käsien ja kehon koordinaatiota, jotta kädet tekevät synkronoitua liikettä tai käyttävät saman verran voimaa.

Yu, Burnett & Cindy (2019) tekemän tutkimuksen mukaan motoristen taitojen harjoittelu ja erityiset tukitoimet parantavat merkittävästi motorisia taitojen hallitsemista ja vaikuttavat myös kognitiivisiin taitoihin, sillä ongelmanratkaisu ja oppiminen voivat kehittyä motoristen harjoitteiden kautta. Tutkimuksen mukaan motoristen taitojen harjoittelulla ja tukitoimilla on myös laajempi positiivinen vaikutus koko hyvinvointiin ja parantavat yksilön itsetuntoa ja itseluottamusta. (Yu ym. 2019.)

Hahmottamisen häiriö voidaan lukea myös neuropsykiatrisiin häiriöihin, vaikka sille ei ole omaa diagnoosia kansainvälisissä tautiluokituksissa (World Health Organization, 2022). Hahmotushäiriöt sijoitetaan usein muiden diagnoosien alle. Yleisimmin käytettyjä luokituksia ovat oppimiskyvyn häiriöt (ICD-10-koodit F81.8 ja F81.9) sekä motoriikan kehityshäiriö (F82.0), jos hahmotusvaikeuksiin liittyy myös motorisen oppimisen vaikeuksia. (Ylönen 2024.) Hahmotushäiriöt esiintyvät usein muiden oppimisvaikeuksien ja diagnosoitujen kehitys ja neurologisten ongelmien kanssa, yleisimpiä komorbideja ovat matematiikan oppimisvaikeus

sekä kehityksellisen koordinaatiohäiriö sekä ADHD ja autismikirjon häiriöt.

Hahmotusvaikeudet ovat kognitiivisia vaikeuksia, joissa ihmisen aistihavainnot (esimerkiksi näkö- tai tuntoaisti) eivät muutu selkeäksi ja ymmärrettäväksi mielikuvaksi. Tämä voi vaikuttaa kohteiden tunnistamiseen, kohteiden käsittelyyn, esimerkiksi muotojen hahmottaminen voi olla haastavaa tai henkilön voi olla vaikea hahmottaa, kuinka kaukana esineet ovat toisistaan. (Räsänen ym. 2023, s. 382.) Hahmottamista on neuropsykologiassa tutkittu pääasiassa erillisinä kognitiivisina taitoina, kuten: mentaali rotaatio, joka tarkoittaa kykyä kuvitella ja kääntää esineitä mielessä, kuvion erottelu, joka tarkoittaa kykyä hahmottaa yksityiskohtia ja erottaa kohteita toisistaan sekä visualisointi, joka tarkoittaa kykyä luoda ja käsitellä mielikuvia. Ihmisen, jolla on hahmottamisen häiriö, on vaikea muodostaa havainnoistaan selkeää ja toiminnallisesti hyödyllistä mielikuvaa, mikä voi hankaloittaa arjen toimintaa, kuten liikkumista, esineiden käsittelyä tai tilan hahmottamista. (Ylönen 2024.)

Ylönen (2024) tutkimuksen mukaan olisi tärkeää tarkastella, miten hyvin erilaiset opetusmenetelmät auttavat oppilaita, joilla on visuospatiaalisia oppimisvaikeuksia. Opetusmenetelmien tulisi olla sellaisia, että ne tukevat erityisesti niitä oppilaita, jotka kokevat vaikeuksia esimerkiksi paikkojen hahmottamisessa, liikkumisessa tai muiden visuaalisten ja spatiaalisten eli tilaan liittyvien asioiden oppimisessa tai ajan käsittämisessä. Näiden haasteiden huomioiminen parantaa oppimisvaikeuksien tukemista, opiskelijoiden turvallisuuden ja lisää hyvinvointia, jotta henkilöt voivat kokea tulevansa ymmärretyiksi ja itsensä turvatuksi. (Ylönen 2024.)

Kosmetologin työ edellyttää tarkkaa visuaalista havainnointikykyä ja hienomotoriikkaa, jolloin hahmottamisen häiriö voi tuoda haasteita kosmetologina toimimisessa. Työskentely on asiakaslähtöistä ja edellyttää kykyä havainnoida ja tulkita asiakkaan ihotyyppettä ja kasvojen rakennetta, mikä voi olla vaikeaa hahmottamishäiriön vuoksi. Lisäksi tarkkuutta vaativat toimenpiteet, kuten ripsien ja kulmien käsittely tai ihonpuhdistus, saattavat edellyttää tavallista enemmän harjoittelua

4.4 Mielenterveysongelmat

Mielenterveys ei tarkoita pelkästään mielenterveyshäiriöiden puuttumista, vaan se on myös kykyä selviytyä elämän haasteista ja elää hyvin, siten että ihminen pystyy selviytymään elämän tuomista stressitekijöistä ja vaikeuksista, käyttää omia kykyjään ja taitojaan hyvin, oppii uutta, toimii tehokkaasti työssä ja pystyy osallistumaan yhteisöön. Maailman terveysjärjestö (WHO) määrittelee mielenterveyden sellaiseksi tilaksi, jossa ihminen voi hyvin henkisesti ja tunne-elämältään. (World Health Organization 2022.) Nuorten mielenterveyshäiriöillä ja syrjäytymisellä on vahva yhteys: mielenterveysongelmat voivat lisätä riskiä syrjäytyä esimerkiksi koulutuksesta ja työelämästä, ja toisaalta syrjäytyminen voi

pahentaa mielenterveysongelmia (Marttunen, Haravuori, & Santalahti 2014). Korkeamäki, Parkkila & Poutiaisen (2023) tutkimuksen mukaan ammatillisessa koulutuksessa olevat tytöt kokevat mielenterveysoireita, kuten masennusta ja ahdistuneisuutta, suhteellisen yleisesti. Mielenterveysoireiden esiintyvyys ammatillisessa koulutuksessa voi liittyä moniin tekijöihin, kuten sosioekonomiseen taustaan ja perheen taloudelliseen tilanteeseen. Heikompi taloudellinen tilanne on yhteydessä korkeampaan mielenterveysoireiden määrään, mikä voi olla merkittävä tekijä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden hyvinvoinnissa. (Korkeamäki ym. 2023.) Appelqvist-Schmidlechner, Tamminen & Solin (2019) tutkimus osoittaa myös, että ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien nuorten keskuudessa matalaan positiiviseen mielenterveyteen vaikuttavat erityisesti perheen taloudellinen tilanne, vanhempien työllisyystilanne sekä perhesuhteiden moninaisuus. Mielenterveyden häiriöt, kuten masennus ja ahdistuneisuus, ovat yksi tärkeimmistä syistä opiskelijoiden poissaoloille. Toistuvat poissaolot voivat heikentää opiskelijan suoriutumista, kuten vaikeuttaa oppimista, lisätä stressiä ja jopa johtaa opintojen keskeytymiseen, mikä puolestaan lisää riskiä syrjäytymiselle. (Korkeamäki ym. 2023.)

Seuraavissa luvuissa käsitellään ahdistusta, sosiaalisten tilanteiden pelkoa sekä muita mielenterveyden haasteita kuten masennusoireita. Ahdistus, masennus ja sosiaalisten tilanteiden pelko ovat yleisiä mielenterveyshäiriöitä, jotka voivat merkittävästi vaikuttaa yksilön kykyyn toimia arjessa ja ylläpitää ihmissuhteita. Nämä tilat voivat aiheuttaa eristäytymistä ja heikentää elämänlaatua, mutta oikeanlaisen tuen ja hoidon avulla on mahdollista oppia hallitsemaan niiden vaikutuksia.

4.4.1 Ahdistuneisuushäiriö

Ahdistus on mielenterveyshäiriö, joka ilmenee voimakkaana huolen tai pelon tunteena, ja se voi vaikuttaa merkittävästi elämänlaatuun. Ahdistuneisuushäiriöiselle henkilölle on ominaista jatkuva mieltä kuormittava huolehtiminen ja murehtiminen. Ahdistuneisuushäiriö on monisyinen häiriö, jonka taustalla voi olla erilaisia syitä ja tekijöitä. Ahdistuneisuuteen liittyy usein sekä fyysisiä että psyykkisiä oireita, kuten levottomuus, väsymys, keskittymisvaikeudet ja erilaiset keholliset reaktiot, kuten vapina, hikoilu ja pahoinvointi. Ahdistuneisuus voi vaikuttaa nuoren arkeen monin tavoin, kuten vaikeutena keskittyä koulutyöhön tai muihin tehtäviin. Se saattaa myös ilmetä epävarmuutena omista kyvyistä, jatkuvana pelkona epäonnistumisesta tai huolena siitä, että jokin negatiivinen tapahtuma sattuu. Perfektionismi ja suorituspainet voivat pahentaa ahdistusta, ja univaikeudet voivat puolestaan heikentää jaksamista entisestään. Ahdistunut nuori voi tarvita toistuvaa kannustusta ja varmistelua tunteakseen olonsa turvalliseksi. Ahdistuneisuushäiriö voi myös esiintyä samanaikaisesti muiden psykiatristen sairauksien tai häiriöiden kanssa. Erityisen yleinen esimerkki tästä on toistuvat masennustilat, jotka voivat kulkea rinnakkain ahdistuneisuuden kanssa. (Rovasalo 2022a.) Jackson, Brown, Shahab, McNeill, Munafò & Brose (2023) tutkimusten mukaan

ahdistuksen esiintyvyys on kasvanut merkittävästi viime vuosina, erityisesti nuorten aikuisten ja erityisesti alhaisemman sosiaalisen aseman omaavien henkilöiden keskuudessa, joilla on vähemmän taloudellisia resursseja ja tukea, kokevat ahdistusta enemmän ja sen vaikutukset ovat usein voimakkaampia. Ahdistus ei ole vain yksittäinen psykologinen kokemus; se voi myös olla syy ja seuraus monille elämän stressitekijöille, kuten taloudelliselle epävarmuudelle, yhteiskunnalliselle eriarvoisuudelle ja maailmanlaajuisille kriiseille, kuten ilmastokriisille. (Jackson ym. 2023.)

Sukupuoli ja ikä ovat myös tärkeitä tekijöitä ahdistuksen esiintymisessä. Naisten ahdistus on yleisempää kuin miesten, mutta sukupuolten välinen ero on kaventunut. Nuoret aikuiset (18-24-vuotiaat) kärsivät huomattavasti enemmän vakavasta ahdistuksesta kuin vanhemmat ikäryhmät. Lisäksi sukupuoltaan toisella tavalla kuvaavat henkilöt kokevat merkittävästi enemmän ahdistusta verrattuna niihin, jotka tunnistavat itsensä miehiksi tai naisiksi. (Jackson ym. 2023.) Korkeamäki ym. (2023) mukaan mielenterveysoireista kärsivät opiskelijat kohtaavat merkittäviä haasteita oppimisessa ja kouluviihtyvyydessä. Masennus- tai ahdistuneisuusoireita kokevista vain 57,1 % pitää koulunkäynnistä, ja mikäli henkilöllä esiintyy molempia oireita, on kouluviihtyvyys vieläkin pienempi (47,8). Masennus- tai ahdistuneisuusoireista kärsivillä oppimisvaikeudet ja keskittymisvaikeudet ovat yleisiä. 10,8 % kokee oppimisen vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi, ja muistamisvaikeuksia esiintyy 23,4 %:lla. Tutkimuksen mukaan 16,4 %:lla on suuria haasteita keskittymisen kanssa, vaikka tehtävät olisivat kiinnostavia. (Korkeamäki ym. 2023.)

Kosmetologin työssä vaaditaan tarkkuutta, asiakaspalvelutaitoja sekä hyvää keskittymiskykyä ja muistia. Korkeamäen ym. (2023) tekemän tutkimuksen perusteella mielenterveysoireista kärsivillä opiskelijoilla on merkittäviä haasteita erityisesti opetuksen seuraamisessa (59,7 %), ja suullisessa esiintymisessä (49,2 %). Kosmetologin työ sisältää jatkuvaa asiakaskohtaamista, joten suullinen esiintyminen voi olla haasteellista niille, joilla on ahdistuneisuus- tai masennusoireita. Korkeamäen ym. (2023) tutkimuksen tulokset osoittavat, että mielenterveysoireet voivat merkittävästi hankaloittaa koulunkäyntiä ja oppimista. (Korkeamäki ym. 2023.)

4.4.2 Sosiaalinen ahdistuneisuushäiriö eli Social Anxiety Disorder (SAD)

Sosiaalinen ahdistuneisuushäiriö (SAD) on ominaista jatkuva pelko sosiaalisista tilanteista, erityisesti pelko siitä, että muut arvostelisivat tai tuomitsisivat kielteisesti. SAD voi ilmetä eri tavoin riippuen sen vakavuudesta. Lievästä sosiaalisesta ahdistuksesta kärsivät voivat kokea ahdistusta ja fyysisiä sekä psyykkisiä oireita sosiaalisissa tilanteissa, mutta he pystyvät silti osallistumaan niihin tai kestävät tilanteet. Tämä saattaa ilmetä esimerkiksi jännityksen tunteina, mutta henkilö pystyy kuitenkin toimimaan sosiaalisesti ilman suuria vaikeuksia. Kohtalaisesta sosiaalisesta ahdistuneisuudesta kärsivä saattaa pelätä ja vältellä tiettyjä

tilanteita, kuten julkista puhumista tai ryhmäkeskusteluja, mutta kykenee silti jollain tasolla osallistumaan sosiaalisiin tapahtumiin. Äärimmäisestä sosiaalisesta ahdistuksesta kärsivät kokevat vakavampia oireita, kuten paniikkikohtauksia sosiaalisissa tilanteissa. Heidän on usein hyvin vaikea selviytyä arjen sosiaalisista tilanteista, ja nämä kokemukset voivat estää heitä osallistumasta normaaleihin yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin tapahtumiin. Sosiaalisen ahdistuksen vakavammat oireet voivat sisältää esimerkiksi sydämentykytyksiä, vapinaa, punastumista ja hikoilua. Nämä fyysiset reaktiot voivat olla niin voimakkaita, että ne heikentävät kykyä toimia normaalisti, ja voivat jopa estää toimimasta optimaalisesti sosiaalisessa ympäristössä. (Alomari ym. 2022.)

Sosiaalinen ahdistuneisuushäiriö voi heikentää elämänlaatua monin tavoin, sillä se vaikuttaa sekä ihmissuhteisiin, opiskeluun, työelämään että henkilökohtaiseen hyvinvointiin. Pelko sosiaalisista tilanteista saattaa vaikeuttaa läheisten ihmissuhteiden muodostamista ja ylläpitämistä, mikä voi johtaa yksinäisyyteen ja syrjäytymiseen. Opiskelussa ja työelämässä haasteet näkyvät esimerkiksi ryhmätöiden, asiakaskohtaamisten ja työhaastatteluiden välttelyä, mikä voi heikentää opiskelumenestymistä ja rajoittaa uramahdollisuuksia. Sosiaalinen osallistuminen voi myös vähentyä, kun henkilö välttelee tapahtumia, ryhmätoimintaa ja uusia kokemuksia. Lisäksi ahdistus saattaa hidastaa henkilökohtaista kasvua estämällä uusien taitojen oppimista ja tavoitteiden saavuttamista. Pahimmillaan SAD voi johtaa päihteiden väärinkäyttöön, jos ahdistusta pyritään lievittämään alkoholilla. (Alomari ym. 2022.)

Sosiaalinen ahdistuneisuushäiriö voi haitata merkittävästi sekä kosmetologin opintoja että työskentelyä alalla. Kosmetologin työssä asiakaskohtaukset ovat keskeisessä roolissa, ja jatkuva vuorovaikutus uusien ihmisten kanssa voi olla ahdistavaa. Asiakkaan lähellä oleminen ja sujuva kommunikointi ovat tärkeitä taitoja, mutta sosiaalinen ahdistuneisuushäiriö voi tehdä niistä haastavia. Ahdistus voi ilmetä esimerkiksi jännityksenä puhumisessa tai asiakkaan kanssa keskustelemisessä, ja jatkuva uusien ihmisten kohtaaminen voi lisätä stressiä sekä tehdä työskentelystä kuormittavaa.

4.4.3 Muut mielenterveys haasteet

Paniikkihäiriö (PD) on tila, jolle on ominaista toistuvat paniikkikohtaukset. Paniikkihäiriö on mielenterveyshäiriö, joka ilmenee 2-5 prosentilla väestöstä. Paniikkihäiriö on yleisempi naisilla ja nuoremmassa ikäryhmässä. (Urtti & Eerola 2024.) Paniikkihäiriö voi aiheuttaa merkittävää toimintakyvyn heikkenemistä, erityisesti silloin, kun siihen liittyy agorafobia, eli pelko avarista ja ihmisjoukkoisista paikoista. Paniikkihäiriö esiintyy usein yhdessä muiden mielenterveyden häiriöiden, kuten masennuksen ja sosiaalisten tilanteiden pelon kanssa. (Alomari ym. 2022.)

Paniikkihäiriön yleisiä oireita ovat tukehtumisen tunne, derealisaatio (todellisuuden vääristymisen kokemus), kiihtymys, tunnottomuus (parestesiat) ja yleinen ahdistuneisuus. (Alomari ym. 2022). Oireiden seurauksena henkilö saattaa kokea pelkoa kuolemasta, hallinnan menettämisestä, sekavuutta, epätodellisuuden tunteita tai tunnetta, että ei tunne itseään enää omaksi itsekseen (Urtti & Eerola 2024). Paniikkihäiriöön liittyville paniikkikohtauksille on ominaista niiden äkillinen ja yllättävä alkaminen, ilman että henkilö pystyy ennakoimaan niitä. Tämä tarkoittaa, että kohtaaminen voi alkaa ilman mitään varoitusoireita tai selvää laukaisevaa tekijää. Henkilö voi kokea paniikkikohtauksen, vaikka olisi täysin rauhallisessa tilanteessa, eikä hänellä ole aavistustakaan siitä, että kohtaaminen on tulossa, ja herättää voimakkaita fyysisiä oireita, kuten hengitysvaikeuksia, sydämentykytystä tai huimausta, ilman mitään selkeää syytä. Paniikkikohtauksia voi esiintyä myös muissa mielenterveyshäiriöissä, kuten ahdistuneisuus-, mieliala- ja päihdehäiriöissä. (Alomari ym. 2022.)

Paniikkihäiriö voi hankaloittaa kosmetologin opintoja ja ammatissa toimimista monin tavoin, koska se vaikuttaa kykyyn kohdata ja hallita stressaavia tai jännittäviä tilanteita. Paniikkikohtaukset voivat olla erityisen haasteellisia esiintymisessä ja asiakaspalvelutilanteissa. Kosmetologin työssä, jossa on jatkuvaa asiakaskohtaamista ja vuorovaikutusta muiden kanssa, paniikkikohtaukset voivat estää suoriutumisen parhaalla mahdollisella tavalla.

Yksinäisyydellä on todettu olevan selkeä yhteys masennukseen ja ahdistukseen, ja se voi olla myös suoraan mielenterveysongelmien taustalla (Shah ym. 2023). Yksinäisyys on tunnetila, joka syntyy, kun ihmisen toiveet merkityksellisistä ihmissuhteista eivät vastaa hänen kokemaansa todellisuutta. Yksinäisyyteen liittyy usein myös sosiaalista eristäytymistä ja vähäistä sosiaalista tukea. Nämä kokemukset voivat hämärtää yksinäisyyden ja masennuksen välistä rajaa, sillä niiden taustalla olevat rakenteet ovat osittain päällekkäisiä. (Lee ym. 2021.) On tärkeää erottaa yksinäisyys, joka on subjektiivinen kokemus, sosiaalisesta eristäytymisestä, joka on konkreettista vuorovaikutuksen puutetta (Shah ym. 2023). Yksinäisyys voi vaikuttaa ihmisen ajatteluun ja käyttäytymiseen, sillä yksinäinen saattaa ennakoida sosiaalisia tilanteita negatiivisesti, muistella enemmän kielteisiä kokemuksia ja arvioida itseään ja ympäristöään kriittisesti. Tällaiset ajatusmallit voivat johtaa negatiivisiin uskomuksiin itsestä ja lisätä masennuksen riskiä (Lee ym. 2021.) Yksinäisyys voi vaikuttaa myös kehoon, lisäten stressiä ja altistaen näin entisestään mielenterveysongelmille. Nuoruus on tärkeä vaihe identiteetin rakentumisessa, jolloin nuorten yksinäisyys on erityisen huolestuttavaa. Sosiaaliset suhteet ovat tässä kehitysvaiheessa keskeisiä. Negatiiviset kokemukset ihmissuhteissa voivat johtaa siihen, että nuori vetäytyy ja eristäytyy oma-aloitteisesti, mikä vahvistaa yksinäisyyden tunnetta. Lisäksi yksinäisyyteen voi liittyä häpeää ja stigmaa, mikä estää avun hakemista ja sosiaalista osallistumista. Shah ym. (2023) mukaan yksinäisyys voi johtaa myös riskikäyttäytymiseen ja siten yksinäisyyttä kokevat nuoret ovat

alttiimpia aloittamaan tupakoinnin ja päihteiden käytön. Tällainen käyttäytyminen voi olla keino hakea hyväksyntää tai selviytyä negatiivisista tunteista. (Shah ym. 2023.)

Masennus on yleinen ja merkittävä mielenterveysongelma erityisesti naisten keskuudessa. Tilastojen mukaan masennus on huomattavasti yleisempää naisilla kuin miehillä, ja sukupuolten välinen riskisuhde on noin 2:1. Masennus alkaa usein nuorella iällä, ja sen esiintyvyys lisääntyy erityisesti murrosiän aikana. Tutkimusten mukaan masennuksen yleistymisen tapahtuu erityisesti murrosiän puolivälistä lähtien. (Kessler 2003.) Masennus viittaa tilaan, jossa mieliala on pitkäaikaisesti alavireinen ja jossa koetaan usein surullisuutta, toivottomuutta ja mielenkiinnon menettämistä asioihin, joita hän ennen on nauttinut. Masennus ei vaikuta vain mielialaan, vaan se voi vaikuttaa moniin elämän eri osa-alueisiin, kuten tunne-elämään; jossa masennus aiheuttaa usein negatiivisia tunteita, kuten surullisuutta, toivottomuutta, syyllisyyttä. Ajatteluun; jolloin masennus voi vääristää ajattelua, joka saattaa aiheuttaa jatkuvia negatiivisia ajatuksia itsestään tai tulevaisuudesta. Toimintakykyyn; vaikeuttaen toimia arjessa, jolloin saattaa olla suuria vaikeuksia suoriutua päivittäisistä tehtävistä, kuten opinnoista, työssäkäynnistä tai sosiaalisista suhteista ja aiheuttaa yksinäisyyttä. Masennus voi vaikuttaa myös kehon toimintoihin ja fyysisiin oireisiin. Nämä voivat ilmetä esimerkiksi unihäiriöinä, ruokahalun muutoksina ja energian puutteena. (Rovasalo 2022b.) Tämä korostaa tarvetta ehkäistä masennusta, erityisesti nuorten tyttöjen kohdalla.

5 Erityispedagogiikka ja menetelmät

Erityisen tuen opiskelijoiden oppimista voidaan tukea monin eri tavoin riippuen heidän yksilöllisestä tuen tarpeestaan. Erityisen tuen järjestäminen on yhteistyötä kaikkien opiskelijan kanssa toimivien ihmisten kesken. Verkostoyhteistyöllä on suuri merkitys opiskelijan hyvinvoinnin kannalta. Keskusteluissa on tärkeää olla mukana erityisopettajan ja opiskelijan lisäksi myös omaopettaja sekä mahdollisesti opinto-ohjaaja. Tuen tarve voi muuttua tilanteen mukaan ja oppitunnilla tarvitaan usein erilaista tukea kuin esimerkiksi ruokailussa. Tuen pitäisi olla koko päivän jatkuvaa ja luoda opiskelijalle turvallisuuden tunnetta ja onnistumisen kokemuksia. Tukitoimien tulisi lisäksi olla sen kaltaisia, että niitä pystytään kaikilla oppitunneilla toteuttamaan. (Savikuja ym. 2024, 148, 153-154.)

Myös erityispedagogiikassa kaikki lähtee kuitenkin liikkeelle opiskelijan kohtaamisesta, jonka merkitys niin opiskelijan kuin opettajankin näkökulmasta on erittäin suuri. Aito kohtaaminen vaikuttaa hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen lisäksi opiskelijan itsetuntoon, motivaatioon, oppimiseen ja opiskeluun sitoutumiseen. (Savikuja 2024, 55.) Tietämisen, neuvomisen tai opettamisen sijaan opettajuudessa on kyse enemminkin kohtaamisesta ja empatiasta. Kaikkien opiskelijoiden kohdalla opettajalla tulisi olla taitoa sekä ymmärrystä ja tahtoa

osallistaa opiskelijat oppimisprosessiin. Opetusmenetelmien tulisi olla sen kaltaisia, että ne edellyttäisivät opiskelijan ajattelua, aktiivista toimintaa ja vuorovaikutusta, joka mahdollistaa opiskelijoiden yksilöllisen osaamisen, toiveiden, tarpeiden ja erilaisten oppimisen strategioiden huomioimisen tilannekohtaisesti. (Erkkilä & Perunka 2021.)

Erityistä tukea suunniteltaessa tuen tarpeet täytyy ensin tunnistaa. Opiskelijalla voi olla esimerkiksi vaikeuksia luetun ja kirjallisten tehtävänantojen ymmärtämisessä, matemaattisia haasteita, kielellisiä haasteita, ohjaamisen tarvetta ammatillisissa opinnoissa, haasteita ruokailussa, keskittymisen ja tarkkaavaisuuden haasteita, mielialan vaihteluita, ahdistuneisuutta tai jännityksestä johtuvia kipuja. Näihin haasteisiin voidaan suunnitella erilaisia opetusta tukevia järjestelyitä kuten mahdollisuus poistua rauhallisempaan tilaan, tehtävien tekeminen etänä, omassa luokassa ruokailu, huomion pois ohjaaminen hankalasta olost, tehtävien pilkkominen, työpaikoilla tarjottava lisäohjaus, pienryhmäopetus, opetuspäivien kevennys, asiakaspalvelupäivien lisätuki, säännölliset ohjauskeskustelut, huomiointi, omatahtisuus, ryhmässä toimimisen tukeminen, vahvuuksien huomaaminen ja esille tuonti sekä alavalinnan ohjaus. (Savikuja ym. 2024, 151-152.)

Erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla saatetaan tarvita erilaista joustoa, jonka tarkoituksena on löytää uusia oppimisen tapoja perinteisten tapojen rinnalle. Joustoa voidaan tarvita aikatauluissa, opetus- ohjaus- ja arviointimenetelmissä sekä oppimistehtävissä ja -ympäristöissä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi koulupäivien kevennystä niin, että opiskelija saapuu kouluun muita myöhemmin tai lähtee aiemmin. Opetusta voidaan myös antaa pienryhmä- tai hiljaisessa tilassa ja tukea tarjota jatkuvammin. Osaamisen osoittamiseen voidaan erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla tarjota erilaisia mahdollisuuksia. Tehtäviä tai kokeita voidaan pilkkoa pienempiin osiin ja täydentää suullisesti, käsittekartan tai videon avulla. Osaamista voi tuoda esille myös pitämällä esitelmää tai opettamalla aihetta muille opiskelijoille. Tehtävien tai kokeiden suorittaminen suullisesti palvelee erityisesti niitä opiskelijoita, joilla tavataan lukivaikeutta. Työprosesseja voidaan ketjuttaa, jolloin opiskelija saa helpommin onnistumisen kokemuksia, joiden avulla työprosessin loppuun saattaminen tuntuu helpommalta. Toisilla on hankaluuksia hahmottaa monivaiheisia tehtäviä, jolloin niiden vaiheistaminen ja ajastaminen voi auttaa sen lisäksi, että se harjoittaa keskeneräisyyden sietämistä. (Savikuja ym. 2024, 157-159;164-166;188)

Opetuksessa yleisesti voidaan hyödyntää erilaisia QR-koodeja, mutta ne voivat auttaa erityisesti opiskelijoita, joilla on haasteita oppimisessa. Kännykällä aukeavien QR-koodien taakse voi laittaa näkyville erilaisia ohjeistuksia, tekstejä, verkkosivuja, linkkejä tai ohjevideoita. (Savikuja ym. 2024, 194.) Kauneudenhoitoalalla on käytössä paljon erilaisia laitteita, joiden käyttö- ja turvallisuusohjeet ovat helposti ja nopeasti kaikkien saatavilla QR-koodien takana. Tällöin opiskelija voi itsenäisesti tarkastaa ohjeistuksen ja opettajan aika jää muuhun ohjaamiseen. QR-koodien takana voi myös olla tietoa esimerkiksi eri välineiden

puhdistamisesta tai kosmetiikkasarjojen tuotteista. QR-koodeista voi myös koostaa taskukokoisen nipun, jolloin esimerkiksi tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset kulkevat kätevästi mukana työpaikoilla (Savikuja ym. 2024, 194).

Hius- ja kauneudenhoitoalan tutkinnon suorittaminen vaatii opiskelijoilta paljon kolmiulotteista hahmotuskykyä ja kädentaitoja. Videoita voi hyödyntää käytännön harjoittelussa monin eri tavoin ja toistaa puhelimelta niin monta kertaa kuin on tarve. Videoiden avulla voidaan edetä käytännön työssä vaihevaiheelta ja niihin voidaan äänen lisäksi laittaa myös tekstitys, jolloin ne palvelevat monin eri tavoin oppivia opiskelijoita. Yksinkertaisimmillaan videon voi kuvata suoraan puhelimella ja lähettää opiskelijoille esimerkiksi pikaviestintäsovelluksen kautta. Videoiden lisäksi kauneudenhoitoalalla kannattaa käyttää havainnollistavaa opetusmenetelmää, jolloin opiskelijat saavat visuaalisen mielikuvan seuraamalla ensin opettajan käytännön suoritusta ja tekemällä itse perässä. (Savikuja ym. 2024, 195-196.)

Erityisen tuen opiskelijoiden lisäksi kaikille opiskelijoille on tärkeää, että opiskelu on pedagogisesti saavutettavaa. Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että oppimisympäristö on fyysisesti saavutettava ja esteetön sekä turvallinen kaikille opiskelijoille. Opiskelijoiden tulee saada oppia ja opiskella omien kykyjensä ja edellytystensä mukaisesti. Oppimisprosessi voidaan pelkistää neljään eri vaiheeseen, jotka ovat vastaanotto, integraatio, muisti ja tuottaminen. Pedagogisesti saavutettava opiskelu on turvattu näissä jokaisessa neljässä eri vaiheessa, jotta oppiminen ei hidastu tai hankaloitu. (Happo 2025, 84-94.)

Vastaanottovaiheessa saavutettava opetus pitää sisällään monia eri tekijöitä. Ensinnäkin oppimisympäristön tulee olla fyysisesti esteetön, jotta opiskelija pääsee paikalle opetustilanteeseen. Lähiopetuksen kohdalla huomiota tulee kiinnittää piha-alueeseen ja koulurakennuksen esteettömyyteen. Valaistus ja akustiikka vaikuttavat myös oppimiskokemukseen. Verkko-opetuksessa opetuksen tulee olla digitaalisesti saavutettavaa, joka tarkoittaa sitä, että opiskelijalla tulee olla tarkoituksenmukaiset etäopiskeluvälineet ja taidot toimia verkkoympäristössä. Verkossa tulee myös huomioida erityisen tuen tarpeita, joka voi tarkoittaa esimerkiksi videoiden/puheen tekstitystä tai kuvamateriaalin kuvailutulkkauksia. Sekä lähi- että verkko-opetuksessa tulee huomioida erilaiset oppimisen tavat ja erityisen tuen tarpeet, jotka voivat edellyttää esimerkiksi erilaisia apuvälineitä, pienryhmätiloja, selkokielen käyttöä tai monikanavaisia opetusmenetelmiä. Fyysisen saavutettavuuden lisäksi oppimisympäristön tulee olla turvallinen, positiivinen ja yhdenvertainen kaikille. Välittäminen, huolenpito ja kannustus lisäävät motivaatiota ja helpottavat opiskeluun keskittymistä. (Happo 2024, 86-89.)

Integraatiovaiheessa on tärkeintä huolehtia ensin, että kaikilla opiskelijoilla on olemassa pohjatieto, johon uuden opitun asian voi yhdistää ja siten omaksua paremmin. Opetuksen ja

opetusmateriaalin tulee olla ymmärrettävää ja selkeää ja opetuksen tulee edetä sopivaan tahtiin. Erityisen tuen haasteet saattavat edellyttää tässä vaiheessa yksilöityä ratkaisuja, jotta oppimista voi tapahtua. Monipuolisten opetus- ja ohjausmenetelmien hyödyntäminen sekä opiskelijoiden aktivoiminen ja osallistaminen on suotavaa. Tässäkin vaiheessa positiivinen, hyväksyvä ja turvallinen ympäristö tukee oppimista. (Happo 2024, 89-90.)

Kolmannessa vaiheessa keskitytään työmuistiin, jota tarvitaan ajatteluun, päättelyyn ja ongelmanratkaisuun. Työmuisti vastaa uuden tiedon käsittelystä ja yhdistämisestä aiemmin opittuihin asioihin. Omitut asiat siirtyvät pitkäkestoiseen muistiin, joka sisältää erilaisia tietoja, joita voidaan kuvailla sanallisesti tai vaikka piirtämällä. Oppimisessa muistin vaikeudet ilmenevät usein työmuistissa. Tässä oppimisen vaiheessa huomiota tulisi kiinnittää aiempien oppimisvaiheiden onnistumisiin, riittäviin toistoihin ja rauhalliseen oppimisympäristöön. Opiskelijoiden omia kiinnostuksen kohteita kannattaa hyödyntää, sillä merkitykselliset asiat jäävät mieleen paremmin. Muistiin painamisen tukena voidaan hyödyntää erilaisia sisäisiä ja ulkoisia apukeinoja, kuten luetteloita, miellekarttoja, kuvasarjoja, tarinoita, piirtämistä sekä erilaisia muistisääntöjä ja opittujen asioiden liittämistä omiin kokemuksiin. Myös riittävä aika on tärkeää asioiden sisäistämisen kannalta. (Happo 2024, 91-92.)

Oppimisprosessi tulee päätökseen neljännessä vaiheessa, kun osaaminen tehdään näkyväksi tuottamalla osaaminen kirjoittamalla, piirtämällä, videolla, äänitallenteella, sanallisesti tai motorisena toimintana. Osaamisen näyttöön on suositeltavaa suunnitella erilaisia tapoja, joissa jokainen opiskelija voi hyödyntää yksilöllisiä vahvuuksiaan. Erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla osaamisen näyttö voidaan pilkkoa osiin ja muodostaa numeroidut, selkeät sekä vaiheistetut ohjeistukset. Kuten kaikissa aiemmissakin oppimisprosessin vaiheissa kannustava ilmapiiri ja riittävä tuki ovat tärkeitä. (Happo 2024, 92-93.)

Oppimisprosessin kategorisoinnin lisäksi ammatillista koulutusta suorittavat erityisen tuen opiskelijat voidaan karkeasti kategorisoida kolmeen eri ryhmään Björk-Åmanin & Strömin (2023) tutkimuksen mukaan. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat opiskelijat, joiden erityisen tuen lähtökohtana ovat heidän kiinnostuksen kohteensa ja intohimonsa. Näiden opiskelijoiden kykyihin tehdä itselleen suotuisia valintoja luotetaan ja heidän on mahdollista tulla kuulluksi ja vaikuttaa omiin opintoihinsa. Ensimmäisen ryhmän opiskelijoita ohjataan, mutta ohjaus kohdistuu lähinnä opintomenestyksen parantamiseen. Toisen ryhmän opiskelijoiden arvioidaan tarvitsevan erityistä tukea, vaikkei he sitä itse ilmaisikaan. Tuen tarve huomataan usein vasta siinä vaiheessa, kun tekemättömiä tehtäviä alkaa kerääntyä. Toisen ryhmän opiskelijoilla ei välttämättä ole oppimiseen liittyviä tuen tarpeita, mutta he tarvitsevat patistusta ja muistuttelua, jotta saavat tehtävät tehdyksi. Näiden opiskelijoiden omia tarpeita ja toiveita ei välttämättä huomioida kuten ensimmäisen ryhmän opiskelijoiden kohdalla tehdään, vaan heidät tulkitaan helposti vastuuttomiksi ja haluttomiksi ja he saavat

aikaan turhautuneisuutta opetushenkilöstössä. Kolmanteen kategoriaan kuuluvat vaativaa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat. Tämän ryhmän opiskelijat saavat runsaasti lisäohjausta ja tukea, joka kattaa opintojen lisäksi myös yksityiselämän alueet. Haasteiden ajatellaan olevan niin suuria, ettei opiskelijan aina nähdä saavuttavan ammattitaitoisen työntekijän tai hyvän kansalaisen vaatimuksia lainkaan.

Opiskelijoilta odotetaan hyvän itsetuntemuksen lisäksi myös kykyä ja halua jakaa tietoa itsestään, jotta mahdollinen erityinen tuki voidaan määrittellä opiskelijan kiinnostuksen kohteiden, vahvuuksien ja intohimojen pohjalta. Erityistä tukea suunniteltaessa voidaan pohtia, onko tarkoituksena se, että opiskelijat saavat tehtävänsä tehtyä nopeasti vai valmistaa heitä elinikäiseen ja itseohjautuvaan oppimiseen. (Björk 2024, 51.) Seuraavissa luvuissa käsitellään sitä, millä tavoin erilaisia oppimisvaikeuksia ja haasteita voidaan tukea.

5.1 Kielellisten oppimisvaikeuksien tukeminen erityispedagogisin menetelmin

Lukihäiriöisille oppimateriaalien monipuolinen hyödyntäminen, opiskeluympäristön ja tehtävien muokkaaminen on tärkeä osa tukea. Tehtävien etukäteen läpikäyminen ja niiden ääneen lukeminen auttavat oppilasta ymmärtämään, mitä häneltä odotetaan ja miten hän voi edetä tehtävissä. Myös tehtävien selkeyttäminen ennen varsinaista suoritusta vähentää epäselvyyksiä ja stressiä. Lisäksi pelkistetyt muistiinpanot, jotka vähentävät kirjoitettavan tekstin määrää, voivat olla hyödyllisiä keskittymiskyvyn tukemiseksi. Valmiit muistiinpanot ja kirjoissa tehdyt alleviivaukset auttavat oppilasta keskittymään oleelliseen ja ymmärtämään opiskelumateriaalia paremmin. (Vitka, 2018.) Opetusvideoiden on havaittu olevan hyödyllisiä oppimisen tukena. Videot tarjoavat visuaalista tukea ja käytännön esimerkkejä, mikä voi helpottaa oppimista niille, joille lukeminen on haastavaa tai vähemmän mieltuisaa. Konkreettinen tekeminen ja oppiminen käytännön kautta ovat keskeisiä pedagogisia menetelmiä. Oppimista tukevat erityisesti selkeät ja jäsennellyt työohjeet, numeroidut vaiheet sekä suurempi fonttikoko. Materiaaleissa tulisi välttää vaikeaselkoisen kirjasintyylin lisäksi valkoisen taustan ja mustan fontin käyttämistä, sillä voimakas kontrastiero voi aiheuttaa tekstin levottomuutta. Itselle sopivimman värikalvon käyttö voi auttaa sekä paperilla olevan tekstin että tietokoneen ruudun lukemista. Rivien hyppimiseen sopiva apuväline on viivoitin tai tyhjä paperi, jonka avulla voi rajata yhden rivin tai muun sopivan kokoisen kappaleen. Oppimisessa ja tiedonhankinnassa voidaan käyttää tukena myös erilaisia digitaalisia työkaluja ja internettiä. Esimerkiksi tekstinkäsittelyohjelmat voivat helpottaa oikeinkirjoitusta perinteiseen käsin kirjoittamiseen verrattuna. Lisäksi oppimispelit ja äänikirjat voivat lisätä oppimismotivaatiota ja edistää koulutyöskentelyä tarjoamalla uusia tapoja omaksua tietoa. (Segerman-Puttonen 2024; Savikuja ym. 2024, 164-165.)

Lukihäiriöisten oppilaiden on vaikeampaa käsitellä tekstiä samassa ajassa kuin muilla oppilailta, koska heidän on käytettävä enemmän aikaa sanojen tunnistamiseen, fonologiseen

käsittelyyn ja lukemisen sujuvuuden saavuttamiseen. Kokeessa lukihäiriöisille oppilaille voidaan tarjota lisää aikaa, jotta heillä on mahdollisuus käsitellä tekstiä tarkemmin ja tunnistaa sanat ja merkitykset ilman kiireen tuntua (Kairaluoma & Tuovila 2019, s. 213-214). Tehtävien eriyttäminen kokeessa on myös hyödyllinen tukitoimi, sillä se mahdollistaa oppilaan suoriutumisen omalla tasollaan ja huomioi yksilölliset tarpeet. Jos kokeessa on tarpeen, oppilaille voidaan tarjota mahdollisuus täydentää vastauksia suullisesti tai suorittaa koe suullisesti, mikä vähentää kirjoittamisen aiheuttamaa rasitusta ja mahdollistaa oppilaan osaamisen paremman ilmaisemisen (Vitka, 2018). Tämä voi auttaa oppilasta ilmentämään ymmärryksensä ja tietämyksensä ilman, että kirjoittaminen rajoittaa hänen kykyään esittää vastauksia.

Kaiken kaikkiaan lukihäiriöisten oppilaiden tukeminen vaatii yksilöllistä lähestymistapaa niin opiskeluvaiheessa kuin kokeessa. Opiskeluvaiheessa on tärkeää muokata ympäristö ja tehtävät tukemaan oppilasta, ja kokeessa lisäaika ja eriytetyt tehtävät tarjoavat mahdollisuuden täydelliseen suoriutumiseen. (Vitka, 2018; Kairaluoma & Tuovila, 2019).

5.2 Matemaattisten oppimisvaikeuksien tukeminen erityispedagogisin menetelmin

Tutkimuksissa on havaittu, että dyskalkuliaa eli matemaattisia oppimisvaikeuksia voidaan tehokkaimmin lievittää harjoittelemalla suoraan matematiikkaan liittyviä tehtäviä. Haberstroh & Schulte-Körne (2019) mukaan toteutettu meta-analyysi osoitti, että kohdennetut harjoitukset, joissa keskitytään suoraan matemaattisiin taitoihin, parantavat huomattavasti paremmin matemaattista suorituskkyä verrattuna tilanteisiin, joissa: ei ole lainkaan harjoittelua eli oppilaat eivät saa erityistä tukea. Harjoittelu ei kohdistu suoraan matematiikkaan esimerkiksi, jos harjoitetaan muita taitoja, kuten työmuistia, mutta ei varsinaisesti laskutaitoja.

Castro, Bissaco, Panccioni, Rodrigues & Domingues (2014) tutkimustulokset osoittavat, että virtuaaliympäristöt voivat parantaa merkittävästi oppimista, ja tätä menetelmää voidaan hyödyntää myös matemaattisissa oppimisvaikeuksissa. Tietokonepohjaiset virtuaaliympäristöt, kuten pelit ja simulaatiot, voivat tarjota tehokkaan tavan harjoitella matemaattisia taitoja. Esimerkiksi virtuaaliset simulaatiot, joissa opiskelijat voivat laskea tarvittavien tuotteiden määriä tai laskea asiakaspalveluaikojen pituuksia, voivat auttaa heitä kehittämään matemaattisia taitoja käytännön ympäristössä. Tällaiset oppimisympäristöt voivat tehdä matemaattisista haasteista vähemmän pelottavia ja enemmän kiinnostavia, koska ne tarjoavat visuaalisia ja interaktiivisia elementtejä, jotka tekevät laskemisesta ja mittaamisesta hausempaa ja vähemmän abstraktia. (Castro, Bissaco, Panccioni, Rodrigues & Domingues 2014.)

Virtuaaliympäristöt voivat myös parantaa opiskelijoiden motivaatiota ja itseluottamusta, koska ne tarjoavat välitöntä palautetta ja auttavat opiskelijaa ymmärtämään virheistään

oppimisen prosessia. Kosmetologian opiskelijat, joilla on vaikeuksia perinteisessä matematiikan oppimisessa, voivat hyötyä erityisesti pelillisistä menetelmistä, jotka tekevät oppimisesta vähemmän stressaavaa ja enemmän osallistavaa. Näin opiskelijat voivat kehittää tarvittavat matemaattiset taidot samalla, kun he keskittyvät tulevaan ammatilliseen osaamiseensa.

5.3 ADHD opiskelijan oppimisen tukeminen erityispedagogisin menetelmin

ADHD on neurobiologinen ominaisuus, joka vaikuttaa yksilön tarkkaavaisuuteen, impulsiivisuuteen ja toiminnanohjaukseen. ADHD ei tarkoita oppimiskyvyn puutetta, vaikka se haastaa yleensä yksilön oppimista perinteisissä oppimisympäristöissä. Monilla ADHD-oireisella on ainutlaatuisia vahvuuksia, kuten luovuutta, nopeaa ajattelua ja vahvaa intuitiota. Oikeilla oppimismenetelmillä nämä vahvuudet voidaan valjastaa tehokkaaseen ja mielekkääseen oppimiseen. Tässä luvussa tarkastellaan ADHD-opiskelijoille soveltuvia oppimismenetelmiä, joita voidaan hyödyntää oppimisprosessin tukemisessa.

Sedgwick, Merwood & Asherson (2019) tutkimuksen mukaan ADHD:ta omaavilla henkilöillä on useita vahvuuksia, jotka voivat parantaa henkilön elämänlaatua ja edistää hänen fyysistä, henkistä ja emotionaalista hyvinvointiaan. ADHD:n omaavalla on usein kyky ajatella joustavasti ja nopeasti sekä reagoida muuttuviin tilanteisiin lisäksi he löytävät luovia ratkaisuja ongelmiin. He ovat rohkeita, joka ilmenee halukkuutena kokeilla uusia asioita ja kykyä ottaa riskejä, jota voivat johtaa ongelmien lisäksi oikein kohdistettuina innovaatioihin. Energisyys on usein ADHD-henkilöiden voimavara, joka voi hallittuna tukea elämänlaatua ja mielenterveyttä. ADHD:n omaavilla saattaa olla kyky poikkeavaan ajatteluun, joka tuo esiin kyvyn ajatella eri tavoin kuin muut ja löytää luovia ratkaisuja. He saattavat olla impulsiivisuuden lisäksi hyperfokusoituvia, joka tarkoittaa kykyä keskittyä intensiivisesti ja tuottavasti tiettyihin tehtäviin. Muita Sedgwick ym. (2019) tutkimuksessa esiin tulleita vahvuuksia ovat muun muassa halu haastaa perinteisiä ajatusmalleja, luoda uusia toimintatapoja ja kyky hyväksyä itsensä sellaisena kuin on, huolimatta ympäristön asettamista odotuksista. Näitä myönteisiä ominaisuuksia ja vahvuuksia, olisi hyvä hyödyntää opiskelussa ADHD:hen liittyvien haasteiden lieventämiseen. (Sedgwick ym. 2019.)

Ewe (2019) kirjallisuuskatsauksen mukaan ADHD-opiskelijan opettamisen onnistuminen perustuu opettajan kykyyn ymmärtää jokaisen oppilaan yksilöllisiä tarpeita ja mukauttaa toimintaansa sen mukaan. Opettajien ja ADHD-oireisten oppilaiden välisissä suhteissa esiintyy usein emotionaalisen läheisyyden puutetta. Laadukkaat, myönteiset suhteet opettajan ja oppilaan välillä toimivat suojaavina tekijöinä ja voivat ehkäistä käytöshäiriöitä ja oppilaiden vetäytymistä koulutyöstä. Erityisesti oppilaille, joilla on ulospäin suuntautuvaa tai ylivilkasta käyttäytymistä, kuten ADHD:ssa, opettajan ja oppilaan välisen suhteen laatu on erityisen tärkeää. Opettajien tulisi hankkia laajempaa tietoa sekä ymmärrystä ADHD:stä ja muista

oppimista vaikeuttavista ongelmista sekä siitä, miten nämä haasteet vaikuttavat oppimisympäristössä. Tämä auttaa vähentämään oppilaiden leimautumista ja torjuttuiksi tulemisen kokemuksia sekä syrjäytymistä. (Ewe 2019.)

ADHD:n omaava tarvitsee selkeän ja säännöllisen ohjauksen eli strukturoidun oppimistilanteen. Strukturoitu oppiminen tarjoaa opiskelijalle ennakoitavan ja turvallisen rakenteen. Melago (2014) mukaan strukturoitu oppiminen auttaa ADHD-opiskelijaa pysymään kärryillä, ehkäisee ylikuormitusta ja tukee keskittymistä. Kun oppimiselle on selkeä rakenne ja tavoite, opiskelija pystyy suuntaamaan energiansa oikeisiin asioihin. Rakenteellisuus auttaa jäsentämään tietoa ja vähentää epävarmuutta, mikä lisää opiskelijan itseluottamusta ja sitoutumista, kun opiskelija tietää tarkasti, mitä hänen tulee oppia, milloin ja miten. Opinnoissa tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi viikkokohtaista harjoitussuunnitelmaa, jossa on vaiheittain kuvattu esimerkiksi kasvohoidon toteutus sekä oppimistavoitteet. Yksilöllinen ja osallistava suunnittelu korostaa opiskelijan roolia aktiivisena oppijana. Oppiminen syvenee, kun opiskelija kokee voivansa vaikuttaa omaan oppimiseensa. Osallistuminen opintojen suunnitteluun lisää motivaatiota ja oppimisen omistajuutta. Valinnanvapaus ja henkilökohtaiset tavoitteet tukevat opiskelijan autonomiaa ja pitkäkestoista sitoutumista. Opinnoissa tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että opiskelija suunnittelee hoitokokonaisuuden yhdessä opettajan kanssa, jolloin tehtävä tuntuu merkityksellisemmältä ja hallittavammalta. Oppiminen ei tarkoita ainoastaan tiedon vastaanottamista ja sen soveltamista käytäntöön, vaan myös sen aktiivista käsittelyä ja omien kokemusten pohdintaa. Reflektio ja itsearviointi ovat keskeisiä metakognitiivisen oppimisen muotoja. Reflektion avulla opiskelija pystyy tunnistamaan vahvuuksiaan, kehittymistarpeitaan ja ymmärtää oppimisprosessiaan paremmin. ADHD:n omaavat toimivat usein impulsiivisesti, jolloin pysähtyminen ja oman toiminnan reflektointi voi olla erityisen hyödyllisiä. Itsearviointi auttaa löytämään omat vahvuudet ja oppimisen esteet sekä rakentamaan keinoja niiden käsittelemiseksi. Opinnoissa tämä voisi tarkoittaa sitä, että jokaisen työskentelypäivän päätteeksi opiskelija kirjoittaa lyhyen pohdinnan siitä, mikä hoitotilanteessa sujui hyvin ja mitä haluaisi seuraavalla kerralla kehittää. (Melago 2014.)

ADHD-opiskelijat hyötyvät erityisesti moniaistisesta ja luovasta tekemisestä. Toiminnallisuus, mielikuvat ja aistikokemukset lisäävät keskittymistä ja muistamista. Luovuus voi myös antaa tilaa ilmaista asioita omalla tavalla. (Sedgwick ym. 2019.) Kokemuksellinen ja monikanavainen oppiminen aktivoi useita aivoalueita ja parantaa muistijälkiä. Luovat tehtävät lisäävät mielekkyyttä ja vahvistavat omaa suhdetta oppimiseen. Opinnoissa tämä voisi toteuttaa esimerkiksi siten, että opiskelijat laativat oppimistaulun, jossa hän kuvaa monimutkaisen teorian - kuten ihon rakenteen tai hoitoprosessin vaiheet - visuaalisin symbolein, värein ja avainsanoin. Oppiminen tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. ADHD-opiskelija oppii usein parhaiten tekemällä ja keskustelemalla. Ryhmässä työskentely voi lisätä keskittymistä ja auttaa pysymään tehtävässä mukana, erityisesti jos roolit ovat selkeät

ja työskentely on vuorovaikutteista. Opinnoissa tämä voisi tarkoittaa sitä, että opiskelijat tekevät hoitoja pareittain ja antavat toisilleen rakentavaa palautetta hoitotilanteen jälkeen. (Melago 2014.)

5.4 Autistisen opiskelijan oppimisen tukeminen erityispedagogisin menetelmin

Autistisilla oppijoilla voi olla useita merkittäviä vahvuuksia, jotka tekevät heistä ainutlaatuisia ja arvokkaita. Heidän erinomainen huomiokykynsä yksityiskohtiin, looginen ja systemaattinen ajattelutapansa sekä kyky intensiiviseen ja pitkäjänteiseen keskittymiseen muodostavat vahvan perustan oppimiselle. Nämä piirteet yhdistyvät usein luovuuteen ja innovatiivisuuteen, mikä voi rikastuttaa oppimista ja tuoda esiin uudenlaisia näkökulmia. Monilla autistisilla oppijoilla on lisäksi vahva rehellisyyden, oikeudenmukaisuuden ja sosiaalisen tasa-arvon arvostus. He suhtautuvat usein kyseessä olevaan tilanteeseen omistautumisella, osoittavat vahvaa sisäistä motivaatiota ja sitoutuvat tehtäviin intohimoisesti. Vahvuuksia tukevat myös monipuoliset kognitiiviset taidot ja empaattisuus, jotka voivat ilmetä eri tavoin kuin neurotyypilliset, mutta ovat silti merkittäviä voimavaroja. (Cope & Remington 2022.) Tässä luvussa tarkastellaan autismikirjon opiskelijoille soveltuvia oppimismenetelmiä, joita voidaan hyödyntää oppimisprosessin tukemisessa

Autismikirjon henkilöille ihmisen ja tietokoneen välinen vuorovaikutus tarjoaa turvallisen ja miellyttävän oppimisympäristön, jossa häiriötekijät on minimoitu. Ennustettavuus ja selkeys ovat keskeisiä tekijöitä autismikirjon oppijoiden oppimisessa, sillä ne auttavat luomaan turvallisen ja rauhallisen ympäristön. Oppimisympäristön ja opetuksen tulee olla johdonmukaisia ja ennakoitavissa, jotta oppilas voi keskittyä oppimiseen ilman tarpeetonta stressiä. Rutiinien ja selkeän rakenteen luominen vähentää epävarmuutta ja ahdistusta, mikä tukee oppimisen sujuvuutta. Lisäksi opeuksen visuaalinen tuki, kuten aikataulut ja kuvakortit, auttaa oppilasta hahmottamaan päivän kulun ja ymmärtämään, mitä seuraavaksi tapahtuu. Selkeys parantaa opiskelijan itsenäisyyttä ja vähentää mahdollisia häiriötekijöitä oppimistilanteessa. (Jones, Hanley & Riby 2020.)

Teknologian kehitys on mahdollistanut erilaisia innovatiivisia menetelmiä, jotka tukevat autismikirjon opiskelijoiden oppimista ja vuorovaikutusta. Contreras-Ortiz, Marrugo & Ribón (2023) mukaan kosketusnäytöt, älypuhelimet, kannettavat tietokoneet ja älylasit, helpottavat autismikirjon opiskelijoiden vuorovaikutusta ja oppimista. Laitteet tarjoavat selkeitä ja ennakoitavia tapoja olla vuorovaikutuksessa oppimisympäristön kanssa, jotka auttavat autistista keskittymään. Tekoälyn käyttö opetuksessa mahdollistaa oppimateriaalien mukauttamisen opiskelijan tarpeisiin ja tarjoaa reaaliaikaista palautetta oppimisen tukemiseksi. Myös sosiaaliset robotit ja pelit tarjoavat motivoivia tapoja harjoitella sosiaalisia ja kognitiivisia taitoja. (Contreras-Ortiz ym. 2023.)

Autismikirjon opiskelijoilla on usein visuaalinen oppimistyyli, joten sen huomioiminen opetuksessa on hyvin tärkeää. Videoiden ja kuvien sekä kirkkaiden värien ja selkeän kontrastin hyödyntäminen oppimateriaalissa parantaa huomion kiinnittymistä, ymmärrystä ja oppimista. Animaatioiden käyttäminen auttaa oppilaita keskittymään ja tukee oppimista. Tutkimukset osoittavat, että sarjakuvamaiset esitykset voivat olla tehokkaampia kuin luonnolliset ärsykkeet silmien kiinnittämisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen harjoittelemisen kannalta. Autismikirjon opiskelijoiden oppimisen tukemisessa on tärkeää käyttää yksinkertaisia, selkeitä ja kirjaimellisia ohjeita. Ohjeiden tulee olla johdonmukaisia ja helposti seurattavia. Kylttien tai painikkeiden koon, sijainnin tai värin muuttamista saman tehtävän aikana on hyvä välttää, sillä muutokset voivat luoda hämmennystä ja haitata oppimista. (Jones ym. 2020; Contreras-Ortiz ym. 2023.) Kauneudenhoitoalalla autismikirjon opiskelijat voivat hyötyä kuvakorteista (kuva 2), joiden avulla he pystyvät selvittämään asiakkaille tarjottavien hoitojen työjärjestystä itselleen sekä opettajalle. Kuvakorttien järjestystä voi tarvittaessa muuttaa kesken hoidon, mikäli asiakkaan tarpeet tai toiveet sitä edellyttää. Kuvakortteihin voidaan liittää mukaan aika, joka kuhunkin työvaiheeseen saisi kulu. Näin opiskelija saa rakennettua itsellensä visuaalisen kokonaisuuden siitä, miten hän lähtee toteuttamaan hoitoa.

Kuva 2: Esimerkki kuvakorteista kauneudenhoitoalalla

Sensorinen yliherkkyys on huomioitava oppimisympäristössä suunniteltaessa. Esimerkiksi tietyt äänet voivat olla häiritseviä, ja siksi ihmisen tuottamat ääniviestit ovat parempi vaihtoehto kuin tietokoneäänet. Samoin on hyvä käyttää korkealaatuisia äänilaitteita sekä välttää kovia

ja epämurkavia ääniä Casas-Bocanegra 2020; Contreras-Ortiz ym. 2023.). Contreras-Ortiz ym. (2023) mukaan positiivinen vahvistaminen on tehokas motivaatiokeino. Esimerkiksi myönteisten sanojen tai taputusten käyttäminen voi edistää oppimisprosessia. Negatiivista kieltä tulee välttää, koska autismikirjon opiskelijat voivat tulkita sen loukkaavaksi tai lannistavaksi. (Jones ym. 2020; Contreras-Ortiz ym. 2023.)

Virtuaalitodellisuus on myös tehokas oppimisympäristö, sillä se mahdollistaa turvallisen ja valvotun oppimiskokemusten. Virtuaalitodellisuuden avulla voidaan harjoitella erilaisia tilanteita turvallisesti ilman todelliseen maailmaan liittyviä riskejä. Se tarjoaa myös mahdollisuuden toistaa harjoituksia useita kertoja, mikä edistää ja vahvistaa taitojen oppimista. (Jones ym. 2020; Contreras-Ortiz ym. 2023.)

Casas-Bocanegra ym. (2020) mukaan sosiaaliset robotit (SAR) auttavat autistista oppimisessa. Ne toimivat tehokkaina apuvälineinä taitojen harjoittelussa, auttaen arvioimaan ja kehittämään oppilaiden taitoja. Lisäksi ne tukevat sosiaalisten taitojen kehittymistä parantamalla katsekontaktia ja yhteistä huomioimista. Robotit voivat myös auttaa tunteiden tunnistamisessa, mikä on monille autismikirjon henkilöille haastavaa. Robotit tukevat yhteisten toimintojen jakamista ja ryhmätoimintoihin osallistumista, mikä edistää sosiaalista integraatiota. Ne myös kannustavat oma-aloitteiseen vuorovaikutukseen ja spontaaniin kanssakäymiseen, mikä voi vahvistaa itseluottamusta ja vuorovaikutustaitoja, ja antavat myös tukea sekä verbaalisen että ei-verbaalisen viestinnän kehittämisessä, mikä auttaa autismikirjon henkilöitä ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään muita paremmin. (Casas-Bocanegra ym. 2020.)

Yleensä suurin osa oppimisesta tapahtuu istuen. Yleisesti hyväksyttävänä tarkkaavaisena opiskeluasentona pidetään rauhallista istumista, jossa molemmat jalat ovat lattialla, kädet levossa ja katse eteenpäin. Monille neurodivergentille tämä tuottaa haasteita, sillä esimerkiksi autismikirjon ihminen rauhoittaa itseään liiallisten ärsykkeiden vaikutuksesta stimmaamalla, joka tarkoittaa toistuvaa liikettä tai toimintaa. Stimmaaminen auttaa yksilöä järjestämään aistikokemuksia ja harmonisoi yksilön vuorovaikutusta ympäristönsä kanssa. Tancredi & Abrahamson (2024) mukaan olisi tärkeitä, että opettajat ymmärtävät stimmaamisen hyödyn osana oppimista ja hyväksyvät sen käytön. Stimmaamista hyödyntämällä voitaisiin tukea oppimista suunnittelemalla oppimisympäristöjä, jotka tukevat tehokasta oppimista, jotka mahdollistavat itseään stimuloivan liikkeen, esimerkiksi keinoja tuoleja, joustopalloja tai stimmaamiseen sopivia välineitä, kuten stressipalloja tai sensorisia esineitä, keskittymisen edistämiseksi. (Tancredi & Abrahamson 2024.)

Myös opintojen riittävä tauottaminen tukee keskittymistä ja suo opiskelijan aivoille lepoetken. Seuraavan tauon aika olisi hyvä kirjata näkyville, jotta opiskelija voi suunnata kaiken energian tekemiseen ja oppimiseen taukojen välillä. Keskittymistä voi myös tukea

oman työskentelyn ajastaminen niin, että työtä tehdään esimerkiksi 20 minuuttia ja sitten on 5 minuutin lepotauko. Rubiikinkuution ratkominen voi auttaa joitakin opiskelijoita keskittymään teorialuennon aikana, joskin täytyy huolehtia, ettei rapina häiritse muiden oppimista. Aiheeseen liittyvät värityskuvat ovat myös toimiva keino silloin, kun kuunteleminen tuntuu haastavalta. (Savikuja ym. 2024, 185-187.)

Keskittymisvaikeuksista kärsiville opiskelijoille erilaiset rauhalliset sopet tai jopa vain väliseinät voivat auttaa oppimisessa. Vaikka väliseinät eivät ole äänieristeitä, voi pelkästään jo näkökentän tyhjentäminen muusta hälinästä helpottaa keskittymistä. Myös kiireen tuntu lievenee, kun opiskelijan ei tarvitse olla osana avointa oppimisympäristöä. Työskentelyn harjoitustilan olisi hyvä sijaita paikassa, jossa ei ole läpikulkua, jotta opiskelijalla ei tule tunne, että ohikulkijat seuraavat hänen tekemisiään. Toisaalta jatkuva eristäminen kokonaan toiseen tilaan voi heikentää opiskelijan osallisuuden tunnetta. (Savikuja ym. 2024, 189-190.)

Autismikirjon opiskelijoiden oppimismenetelmien on hyvä perustua selkeästi jäseneltyyn, visuaaliseen ja teknologiaa hyväksikäyttävään oppimisympäristöön. Tekoäly, sosiaaliset robotit, virtuaalitodellisuus ja visuaaliset elementit tarjoavat tehokkaita tapoja oppimisen tukemiseen. Oppimisympäristön tulee olla johdonmukainen, sensorisesti miellyttävä ja motivoiva, jotta se vastaa autismikirjon opiskelijoiden erityistarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla.

5.5 Mielenterveysongelmaisen oppimisen tukeminen erityispedagogisin menetelmin

Mielenterveysopiskelijoiden opiskelijoiden hyvinvoinnin ja opintojen menestyksen edistämiseksi oppimismenetelmät ovat keskeisiä tekijöitä. Opetuksen ja oppimisen lähestymistapojen on tunnistettava opiskelijoiden erityistarpeet ja tuettava opiskelijoiden henkistä ja emotionaalista kehitystä. Mielenterveysopiskelijat kohtaavat monenlaisia haasteita, kuten masennusta, stressiä, ahdistusta tai vaikeuksia olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Nämä kaikki voivat vaikuttaa opintojen suoriutumiseen ja yleiseen hyvinvointiin. Siksi on tärkeää luoda oppimisympäristöjä ja menetelmiä, joissa opiskelijat voivat kokea tukea, ymmärrystä ja mahdollisuuden kehittää itseluottamustaan.

Sosiaalisten tilanteiden pelosta ja ahdistusoireista kärsivälle opiskelijalle on tärkeää lisätä turvallisuuden tunnetta opintojen eri vaiheissa. Ennen opiskelun aloittamista opiskelija voi joutua vierailulle oppilaitokseen sen ollessa muuten tyhjillään. Opettaja voi esitellä opiskelijalle oppilaitoksen tiloja ja tyypillisten opiskelupäivien rakennetta samalla, kun he tutustuvat toisiinsa. Opiskelijalle voi tässä vaiheessa laatia ennakkosuunnitelman, jonka avulla haastaviin tilanteisiin valmistaudutaan. Opiskelijan kanssa voi esimerkiksi sopia jonkin turvapaikan, josta opettaja voi hänet hakea luokkaan, mikäli kouluun tuleminen tuntuu haastavalta. Ennakkoon laadittu suunnitelma voi helpottaa useassa tapauksessa niin paljon, että sitä ei tarvitsekaan toteuttaa niin usein, kuin aluksi kuviteltiin. Tutustumisen yhteydessä

voidaan sopia myös erilaisista intiimeistä tilanteista kuten ruokailusta ja vaatteidenvaihdosta. (Savikuja ym. 2024, 142-144.) Kauneudenhoitoalalla opiskelijat joutuvatkin usein näiden tilanteiden eteen, kun alalla opiskelu edellyttää esimerkiksi työvaatteiden vaihtoa. Sosiaalisten tilanteiden pelosta kärsivillä opiskelijoilla on yhdenvertainen oikeus osallistua oppilaitoksien yhteisöllisiin tilanteisiin. Tilaan voidaan tutustua etukäteen ja saapumista sinne voidaan pohtia yhdessä kuten myös sitä, miten toimitaan, mikäli tilaisuus käy liian ahdistavaksi. Opiskelijan on hyvä asettua tilassa turvallisina pitämiensä ihmisten viereen. Ahdistuksesta kärsivä opiskelija saattaa oireilla voimakkaastikin. Oireisiin voi liittyä muun muassa hyperventilaatiota, tärinää, kouristelua, lamaannusta tai jopa tajunnan menetys. Ahdistusta helpottavista keinoista onkin syytä keskustella opiskelijan kanssa etukäteen. Monissa tilanteissa kosketus, ääneen laskeminen ja opiskelijan kutsuminen nimellä maadoittavat opiskelijaa ja luovat tunnetta siitä, että kyse on tavallisesta arkihetkestä eikä syytä pelkoon ole. (Savikuja ym. 2024, 144-145.) Myös hengitysharjoituksilla on todettu olevan positiivisia vaikutuksia ahdistuksen hallintaan. Näiden harjoitusten etuna on se, että se on toteutettavissa helposti. Hengitysharjoitukset vaikuttavat myönteisesti autonomiseen hermostoon ja aivotoimintaan. Tehokkaat hengitysharjoitukset edistävät parasympaattisen hermoston toimintaa, mikä auttaa tasapainottamaan stressiä ja ahdistusta. Parhaimmat tulokset saavutetaan säännöllisillä yli 5 minuutin mittaisilla harjoituksilla. (Bentley ym. 2023.)

SYKE-menetelmä eli syventävä keskustelu on kuvakorttimateriaali, jonka tarkoituksena on toimia ilmaisun ja puheeksi ottamisen välineenä keskusteluissa nuorten kanssa. Vuorovaikutuksen kannalta on tärkeää kysyä opiskelijalta mitä hänelle kuuluu, mutta vastaus on usein pintapuolinen ”ihan hyvää”. SYKE-menetelmän avulla käydyssä keskustelussa nuori on pääosassa sen mahdollistama opiskelijan kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemus hyväksyvässä ja turvallisessa ilmapiirissä edesauttaa myönteisiä osallisuuden kokemuksia, joilla on positiivista vaikutusta mielenterveyteen. Keskustelussa nuori sijoittaa kuvakortteja alustalle sen hetkisen ma mukaan. Korttien aihepiirit käsittelevät arjen sujumista, ihmissuhteita, tunteita ja huolia. Kortteja sijoitetaan hymiöiden (hymynaama, perusnaama, surunaama) alle ja näin saadaan kuvakollaasi erilaisista vahvuuksista, haasteista, toiveista ja tuen tarpeista. Keskustelun lopuksi valitaan yhdessä tavoitteet ja mietitään konkreettiset toimet, joiden avulla tavoitteisiin päästään. Peruskeskustelun jälkeen nuori voidaan ohjata syventävään keskusteluun, jossa esimerkiksi huolen aiheisiin paneudutaan tarkemmin. SYKE-kohtaamisessa on tärkeää painottaa opiskelijalle toimintamallin ideaa, tapaamisen aihetta ja tietosuojaa. Keskustelu etenee aina nuoren lähtökohdista eikä hänen ole pakko ottaa kantaa kaikkiin siinä esille tulleisiin asioihin. Keskustelussa esiin tulleista erityisen tuen tarpeista on hyvä neuvotella sekä nuoren että hänen vanhempiensa kanssa. SYKE-menetelmä mahdollistaa opiskelijoille heidän itse ilmaisun toisellakin tavalla kuin vain puhumalla ja voi siksi olla erityisen menestyksenkäs nuorkasanaisten opiskelijoiden kohdalla. (Haapakangas & Uusikylä 2024, 116-128.)

Zagni & Van Ryzin (2024) mukaan pienryhmäopetus voi toimia tehokkaana välineenä opiskelijoiden mielenterveyden tukemisessa, koska se mahdollistaa riskitekijöiden (mielenterveyttä uhkaavat tekijät, kuten stressi tai yksinäisyys) ja suojaavien tekijöiden (positiiviset tekijät, kuten tukevat sosiaaliset suhteet tai hyvä itsetunto) käsittelyn vertaisoppien. Pienryhmäopetusmalli voi edistää positiivista mielenterveyttä ja samalla kehittää opiskelijoiden sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja. (Zagni & Van Ryzin 2024.) Pienryhmä opetuksessa opiskelijat tulevat paremmin kuulluksi sekä pystyvät keskittymään paremmin vähempien ärsykkeiden vuoksi. Hiljaisemmat opiskelijat saavat paremmin tukea, joka puolestaan lisää heidän oppimistaan. (Savikuja ym. 2024, 155.)

Keskeinen osa yhteistoiminnallisen oppimisen menetelmää on myönteisen yhteisöllisen vuorovaikutuksen luominen opiskelijoiden kesken. Yhteistoiminnallisen oppimisen (cooperative learning) tunneilla on myös tärkeää varmistaa yksilöllinen vastuu, jotta jokaisella opiskelijalla on selkeä kannustin osallistua ryhmän toimintaan ja panostaa yhteiseen oppimisprosessiin. Kun oppilaat kokevat oppimistilanteet turvallisiksi ja kannustaviksi, he tukevat toisiaan. Tämä ei ainoastaan edistä yksilöllistä oppimista, vaan myös vahvistaa vertaissuhteita. Zagni & Van Ryzin (2024) mukaan yhteistoiminnallinen oppiminen tukee sekä sosiaalisten että emotionaalisten taitojen kehitystä ja tuottaa opiskeluun hyötyjä. (Zagni & Van Ryzin 2024.)

Yhteisopettajuutta voidaan käyttää tukemaan opiskelijoiden oppimista ja motivaatiota sekä luomaan opettajille uusia oivalluksia ja hauskoja hetkiä. Yhteisopettajuutta voidaan käyttää yhteisten- ja ammatillisten tutkinnonosien yhdistämisessä. (Savikuja ym. 2024, 155-156.) Kauneudenhoitoalalla voitaisiin esimerkiksi hyödyntää kielten opettajaa ruotsin tai englanninkielisen asiakaspalvelun harjoittelemisessa tai matematiikan opettajaa asiakkaille myytävien kosmetiikkatuotteiden hinnoittelussa. Liikunnan ja terveystiedon opettaja voisi avustaa vartalohoitopalveluiden opiskelijoita koostamaan asiakkaalle terveyttä tukevat ruokavalio- ja liikuntaohjeistukset. Yhteisopettajuutta kannattaa suunnitella hyvissä ajoin ennen tuntien alkua ja sen onnistuminen edellytyksenä on usein muun muassa se, että opiskelijat opiskelevat samaa ammatillista tutkintoa ja opiskeltavat sisällöt ovat rajattu tarkasti. Molempien opettajien tulisi lisäksi olla konkreettisesti läsnä luokassa ja sijoittua osaksi ryhmää. Ohjeidenanto tilanteessa molempien olisi hyvä olla luokan edessä, jotta opiskelijoille tulee tunne siitä, että kaksi opettajaa on käytettävissä. Mikäli tunneilla työskentää kahta tutkinnon sisältöä samanaikaisesti (esimerkiksi kieliä ja ammatillista tutkinnon osaa) on opiskelijoille tärkeää selventää, miten se tukee oppimisen tavoitteita. (Savikuja ym. 2024, 156.) Yhteisopettajuus toimii erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla mainiosti myös opintojen alussa, kun ryhmässä useampi tarvitsee enemmän apua eri tehtäviin ja käytännön harjoitteisiin. Tällöin erityisen tuen opiskelijoita ei varsinaisesti erotella muista, mutta koska opettajilla on enemmän aikaa käytössä, saavat kaikki apua tarvitsevat opiskelijat tukea riittävästi ja oppimisen kokemuksia tulee enemmän. Yhteisopettajuus opintojen alussa

mahdollistaa myös sen, että opiskelijoiden työskentelyä pystytään seuraamaan tarkemmin ja heidän erityisen tukensa tarpeet huomataan riittävän ajoissa. Yhteisopettajuus lisää kiinnittymistä opintoihin ja koulun käyntiin, kun opettajalla on enemmän aikaa kohdata opiskelijoita yksilöllisesti.

Yksinäisyys on merkittävä nuorten hyvinvointia heikentävä tekijä, jolla on tutkitusti suora yhteys mielenterveysongelmiin. Se voi sekä lisätä masennusta ja ahdistusta, myös toimia näiden ongelmien taustalla vaikuttavana syynä. Tutkimuksen mukaan yksinäisyyden ehkäisyssä keskeistä on nuorten sosiaalisen osallistumisen tukeminen monipuolisilla keinoin. Esimerkiksi seuraavilla keinoin: sosiaalisten tilanteiden aloittamisen helpottaminen, jossa opettajan tekemät esittelyt, madaltaa kynnystä mukaan liittymiseen. Sosiaalisten taitojen harjoitteluun tulisi tarjota turvallisia ja ohjattuja mahdollisuuksia. Yhteisöllisyyden vahvistamisessa teknologian käyttöä on tärkeä ohjata: kuten puhelimiten rajoittaminen tukee kasvokkaista vuorovaikutusta. Myös myönteistä sosiaalisen median käyttöä voidaan tukea ohjauksella. Osallisuuden tunnetta vahvistetaan huolehtimalla siitä, että kaikki kokevat olevansa osa ryhmää, vaan aktiivisesti mukaan ottamalla. Lisäksi on tärkeää varmistaa, että nuorilla on todelliset mahdollisuudet osallistua sosiaalisiin tilanteisiin ja tapahtumiin. Yksinäisyyttä voi lisätä myös ympäristön aiheuttama stressi. Näihin tekijöihin on tärkeää kiinnittää huomiota ja luoda mahdollisimman turvallisia ja selkeitä oppimisympäristöjä. (Shah ym. 2023.)

Masennus, jonka voi yksinäisyyskin aiheuttaa, kuten yllä mainittiin, on yksi yleisimmistä sairauksista nuorilla naisilla, joita suurin osa kosmetologiopiskelijoista on. Opettajan olisi hyvä luoda luottamuksellinen ja kiireetön ilmapiiri sekä rohkaise nuorta puhumaan. Fyysisellä aktiivisuudella on meta-analyysien mukaan merkittävä suojaava vaikutus masennuksen riskiä vastaan. Fyysinen aktiivisuuden lisäämisellä on havaittu olevan tehokas, edullinen ja saavutettava keino masennuksen ehkäisyyn kaikenikäisille. (Gianfredi ym. 2020.) Oppitunteihin voisi säilyttää taukojumppaa, kevyttä liikuntaa; päivän voisi avata pienellä kävelyllä, jossa kerrataan edellisen päivän asioita, rentouttavaa kehonhuoltoa tai hengitys- ja keho tietoisuusharjoituksia.

6 Opinnäytetyön kehittämisasetelma

Hius- ja kauneudenhoitoalan ammatillisen erityisopetuksen uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut merkittävästi viimeisen vuosikymmenen aikana. Vuonna 2013 erityisen tuen opiskelijoita oli 159, mikä oli osa hius- ja kauneudenhoitoalan opiskelijoista. Vuoteen 2023 mennessä heidän määränsä oli noussut 471:ään, mikä tarkoittaa 33,8 prosentin kasvua. Viimeisen viiden vuoden aikana (2019-2023) uusien erityisen tuen opiskelijoiden määrä on pysynyt melko tasaisena, vaihdellen 460-495 välillä, ja heidän osuutensa on kasvanut 12,9 %:sta 14,4 %:iin. Kymmenen vuoden tarkastelujaksolla kehitys on kuitenkin huomattavaa:

erityisen tuen opiskelijoiden määrä on lähes kolminkertaistunut, ja heidän osuutensa kaikista uusista opiskelijoista on yli kaksinkertaistunut. (Vipunen 2024.) Tämä kehitys korostaa erityisopetuksen tärkeyttä hius- ja kauneudenhoitoalalla.

Hius- ja kauneudenhoitoalan ammatillisen erityisopetuksen merkitys on kasvanut viime vuosina, sillä tilastotietojen mukaan erityisen tuen uusien opiskelijoiden osuus alalla on selvästi korkeampi kuin muilla toisen asteen koulutusaloilla. Vuonna 2023 uusia opiskelijoita hius- ja kauneudenhoitoalalle hakeutui 3277 opiskelijaa, joista erityisen tuen opiskelijoiden osuus, 471 (14,4 %), on selvästi korkeampi kuin koko toisen asteen koulutukseen vuonna 2023 hakeutuneiden opiskelijoiden osuus, joka on 6633 (6,7 %) kaikista 98 298 ammatilliseen koulutukseen hakeutuneesta opiskelijasta. Tämä viittaa siihen, että alalla on muita opintoaloja enemmän opiskelijoita, jotka tarvitsevat lisätukea opinnoissaan. (Vipunen 2024.) Opetushallituksen tilastopalvelu Vipusen (2024) mukaan vain audio visuaaliset tekniikat ja media sekä moottoriajoneuvo-, laiva- ja lentokonetekniikka aloilla oli prosentuaalisesti enemmän erityisen tuen opiskelijoita. Syitä hius- ja kauneudenhoitoalan kiinnostavuuteen voivat olla kosmetiikka-alan kasvava ja trendikäs luonne, jota sosiaalinen media, vaikuttajat ja uudet teknologiat tekevät jatkuvasti houkuttelevammaksi.

Vuosi	Kaikki hius- ja kauneudenhoitoalan uudet opiskelijat (kpl)	Erityisopiskelijat (kpl)
2023	3267	471
2022	3258	495
2021	3534	396
2020	3252	468
2019	3510	465
2013	2403	159

Taulukko 1 Hius ja kauneudenhoitoalan erityisopiskelijoiden määrän kehitys vuosina 2013-2023 (Vipunen 2024)

Tutkimus lähdettiin toteuttamaan kaikille suomenkielisille kauneudenhoitoalan oppilaitoksille lähetettävän verkkokyselyn avulla. Ennen tätä oppilaitoksiin otettiin puhelimitse yhteyttä ja pyydettiin suostumusta tutkimukseen osallistumisesta. Yhteen oppilaitokseen ei saatu lainkaan yhteyttä ja kolmessa oppilaitoksessa vaadittiin erillisen tutkimusluvan hakemista ennen suostumusta tutkimukseen osallistumisesta. Nämä neljä oppilaitosta jäivät kokonaan tutkimuksen ulkopuolelle aikataulullisista syistä. Tutkimukseen osallistuville oppilaitoksille lähetettiin tutkimuksen informointi ja suostumuslomake. Linkki e-kyselyyn lähetettiin yhteensä kahteenkymmeneenoppilaitokseen ja vastauksia saatiin kahdeksastatoista oppilaitoksesta yhteensä 30 kappaletta. Vastanneiden oppilaitoksien joukosta valikoitiin seitsemän oppilaitosta, joille lähetettiin kutsu haastatteluun. Haastateltavat oppilaitokset

valikoituivat sen perusteella, että niissä useimmissa oli joko alan oma erityisopettaja tai muuten paljon kokemusta erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisessa. Haastattelut sovittiin oppilaitosten edustajien kanssa ja toteutettiin Teamsin välityksellä. Haastatteluiden jälkeen sekä kyselyiden että haastatteluiden vastaukset analysoitiin.

6.1 Tutkimuksen rakenne ja aikataulu

Tutkimus rakentuu useammasta eri vaiheesta, joista ensimmäinen on tutkimuksen tietoperustaan liittyvä tiedonkeruu ja siihen tutustuminen. Tiedon ja oman analysoinnin pohjalta muodostetaan kyselylomake, joka lähetetään kaikkiin tutkimukseen mukaan suostuneisiin suomenkielisiin kauneudenhoitoalan ammattioppilaitoksiin. Kyselyn vastaukset analysoidaan ja vastauksien pohjalta valitaan haastatteluun seitsemän ammattioppilaitosta, joissa erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisesta on eniten kokemusta. Haastatteluista saatavaa tietoa analysoidaan ja verrataan sekä kyselyiden tuloksiin että tutkimuksen tietoperustaan. Analysoinnin pohjalta rakentuu infograafit, joiden tarkoitus on toimia konkreettisenä apuna erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisessa jokapäiväisessä opetustyössä.

Tutkimuksen ensimmäinen vaihe pyritään toteuttamaan helmikuussa 2025 ja siinä tietoa kerätään sähköisen kyselyn avulla. Kyselyssä selvitetään, kuinka paljon erityisen tuen opiskelijoita oppilaitoksissa on ja minkälaisia eri tapoja on käytössä erityisten tuen opiskelijoiden ohjaamiseen. Vastaamiseen annetaan aikaa noin kaksi viikkoa.

Aineiston keruun jälkeen kyselyn tuloksia analysoidaan. Analysoinnin pohjalta valikoidaan seitsemän eniten kokemusta omaavaa oppilaitosta jatko-haastatteluun. Haastattelut toteutetaan Teamsin kautta maaliskuun 2025 aikana. Haastattelussa pyritään selvittämään tarkemmin erityisen tuen menetelmien hyödyntämistä sekä saamaan syvällisempiä vastauksia kysymyksiin ja uusia näkökulmia, jotka mahdollisesti jäivät kyselylomakkeen ulkopuolelle. Haastattelut litteroidaan ja niiden tuloksia analysoidaan yhdessä kyselyn tulosten ja tutkimuksen tietoperustan kanssa. Tutkimus valmistuu viimeistään toukokuussa 2025.

6.2 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineistonkeruussa hyödynnettiin kahta eri laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmää puoliavointa kyselylomaketta ja puolistrukturoitua haastattelua. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkimuksen kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkitystä kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto a). Aineiston keruussa päädyttiin laadulliseen tutkimusmenetelmään määrällisen sijaan sen vuoksi, ettei mitään mahdollisia uusia, tutkijoilta piiloon jääneitä näkökulmia haluttu rajata pois. Kysymyksien avulla toivottiin saavutettavan mahdollisimman kattavia vastauksia tutkittavasta aiheesta. Vastauksia toivottiin mahdollisimman paljon, jonka vuoksi oli erittäin tärkeää, että

tutkimuksen hyödyllisyyttä myös vastaavalle taholle korostettiin ja kysymykset harkittiin ja suunniteltiin tarkoin niin, että niihin vastaaminen oli mahdollisimman helppoa, yksinkertaista ja nopeaa. Kysymyksiä suunnittelussa mietittiin tarkoin etukäteen myös sitä, millä tavoin niihin saadut vastaukset palvelevat tutkimuksen tarkoitusta.

Kyselyn jälkeen toteutettiin puolistrukturoitu haastattelu. Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille osallistujille esitetään samat kysymykset yhtenevässä järjestyksessä. Puolistrukturoidusta haastattelusta voidaan toisinaan käyttää myös termiä teemahaastattelu. Tällöin haastattelussa on kysymyksiä tietystä teemasta, mutta kysymykset eivät välttämättä ole tismalleen samoja kaikkien haastateltavien kohdalla. Puolistrukturoidun haastattelun avulla on tarkoitus hakea tietoa tietystä aiheesta, ilman että haastateltavalle annetaan liikaa vapauksia puhua aiheen vierestä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Ensimmäisten haastatteluiden aikana tehtiin havainto, että joissakin teemoissa ennalta suunnitellut kysymykset toimivatkin paremmin yhdistettyinä toisiinsa, jonka seurauksena kysymyksiä aseteltua hieman muutettiin loppujen haastatteluiden kohdalla. Haastattelut toteutettiin Teamsin kautta ja niiden kesto vaihteli noin 30 minuutista 45 minuuttiin. Haastattelut tallennettiin ja litteroitiin analysointia varten.

6.3 Aineiston analysointi

Verkkokyselyn strukturoidut kysymykset tuottivat määrällistä aineistoa, jonka avulla voitiin havainnollistaa keskeisiä tuloksia. Kyselytutkimuksen strukturoidut vastaukset taulukoitiin Microsoft Excel ohjelman avulla. Tulosten selkeyttämiseksi ja havainnollistamiseksi niistä luotiin diagrammeja. Pinkerin (1990, s.113) mukaan grafiikan käyttö on tehokkainta silloin, kun visuaaliset elementit jäsentävät tiedon helposti hahmotettaviksi kokonaisuuksiksi, ja niiden ominaisuudet vastaavat viestittävää määrällistä tietoa. Tämän perusteella käyttämämme pylväsdiagrammit tukevat esitystä tehokkaasti, sillä ne jäsentävät tiedon selkeiksi kokonaisuuksiksi ja vastaavat esitettävää määrällistä tietoa. Diagrammeja tarkasteltiin ja niiden tuloksia avattiin vielä sanallisesti. Kyselyn avoin kysymys tarjosi mahdollisuuden tarkastella vastaajien kokemuksia ja näkemyksiä syvällisemmin. Näihin vastauksiin sovellettiin laadullista eli kvalitatiivista analyysiä, jossa aineisto teemoitettiin toistuvien aiheiden ja sisältöjen mukaan (Jyväskylän Yliopisto b 2025). Menetelmien yhdistäminen mahdollisti sekä määrällisen yleiskuvan että laadullisen syventymisen tutkimusaiheeseen.

Kvalitatiivista analyysiä hyödynnettiin myös tekstimuotoon muunneltujen haastatteluiden avaamisessa. Haastatteluja lähdettiin analysoimaan siten, että ensimmäisenä jokaisesta haastattelusta lihavoitiin ja väri koodattiin tutkimuskysymysten kannalta oleelliset asiat. Tämän jälkeen vastauksia lähdettiin teemoittamaan haastattelukysymyksiä alle. Jokaisen

haastattelukysymyksen alle kerättiin kaikkien osallistuneiden oppilaitosten näkemykset. Vastaukset tuotiin näkyville suurilta osin haastatteluista poimituin suurin lainauksin, joiden aiheisiin johdateltiin ennen lainausta varsinaisessa tekstissä.

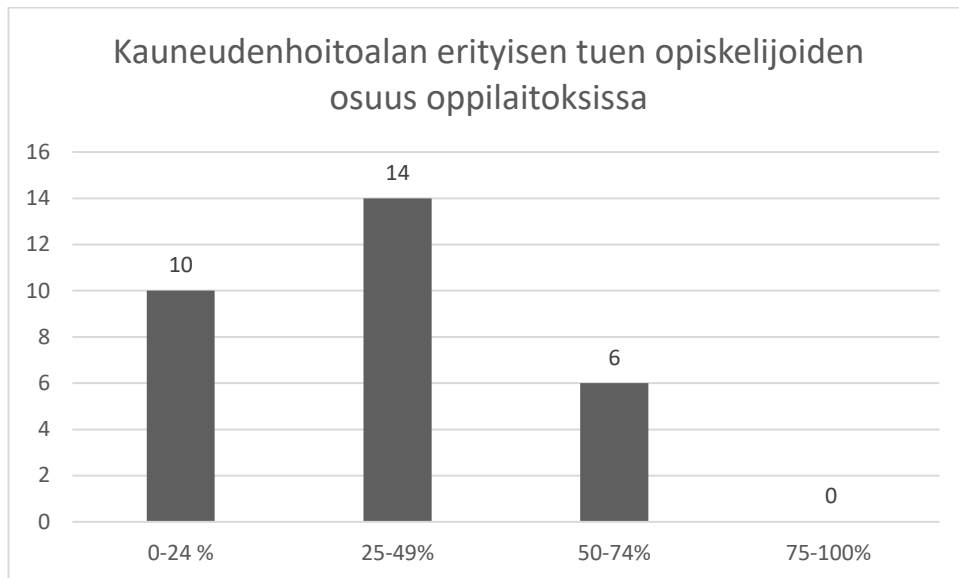
7 Tutkimus tulokset

Tässä luvussa käsitellään puoliavoimen kyselylomakkeen ja puolistrukturoidun haastattelun avulla saatuja vastauksia. Ensin avataan verkon kautta lähetetyn kyselyn tuloksia, jonka jälkeen käydään läpi haastatteluiden kautta saatuja vastauksia. Kyselyn tuloksia havainnollistetaan erilaisten diagrammien avulla.

7.1 Kyselyn tulokset

Kauneudenhoitoalan oppilaitoksiin lähetettyyn kyselyyn vastasi 30 opettajaa 17 eri oppilaitoksesta ympäri Suomea, joista viidessä oppilaitoksessa työskenteli ammatillinen erityisopettaja. Tutkimuksessa selvitettiin vastaajien koulutustaustaa, jotta saataisiin käsitys heidän ammatillisesta osaamisestaan ja taustastaan kauneudenhoitoalalla. Kyselyssä tarkasteltiin muun muassa kosmetologin ja erikoiskosmetologin tutkinnon suorittaneiden osuutta sekä mahdollisia korkeampia tutkintoja, kuten estenomi AMK ja YAMK-opinnot. Lisäksi kartoitettiin ammatillisen opettajakoulutuksen ja erityisopettajan tutkinnon suorittaneiden määrää. 23 vastaajan koulutustausana oli kosmetologi, 18 kosmetologin tutkinnon lisäksi erikoiskosmetologin tutkinto. Vastaajista 21 oli suorittanut estenomi AMK opinnot ja 6 estenomi YAMK opinnot. Vastaajista 27 oli suorittanut ammatillisen opettajakoulutuksen ja 7 ammatillinen erityisopettajan tutkinnon.

Ensimmäisenä selvitettiin, kuinka paljon erityisen tuen opiskelijoita kyseisen oppilaitoksen kauneudenhoitoalalla on. Tuloksista voidaan havaita, että hieman alle puolella oppilaitoksista erityisen tuen opiskelijoita määrä kauneudenhoitoalalla on 25-49 %. Noin kolmasosalla oppilaitoksista erityisen tuen opiskelijoiden määrä oli pienempi 0-24 % kaikista opiskelijoista. Vastaajien mukaan 20 prosentilla oppilaitoksista erityisen tuen opiskelijoiden määrä oli puolestaan 50-74 % kaikista opiskelijoista. Yhdessäkään oppilaitoksessa erityisen tuen määrä ei ylittänyt 75 %.

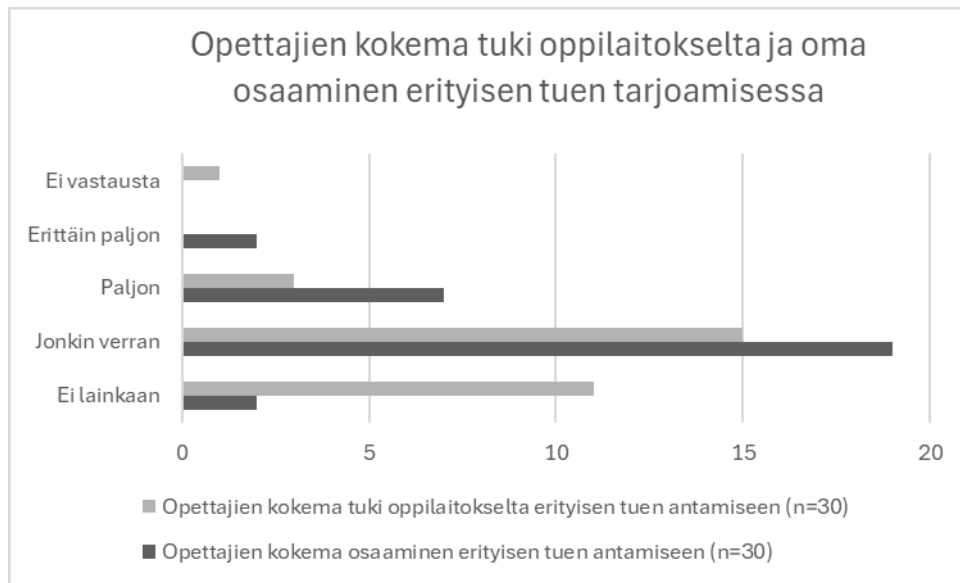

Kuva 3 Kauneudenhoitoalan erityisen tuen opiskelijoiden osuus oppilaitoksissa

Kyselyn avulla haluttiin selvittää minkä verran oppilaitoksilla on oman alan erityisopettaja ja työnohjaajia tukemassa erityisen tuen opiskelijoiden oppimista. Ammatillisia erityisopettajia oli kahdeksassa (8/17) oppilaitoksessa ja ammatillisia työnohjaajia 11 oppilaitoksessa (11/17). Neljässä oppilaitoksessa (2/17) ei ollut käytössä ammatillista erityisopettajaa eikä työnohjaajaa.

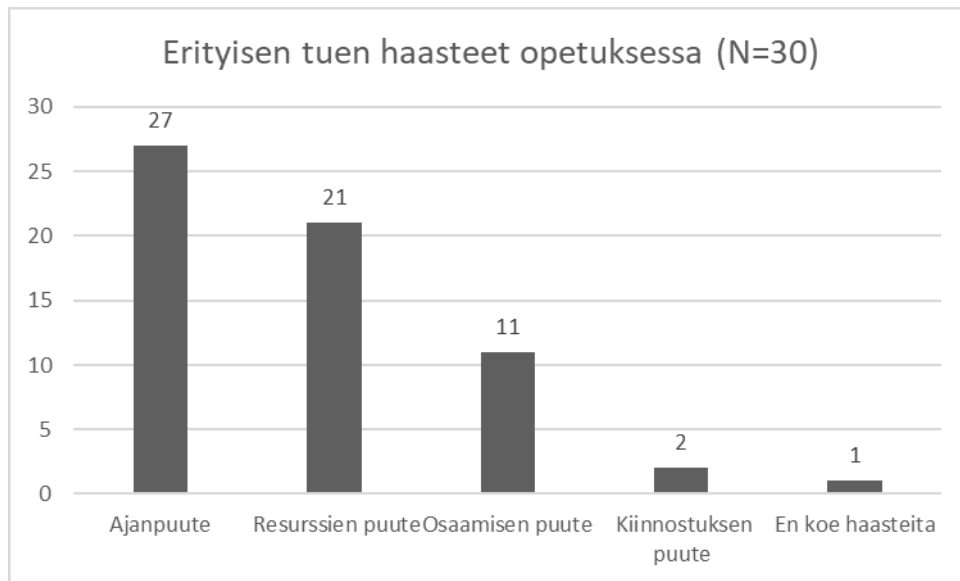
Kyselyssä selvitettiin, miten opettajat kokivat oman osaamisensa tason erityisen tuen antamisessa opiskelijoille. ja miten oppilaitokset tukivat opettajien osaamisen kehittämistä erityisen tuen antamisessa. Vastauksista saatiin selville, että suurimmalla osalla opettajista (19/30) oli oman kokemuksensa mukaan jonkin verran osaamista erityisen tuen antamiseen. Noin kolmasosa vastanneista koki, että osaamista on paljon (7/30) tai erittäin paljon (2/30). Kahdella vastanneista kokemusta ei ollut lainkaan

Puolet vastanneista (15/30) kokivat, että he saavat oppilaitokselta jonkin verran tukea erityisen tuen antamiseen. Seuraavaksi suurin osa (12/30) vastanneista koki, että oppilaitos ei tarjoa opettajille lainkaan tukea erityisen tuen antamiseen. Pieni osa (3/30) koki, että oppilaitos tukee heitä paljon.

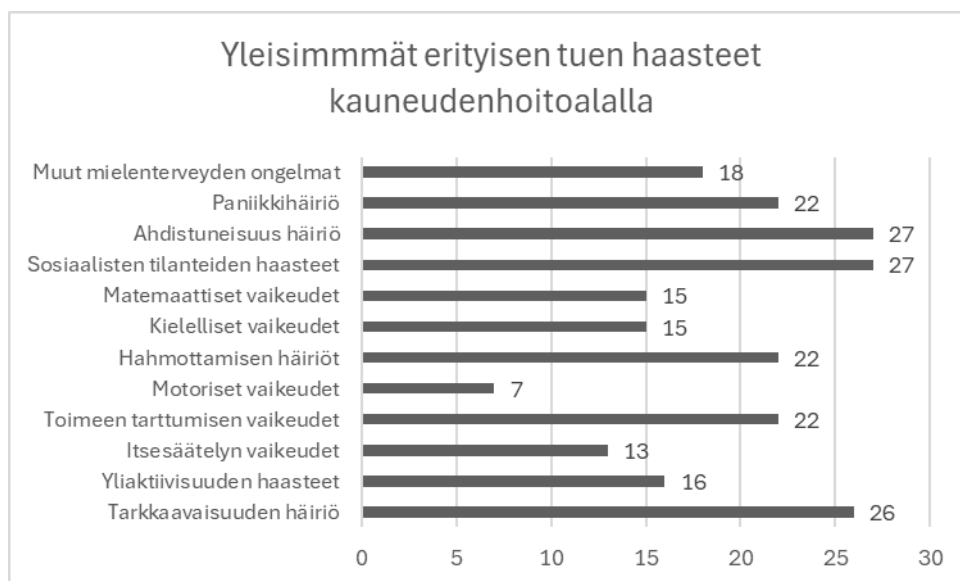
Kuva 4 Opettajien kokema tuki oppilaitokselta ja oman osaaminen erityisen tuen tarjoamisessa

Kyselyssä selvitettiin myös mitkä ovat opettajien näkökulmasta suurimmat haasteet/esteet erityisen tuen antamiseen opetuksessa. Ylivoimaisesti suurin haaste (27/30) opettajien mukaan oli ajanpuute. Toiseksi suurin haaste (21/30) oli resurssien puute. Osaamisen puutteen haasteellisesti koki hieman yli kolmasosa vastanneista (11/30). Kaksi vastanneista kokivat kiinnostuksen puutteen haasteeksi ja yksi vastanneista ei kokenut lainkaan haasteita. Osaamisen puute nousi esiin noin kolmanneksella (11/30) vastaajista. Viisi vastaajaa (5/30) koki, ettei heillä ole riittävästi osaamista, vaikka oppilaitos tarjoaa tukea jonkin verran. Tämän lisäksi viisi vastaajaa (5/30) kertoi, etteivät he koe saavansa oppilaitoksen tukea lainkaan, eivätkä koe omaavansa tarvittavaa osaamista.

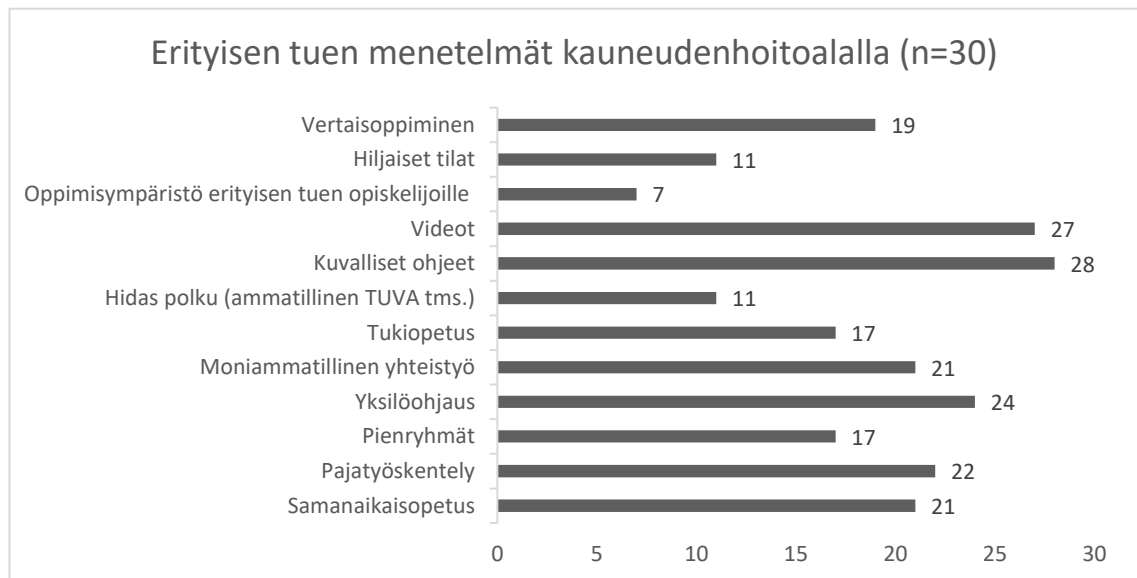
Kuva 5 Erityisen tuen haasteet opetuksessa

Kyselyn avulla saatiin tietoa siitä, minkälaisia erityisen tuen tarpeita kauneudenhoitoalan opiskelijoilla tavallisimmin kohdattiin. Yleisimpien haasteiden joukkoon nousivat ahdistuneisuushäiriöt (27/30), sosiaalisten tilanteiden haasteet (27/30) ja tarkkaavaisuuden häiriöt (26/30). Toiseksi eniten tavattiin paniikkihäiriötä (22/30), hahmottamisen vaikeutta (22/30), sekä toimeen tarttumisen vaikeutta (22/30). Myös muita mielenterveyden ongelmia kohdattiin yli puolten kokemuksista mukaan (18/30). Noin puolet vastanneista kohtasivat alalla matemaattisia vaikeuksia (15/30), kielellisiä vaikeuksia (15/30) sekä yliaktiivisuuden haasteita (16/30). Motorisia vaikeuksia kohdattiin alle kolmasosan kokemusten mukaan (7/30).

Kuva 6 Yleisimmät erityisen tuen haasteet kauneudenhoitoalalla

Viimeisenä selvitettiin sekä monivalintakysymyksen että avoimen kysymyksen avulla minkälaisia eri menetelmiä opettajat hyödynsivät erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla opetustyössään. Suurin osa vastanneista hyödynsi opetuksessaan kuvallisia ohjeita (28/30), videoita (27/30) ja yksilöopetusta (24/30). Yli puolella vastaajista oli käytössä pajatyöskentely (22/30), samanaikaisopetus (21/30), moniammatillinen yhteistyö (21/30), vertaisoppiminen (19/30), tukiopeutus (17/30) ja pienryhmät (17/30). Hieman yli kolmasosa (11/30) hyödynsi erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla hiljaisia tiloja (11/30) ja hidastettua opintopolkua (11/30). Seitsemällä vastanneista oli käytössä erillinen oppimisympäristö erityisen tuen opiskelijoita varten.

Kuva 7 Eryyisen tuen menetelmät kauneudenhoitoalalla

Avoimen kysymyksen avulla selvitettiin, oliko jokin tietty menetelmä erityisen toimiva opettajien kokemuksen mukaan. Toimiviksi menetelmiksi lueteltiin kaksoisopettajuus, työssäoppimisen pajat ja toistot, ammatillisen ohjaajan tuki, moniammatillinen yhteistyö ja tuttu opettaja. Hyviksi menetelmiksi listattiin myös kuvat ja videot, strukturoitu opetus ADHD ja autisminkirjon opiskelijoille, mahdollisimman selkeät ja tiukat toimintaohjeet, puhelimien pois kerääminen, rauhallinen tila, opetuksen eriyttäminen, erilaiset pelit ja toiminnalliset tehtävät levottomiin ryhmiin sekä pareittain työskentely. Säännölliset yksilökeskustelut, lempeä osaamisen seuranta, motivointi ja positiivinen palaute todettiin myös toimiviksi erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla.

7.2 Haastatteluiden tulokset

Haastattelun avulla pyrittiin saamaan selville tarkempia näkökulmia, jotka mahdollisesti jäivät kyselylomakkeen ulkopuolelle. Haastatteluissa kysyttiin, minkälaisia erityisen tuen tarpeita kauneudenhoitoalan opiskelijoilla esiintyy, minkälaisia tukimuotoja oppilaitoksissa on

käytössä ja mitkä menetelmät ovat olleet erityisen hyödyllisiä erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisessa. Osallistujilta selvitettiin myös sitä, eriyttävätkö tai hidastavatko he erityisen tuen opiskelijoiden opintopolkua jo alkumetreillä joissakin tapauksissa vai kulkiko ryhmä yhtenäisenä opintojen alussa. Lisäksi kysyttiin siitä, pystyykö opiskelijoiden henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan kirjattuja erityisen tuen menetelmiä/muotoja tarjoamaan kauneudenhoitoalan arjessa vai koetaanko niiden toteuttamisessa haasteita. Viimeisimpänä selvitettiin, miten erityisen tuen antaminen on resursoitu alalla ja minkälaista apua opettajat kaipaisivat erityisen tuen antamiseen.

7.2.1 Erityisen tuen haasteet kauneudenhoitoalan oppilaitoksissa

Ensimmäisen kysymyksen kohdalla, joka tarkasteli kauneudenhoitoalalla yleisimmin tavattuja erityisen tuen haasteita, haastateltavat kokivat, että opiskelijoilla tavattiin runsaasti erilaisia keskittymisen ja tarkkaavaisuuden vaikeuksia. Tämä vastaus tuli esille hieman eri muodoissa kaikissa haastatteluissa.

Joo eli levottomuutta on selkeästi ja keskittymishäiriöitä. Ei pystytä pitkiin pätkiin, neljäkymmentäviisi minuuttia tunnin pituudeksi on jo pitkä. Ja sitten selkeästi kännykät tuo oman haasteen kanssa siihen, että ei malteta olla niitä katsomatta, vaikkakin niitä laitetaan sivuun ja pidetään sivussa. Mutta sitten kun kuitenkin on erilaisia älymuotoja, että voi olla esim. kello ja saada niitä häiriötekijöitä sitä kautta.

Somemaailman vaikutus keskittymiseen tuli useammassa kohtaa esille, mutta keskittymiseen uskottiin myös vaikuttavan kaikkien opiskelijoiden kohdalla yleisesti puutteelliset elämänhallinnan taidot kuten liian vähäinen uni tai liiallinen energiajuomien kulutus ja hyvinvoinnista piittaamattomuus.

Ja sitten jos se on vielä yhdistelmä energiajuomia ja huonoa unta. Ja sitten mietitään, että on mielenterveysongelmia tai muuta, että siellä on mun mielestä se elämän haaste, että mä välillä mietin, että kuinka moni näistä on oikeasti diagnoosi vai onko siellä takana se elämänhallinnan haaste.

Hahmottamisen vaikeudet nostettiin puheeksi myös monessa haastattelussa:

Käytännön harjoittelussa, jos on tosi pahoja hahmottamisen vaikeuksia, niin se on kyllä haaste. Se on tosi vaikeaa, jos mietitään että on niin sanotusti 2 oikeata kättä tai 2 vasenta kättä tai ei hahmota oikeata ja vasenta hieronnassa, niin kyllä se sitten taas näkyy siellä käytännössä.

Hahmottamisen häiriöt näkyvät haastateltavien mukaan myös esimerkiksi ajantajun vaikeutena erilaisten hoitokokonaisuuksien tekemisessä:

Että ihan erityisesti kaikki hahmotushäiriöt, niin se on haasteellisia. On ollut, että ei tunneta kelloa, että jos on vaikutusaikaa hapotuksessa 3 minuuttia taikka jotain muuta, niin ei osata katsoa sitä tai se hoito, että pitäisi kestää puolitoista tuntia tai 2 tuntia vaikka siinä on jaoteltu, että mikä hoitovaihe kestää minkäkin aikaa.

Moni opettaja koki törmäävänsä usein myös tehtävänannon sekä ohjeiden ymmärtämisen haasteeseen. Ohjeet joudutaan kertomaan useaan kertaan ja pilkkomaan pieniin vaiheittaisiin osiin, jotta ne tulisi ymmärretyksi.

Elikkä ohjeen ymmärtäminen, että jos mä kerron sen luokalle kaikille, niin sitten mä käyn vielä yksilöllisesti eri ryhmissä kertomassa sen uudelleen, vaikkakin se on kirjallisesti vielä kirjoitettu moodlenkin se ohje.

Myös toimeen tarttuminen tuottaa kokemuksen mukaan haastetta osalle opiskelijoista:

Onhan se niin kun se työhön tarttuminen se ensimmäinen eli se, että ei oikein niinku tiedetä että mistä lähtee tuota purkamaan. On se sitten tehtävä tai asiakas tai ihan ihan mikä tahansa, niin useastihan se tarvitsee siihen alkuun potkaisuun avun, mutta sen jälkeen sitten aina se semmoinen varmistaminen opettajan puolelta, että kaikki etenee. Ja on lähellä. Että siihen semmoiseen varmistamiseen ja sitten tietysti se loppuun vieminen myöskin niin taas tehtävissä, kun asiakaspalvelutilanteissakin.

Erilaiset mielenterveydelliset haasteet kuten ahdistus, sosiaalisten tilanteiden pelko, paniikkihäiriöt ja muut käytöshäiriöt nousivat esille lähes jokaisessa haastattelussa. Etenkin sosiaalisten tilanteiden pelko koettiin haastavana, kun opiskellaan asiakaspalveluammattiin. Sosiaalisten tilanteiden pelkoa koettiin niin asiakaspalvelussa kuin omankin ryhmän sisällä.

Jotenkin mä koen itse, että jos ollaan siinä tilanteessa, että se on vaan siellä asiakaspalvelussa, niin sitä on vielä helpompi käsitellä jotenkin pikkuhiljaa altistaa sille. Mutta jos sä oot jo siinä, että sä et voi luokan edessäkään ryhmän kanssa esiintyä yksin niin hankalaa on. Ja sitten kuitenkin jotenkin tuntuu, että ne hakeutuu kuitenkin tälle alalle, että miten sä sen ymmärryksen saat heti alkuun, että tää on kyllä ihan väärä ala.

On näitä opiskelijoita, jotka tulevat harjoittelemaan niitä sosiaalisia tilanteita. Ja mullakin on ollut opiskelijoita, jotka on sitä harjoitellut ja sitten kun on tullut se aika että, nyt pitäisi siirtyä ensimmäisen asiakaspalveluun, niin sitten onkin vaihdettu alaa. Elikkä se on sitten, jos se on niin paha se sosiaalisten tilanteiden pelko niin ei, ei se onnistu alkuunkaan se asiakaspalvelu.

Sosiaalisten tilanteiden pelon koettiin kuitenkin olevan useimmissa tapauksissa hallittavaa:

Pelkohan on hyvin tavallista, mutta se on monella aika lievänä kuitenkin.

Osa haastateltavista toi esiin erilaiset muistiongelmät, joiden taustalla epäiltiin, kuten monien muidenkin ongelmien kohdalla, olevan älypuhelimet.

Ja sitten semmoinen muistikapasiteetti, että kun jotain asioita puhutaan, niin sitten ne on unohdettu hetken päästä. Se siinä varmaan isona osana on, että kun ne ottaa sitten saman tien, kun vaikka ne olisi lukenut jotain, sen puhelimen käteen. Tosi usein törmätään siihen, että ei tästä ole koskaan sanottukaan. Ei ole koskaan puhuttukaan.

Osalla opiskelijoista koettiin olevan puutteellisia vuorovaikutus sekä yhteistyötaitoja. Nämä eivät välttämättä linkittyneet ainoastaan erityisen tuen opiskelijoihin.

Joidenkin opiskelijoiden kohdalla on kanssa sitten semmoista käytöshäiriötä, että puhutaan rumasti, ei välttämättä ihan mietitää mitä toisille sanotaan koskee se sitten luokkakavereita tai opettajia.

Sitten on ihan vuorovaikutustaitojen puutetta. Eli ihan se, että kun sä kävelet käytävää ja sä sanot aamulla moikka tai huomenta kaikille, niin se että kukaan ei nosta katsetta kännykästään.

Pitkäjänteisyyden puute tuli myös esille vastauksien joukosta. Omaa vuoroa ei jakseta odottaa eikä tehtäviin keskittyä kuin hetken aikaa kerrallaan.

Pitkäjänteisyyden puute. Eli osa tarvitsee säännöllisiä taukoja. Tehtävät pitää palastella pieniin osiin, mutta sitten kaikilla ei välttämättä ole valmiuksia tehdä kahden tunnin kasvohoitoa, vaan että ei niinku jaksa, että tunnin maksimissaan jaksaa tehdä.

Sitten semmoinen odottamisen vaikeus eli se että ei jakseta yhtään odottaa. Tää tulee meillä esiin asiakaspalvelussa, kun meillä on 10 asiakasta kerralla. Jos mä oon siinä yksin kuten useimmiten olen niin se, että se asiakas on siinä tuolissa ja se katsoo mua ja mä en voi tehdä mitään, että mulla iskee paniikki ja että mitä mä siinä teen. Ja kyllä mä sen ymmärrän, että se on haastava, kun se asiakas katsoo, mutta se että sitä odottamista ei siedetä yhtään.

Toisaalta koettiin kuitenkin, että käytännön työskentelyssä haasteita oli vähemmän näkyvillä, kuin teoriaopinnoissa johtuen opiskelijoista, jotka nimenomaan hakeutuvat käytännön alalle:

Työsali työskentelyssä on vähemmän niitä tuen tarpeita, kun teoriatunneilla. Eli kun opiskelija massa tai materiaali on semmoista, että hakeudutaan kädentaidon ammattiin, niin kyllä sen huomaa, että se tekeminen on se mikä monelle parhaiten sopii ja missä sitten ne oppimisen haasteet vähän erityyppisiä.

7.2.2 Erityisen tuen menetelmät kauneudenhoitoalan oppilaitoksissa

Toinen ja kolmas haastattelukysymys lähti selvittämään sitä, minkälaisia käytännön tukikeinoja eri oppilaitoksissa oli käytössä erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla ja mitkä menetelmät koettiin toimivimmiksi.

Kielellisten vaikeuksien kohdalla selkokieliset materiaalit koettiin toimiviksi kuin myös erilaiset kuvat ja videot, jotka palvelevat kokemuksien mukaan hyvin myös lukivaikeuksista kärsiviä opiskelijoita. Fläppitaululle tai isolle näytölle kirjoitetut, vaihe vaiheelta etenevät ”rautalangasta väännetyt” ohjeet koettiin hyväksi. Myös etukäteen tulostettavan materiaalin sekä QR-koodien taakse laitettujen ohjeistuksien todettiin auttavan etenkin kielellisten haasteiden kohdalla. Opetuksessa hyödynnettiin myös ”Ihohoito kauneudenhoitoalalle” äänikirjaa, jonka kuunteleminen lukemisen sijaan palvelee erityisesti lukivaikeuksista kärsiviä opiskelijoita. Lukivaikeuden omaavan opiskelijan kohdalla hyödynnettiin Wordistakin löytyvää

”Lue ääneen”-toimintoa. Useasti lukivaikeuksista kärsiville opiskelijoille annettiin mahdollisuus täydentää tehtäviä ja kokeita suullisesti.

Erilaiset hahmottamisen ongelmat koettiin melko yleisiksi. Hoitojen ja eri käytännön työtehtävien havainnollistaminen eli demohoitojen tekeminen auttoi kokemuksen mukaan hahmottamisessa. Hahmottamisen apuna käytettiin myös esimerkiksi tuotekansioiden osiointia lappujen avulla ja erilaisia taulukoita, joita tehtiin yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Mä teen paljon opiskelijoiden kanssa taulukoita ja mä tykkään paljon kuvista. Taulukoissa esimerkiksi meidän tuotesarjoista, niin me harjoitellaan jotain sarjaa niin, että mulla on siitä tyhjä taulukko, missä yksi ryhmä tekee alkupuhdistuksen, toinen kuorinnoista ja sitten käydään niitä läpi ja kirjoitetaan niitä taulukoihin. Sitten jos saa jostain maahantuojalta jonkun kansion, niin sitten me laputetaan niitä niin, että tästä alkaa kuorinnat jne.

Värityskuvista ja luovemmasta ilmaisusta koettiin olevan hyötyä opiskelijoiden hahmottamisen ja muistintukemisen kannalta.

Sitten mä tykkään käyttää paljon värityskuvia, koska se on sellainen mitä nykyään nuoriso tykkää kynällä tehdä. Värityskuvat on tällä hetkellä jotenkin muotia, mutta se, että mä oon hyödyntänyt ne kaikki niin, että mulla on joka ihon kerroksesta oma värityskuva ja koko ihosta, missä on karvat ja kasvojen lihaksista, luista ja suurin osa on ammatillisia ja ne on tykännyt niitä värittää.

Monikanavainen opetusmenetelmä, jossa hyödynnetään kuvaa, ääntä, tekstiä ja liikettä tukee eri tyyleillä opiskelemaan tottuneita opiskelijoita. Alun perin erityisen tuen antamiseen kehitetyt menetelmät palvelevat kaikkia opiskelijoita.

Mulla itsellä kun on valokuvamuisti, niin mä teen paljon semmoisia kuvia. Mä pyrin opetuksessa siihen vaikka hieronnassakin näytän, että mulla on se kaava siinä opiskelijoilla ihan tulostettuna. Sitten kun mä näytän sen hierontaliikkeen, niin mä luen sen siitä kaavasta ihan miten se siellä kaavassa lukee. Mä näytän samalla ja sitten mä teen sen, eli ihan kaikkea että kuka oppii milläkin tavalla. Välillä me ollaan tehty niin, että me tehdään ne hierontaliikkeet ekaksi ja sitten me siihen kaavaan piirretään ne nuolilla eli sively tarkoittaa suoraan nuolta kitka tämmöistä nuolta. Mulla on värillinen pallukka esimerkiksi vartalo hieronnassa, että missä kohtaa sun pitää seistä ja tämmöisiä, että ne on alun alkaen niinku ollut näille erityisen tuen opiskelijoille ne taulukot ja näet selkokieliä, mutta sen jälkeen sitten kaikki muutkin ovat kysyneet miksi me ei saada noita taulukoita, niin sen jälkeen mä jaan ne kaikille eli se ei ole enää niinku erityisen tuen opiskelijoille pelkästään.

Lihaksien ja luiden opetteluunkin löydettiin luovempia tapoja, kuin lukemalla opettelu:

Kun enää ei luita ja lihaksiakaan lueta suomeksi ja latinaksi. Mutta se, että ne pitää värittää ja sun pitää tietää lihakset mistä se alkaa ja mihin se päättyy, niin se pitää värittää ja tulee mielikuvat mistä se lihas menee. Esimerkiksi selässä tehtiin viimeksi niin, että ehostuksesta haettiin lasten kasvovärejä, niin selän lihakset esimerkiksi väritettiin toisten selkiin. Eli siinä tulee mielikuva, että missä se lihas oikeasti menee ja toisen selässä se meneekin ihan eri kohdassa kuin toisen, että kaikkea tämmöistä värittämistä ryhmätöinä.

Eräs opettaja osallisti opiskelijoita kokeen tekemisessä ja sai tämän avulla tuotettua kysymyksiä ymmärrettävämmässä muodossa.

Erityyppisille ihmisille ja oppimisvaikeuksiin se on se yksi koe ja sitten mä joka kerta vähän päivitän sitä niin, että ennen kuin koe tulee, niin mä jään luokan 2 osaan ja annan niille aiheeksi, että molempi puoli luokasta tekee toiselle puolelle luokasta kokeen siltä aihealueelta, mikä on meidän koealue kirjasta. Ja sitten mä sanon niille, että ne kysymykset pitää tulla sieltä kirjasta, mutta heidän pitää muotoilla ne kysymykset sillä tavalla, miten he itse ymmärtäisi sen parhaiten, että joko siellä on valokuvia tai sitten siellä on jotain yhdistä tai sitten siellä on selkeästi jotenkin laitettu asiat ja sitten ne teettää sillä toisella puolella sen kokeen ja sitten ne itse antaa ne kokeet takaisin ja tarkistaa sen kokeen ja palauttaa sen kokeen kokeiden tekijöille. Ja sitten kun mä käyn niitä itse läpi, niin mä katson että onko siellä jotain sellaisia hyviä pointteja. Tavallaan, että miten mä voin itse kehittää sitä mun omaa koetta.

Neuropsykiatriset haasteet ja etenkin eriaisteiset keskittymisvaikeudet koettiin yleisiksi. Opetuksessa koettiin hyödylliseksi se, että päivät sisältävät riittävästi taukoja. Niin kutsutusta ”Pomodoro” tekniikasta, jossa tekeminen ja tauot vuorottelevat, koettiin myös olevan apua.

Sitten sillä Pomodoro-tekniikalla, että kaksikymmentäviisi minuuttia sitä tekemistä ja sitten pidetään tauko ja höpistään. Se on toiminut ihan OK.

Turvallisen ja rauhallisen työympäristön koettiin auttavan monia neuropsykologisista haasteista kärsiviä. Luokkatilat pyrittiin rauhoittamaan muun muassa keräämällä puhelimet, muut älylaitteet ja energiajuomat pois opiskelijoilta. Rauhallisemman työskentelytilan saavuttamiseksi eräessä oppilaitoksessa oli käytössä liikennevalot, jotka hälyttävät liian kovasta metelistä.

Meidän erityisopettaja hankki semmoiset liikennevalot, missä on se desibeli mittari. Sä saat säädettyä sieltä, että jos tehdään yksilö tehtävää, niin se on ihan hiljainen. Sitten vähän korkeammalle jos tehdään ryhmätehtävää tai jotain, niin se ei heti piippaa. Se on vihreänä se valo, jos on melutaso ihan OK ja sitten jos se vähän nousee, niin se menee keltaiselle ja sitten jos se menee punaiselle, niin se alkaa huutamaan tosi ärsyttävään äänen ja senkin saa säädettyä sen äänenvoimakkuuden, että huutaako se hiljaa vai vähän kovemmin. Mä koen jopa, että se on näin opettajan näkökannalta tosi hyvä koska mua kuluttaa itseään se, että aina joutuu olemaan korottamassa omaa ääntä sen luokan melutason yläpuolelle, että ne kuulee, että nyt täällä on liian kova meteli. Mutta sitten kun se huutaa se liikennevalojärjestelmä koko aika, niin opiskelijat huomaa, että taas toi huutaa. Tää on niin ihanaa, kun joku muu tavallaan muistuttaa mun puolesta, että hei nyt teillä menee vähän liian kovaa.

Keskittymisen haasteista kärsiville kaikenlainen toiminnallisuus ja liike koettiin hyödyllisiksi. Teoriaopinnoista saadaan liikkuvampaa, kun se yhdistetään käytännön työhön:

Oppimistyylyt on erilaisia, oppimisprosessit on erilaisia, niin pilkon ammatillisen ja teorian opetuksen pieniin osiin. Nää kellä nyt on niitä keskittymiskyvyn häiriöitä. Jos otetaan nyt esimerkkinä vaikka jalkahoidon opetus esimerkiksi jalkakylpy ja kuorinta. Niin mä istutan opiskelijat jo siihen hoitopetiin kuka on ekaks asiakkaana ja sitten se tekijä ottaa hoitajan tuolin siihen ja sitten me käydään se teoria siinä, kun he istuu. Elikkä he on saanut aamulla jo laittaa sen

paikan valmiiksi ja höyryillä siinä vähän. Totta kai mä demoan sen eli näytän ja sitten kaikki tulee katsomaan. Siinä pääsee jo vähän liikkeelle niistä tuoleista pois. Sitten kun mä näytän se, niin ennen kun he lähtee tekemään niin sitten me katsotaan vielä videolta ja tää on ollut siinä mielessä aika toimivaa, että jos kaikki opiskelijat vaan istuu pulpetissa niin näin ja noin, niin siellä se keskittymiskyky herpaantuu tosi paljon. Mä oon pyrkinyt viemään niitä eri menetelmiä sinne perusopetuksen sisälle.

Joitakin keskittymisvaikeuksista kärsiviä voi helpottaa musiikin kuuntelu tietyissä työskentelytilanteissa ja sitä käytettiin jonkin verran esimerkiksi teoriatehtäviä tehdessä. Myös erilaiset hypisteltävät pallot jne. olivat käytössä keskittymisvaikeuksista kärsivien opiskelijoiden kanssa.

Esimerkkejä, että saa kuunnella omaa musiikkia siinä, kun tehdään tehtäviä tai saa pitää ylimääräisiä taukoja sovitusti. Sitten siellä tuntien sisällä ja lomassa semmoista vapautta esimerkiksi liikkua tunneilla, että pystyy keskittymään paremmin.

Eräs vastaajista kuitenkin toi esille näkökulman siitä, että kenen ehdoilla mennään, jos toisen pitäisi saada työskennellä rauhallisessa tilassa ja toisen käänellä rubiikinkuutiota, jotta pystyy keskittymään paremmin.

Mutta joskus mä vähän kyseenalaistan sitä, että kenen ehdoilla mennään, että mennäänkö silleen, että jos toisella on tavallaan ADHD, että se ei pysy paikallaan ja hän saa räplää ja pitää vähän mekkalaa ja toisella vieressä on haaste, että se tarvitsisi rauhan ja hiljaisuuden.

Yleisiksi haasteiksi koettiin myös erilaiset mielenterveyden ongelmat kuten ahdistus ja sosiaalisten tilanteiden pelko. Kauneudenhoitoalalla opiskelijat joutuvat olemaan opintojen alusta saakka läheisessä vuorovaikutuksessa sekä luokkakavereiden että asiakkaiden kanssa, jonka vuoksi sosiaalisten tilanteiden pelko voi näyttäytyä isompana haasteena, kuin monilla muilla aloilla. Sosiaalisten tilanteiden pelko näkyi haastatteluiden mukaan sekä oman ryhmän kanssa työskenneltäessä että asiakaspalvelussa. Huolellisen ryhmäytämisen ja tuttujen luokkakavereiden sekä tutun opettajan ja ammatillisen ohjaajan koettiin tuovan turvaa haastavissa tilanteissa.

On se sitten aikuinen tai nuori, niin haastavaa mennä siihen toiseen ryhmään, kun sä et tunne sieltä ketään. Ja sitten se, että on se oma vastuunohjaaja koko opintojen ajan ja se näkee sen kehittymisen ja se pystyy antamaan sitä tukea. Mä koen, että se on ollut meillä tosi hieno vahvuus, että on saanut sen 2 puoli 3 vuotta pitää sen oman ryhmänsä, että se ei vaihdu koko aikaa.

Kaveri antaa sitä tukea, että sä saat jonkun sellaisen kaverin joka on luotettava, että nyt oli tossa yks tilanne asiakkaan kanssa, että toinen meinasi kieltäytyä sen tekemästä, niin kaveri lupasi auttaa ja olla vieressä ja se on sen henkisenä tukena, että kyllä siinä niinku tavallaan se ryhmän tuki sitten tulee enemmän esiin.

Joo no siis siihen siihenkin se on se, että ollaan siinä mukana siinä tilanteessa. Eli heidän ei tarvitse mennä yksin. Se auttaa jo hyvin paljon siihen tilanteeseen. Ja aina tokise, että jos aamusta tuntuu että ahistaa, niin sitten

se asiakas otetaan vasta iltapäivällä että tehdään tämmöisiä pedagogisia muutoksia sinne. Mutta pääsääntöisesti minä olen kaikkien kanssa keskustellut asiasta ja olen myöskin pyytänyt luvan siihen, että saanko painostaa näitisti sanottuna tähän asiakastilanteeseen.

Moni korosti asiakaspalvelupäiviin valmistautumisen, huolellisen orientaation ja tilanteiden etukäteen läpikäymisen tärkeyttä. Asiakaspalveluun pyrittiin etenemään pienin askelin, jotta se tuntuisi turvallisemmalta.

Ollaan ihan harjoiteltu, että miten otetaan asiakas vastaan, aina kun me harjoitellaan pareittain. Mä käytän edelleen sitä, että mä arvon ne parit, että ei voi tehdä kaverin kanssa joka kerta. Sitten se, että jalkahoidossa ne parit haetaan sieltä asiakaspalvelutilasta. Ne viedään pukkarin kautta luokkaan ja harjoitellaan sitäkin, että ei se ole se, että meillä ollaan luokassa ja sitten porukkaa ottaa itse pois meikit ja muuta, että sitä oikeasti harjoitellaan pienin askelin ensin kavereille, sitten omille asiakkaille ja sitten vasta niille asiakkaille.

Oikeasti siis ihan se, että niiden tilanteiden etukäteen käyminen ennen kuin asiakkaat tulee. Meillä asiakkaat tulee puoli tuntia myöhemmin kuin mitä opiskelijat tulee koululle, niin katsotaan kaikkien kanssa ne aamun asiakkaat ja sitten just nää kenellä näyttää että vähän meinaa lähteä harhateille, niin heidän kanssa käydään ne asiakkaat läpi tarkemmin ja se työjärjestys ja jos tarvitsee, niin kirjoitetaan ylös ja sitä kautta lähdetään purkamaan se.

No se integroituu varmastikin jatkuvasti siihen käytännön opetukseen niin, että siinä niin kun puhutaan opetuksen ohessa siitä, että sitten asiakkaan kanssa näin ja kun menette asiakaspalveluun niin näin ja sitten on orientaatiojakso asiakaspalvelun alettua jolloin he tutustuu siihen toimintaan asiakaspalvelussa ja harjoittelevat ensin toisilleen. Tilat tulee tutuksi jo sillä tavalla, mutta varmastikin oman opettajan rooli on aika tärkeä tässä.

Joidenkin mielenterveyshaasteista kärsivien opiskelijoiden kohdalla lukujärjestyksen kevennys koetaan tarpeelliseksi.

On toi lukkarin kevennys, että tehdään sitten 4 vuodessa tai vähän pidempäänkin ja kesälläkin on mahdollisuus olla ohjaajan kanssa.

Lukujärjestyksen keventäminen etenkin niin, että päiviä lyhennetään koettiin toisaalta myös negatiivisena:

Sitä pitäisi miettiäkin, että musta tää on ristiriidassa, että meillä on jotain opiskelijoita, joilta lyhennetään koulupäivää. Ne saa tulla myöhemmin ja lähteä aikaisemmin. No, ne jää kaikista ohjeista paitsi. Sitten kun niitä polutetaan, niin lyödään kaikki päällekkäin. Musta se on vähän ristiriitaista, että sä voit käydä TJK: ta ja tehdä jotain ammatillisia opintoja koulussa ja ytoja päällekkäin ja sitten ihmetellään, kun koko homma romahtaa, kun edeltävänä keväänä ei ole pystytty sitä yhtä edes käymään ja se on pitänyt lyhentää. Että minkä takia ensin kevennetään kauheasti ja sitten yks kaks kaikki on niin, että ei itsekään meinaa selvitä tommoisesta kaoksesta.

Erityisen tuen opiskelijoiden tukemisen apuna oli kaikissa haastateltavissa oppilaitoksissa jonkinlaista pajatoimintaa. Toisissa oppilaitoksissa paja järjestettiin säännöllisesti ja toisissa tarpeen mukaan.

Meillä on tällaisia ammatillisissa aineissa on taitopajoja, mikä on opetushoitolassa tällainen, että sinne voi mennä harjaantumaan jos on ollut jostain pois tai jotain ei ole oppinut.

Useimmiten pajat olivat vapaaehtoisia, mutta niissä käyntiä suositeltiin, mikäli oppimisessa tai tehtävissä on puutteita.

Se on vapaaehtoinen. Sinne ei sinänsä voi määrätä, mutta sinne voi vahvasti suositella, että jos haluat vaikka kasvohoitopalvelussa tutkinnon osan suoritettua, että pääset työssäoppimaan. Sinulla ei ole osaamista tässä, tässä ja tässä hoidossa, niin mene taitopajaan.

Meillä on tällaista niin sanottua pajatoimintaa myöskin, mikä sitten on jos on just paljon poissaoloja. Ihan sama mistä syystä tai kun meillä on kaksoistutkinnon suorittajia, niin he on ollut lukiossa, niin heillä on mahdollisuus tulla niitä sitten niin kun treenailemaan, vertailemaan ja jokaiselle tehdään sitten sille päivälle se oma suunnitelma, että mitä he sillä hetkellä sitten lähtee harjoittelemaan.

Joissakin oppilaitoksissa ammatillisen ohjaajan vetämää pajaa järjestetään säännöllisesti:

Joo opettaja järjestää tarpeen mukaan ja sitten meillä on tarjolla kyllä opiskelijoille ihan läpi vuoden noiden ohjaajien tarjoama paja. Se on 2 kertaa viikossa.

Pajojen kohdalla haasteelliseksi koettiin se, että mikäli ne olivat vapaaehtoisia, eivät opiskelijat välttämättä tulleet paikalle.

Tällainen ohjauspaja, missä sitten voidaan ottaa just opiskelijoita ihan niitä kaikkia ketkä ammatillisista tipahtaa ja sitä me toteutetaan periaatteessa nyt silleen kaksoisopettaja ajatuksella. Mutta siinäkin näkyy sitten se, että sitten kun sitä tarjontaa on, niin sitten ne ei tuu, vaikka niiden pitäisi tulla. Etenkään jos ei sitten ole niin kuin erikseen ihan pakotettu, että jos se on vapaaehtoista.

Oman alan ammatillinen erityisopettaja koettiin erityisen hyödylliseksi ja muun muassa jatkuvasti kasvaviin poissaoloihin pystyttiin tällöin puuttumaan heti.

Se on kaksikymmentäviisi poissaoloa, kun tulee täyteen, niin minä otan joka ikisen henkilökohtaisesti juttusille ja sitten ruvetaan kyselemään siitä, että mistä se johtuu eli tosi nopeassa tahdissa puututaan.

Ammatillinen erityisopettaja pystyi myös olemaan etenkin vasta aloittaneiden opiskelijoiden tunneilla tukena, apuna ja kuuntelijana vastuupettajan lisäksi.

Semmoisia, jotka on elokuussa aloittanut koulun, niin mä oon tosi paljon opetuksettomina päivinä pyörimässä siellä sitten ja käyn jututtamassa ja tehdään vähän semmoista suunnitelmaa. Vähän kyselen, että miten menee ja minkälaista apua sitten tarvitaan.

7.2.3 Opintojen polutus erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla

Erytyisen tuen haasteiden ja menetelmien lisäksi haastatteluissa selvitettiin sitä, miten eri oppilaitokset huomioivat erityisen tuen haasteet opiskelijoiden henkilökohtaisia opintosuunnitelmia (HOKS) tehdessään. Kävi ilmi, että jokaisessa haastattelussa mukana olleessa oppilaitoksessa erityisen tuen opiskelijat etenivät normaalisti muun ryhmän mukana useimmiten ainakin ensimmäisen vuoden ajan, ja opintoja tuettiin muilla tavoin kuin esimerkiksi eriyttämällä opetusta. Todettiin, että alalla vaikuttavat haasteet tulevat usein näkyviin vasta useita kuukausia opintojen aloittamisen jälkeen.

Ja hyvin nää nuoret myös mun mielestä peittää noi tommoiset sosiaaliset paineensa ja ahdistuksensa ynnä muuta että voi olla hyvinkin ulospäin suuntautunut ja reipas ja sitten yhtäkkiä puolen vuoden päästä siellä alkaa tulemaan näitä, että tääkin on musta mielenkiintoinen juttu.

Joissakin oppilaitoksissa erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla kevennettiin kuormitusta esimerkiksi siten, että yhteisiä aineita (matematiikka, äidinkieli jne.) vähennettiin lukujärjestyksestä ja siirrettiin seuraaviin jaksoihin, jolloin myös opintoaika lähtökohtaisesti piteni. Työpaikalla järjestettävän koulutuksen aloitusta voidaan siirtää tarvittaessa eteenpäin, jolloin erityisen tuen opiskelijalla on riittävästi aikaa hankkia ensin osaamista koululla ja nopeammin oppivat välttyvät turhautumiselta.

Mennään ryhmässä ja sitten yleensä me saadaan eriyttämistä tapahtumaan, että jos ryhmässä on paljon erityisen tuen opiskelijoita, niin me nopeutetaan niitten näppärien polkua tarvittaessa elikkä aikaistetaan työssäoppimista jolloin me saadaan sitten eriytettyä eikä tapahdu turhautumista niillä lahjakkailla ja ei myöskään turhautumista sitten niille, jotka tarvitsee tukea enemmän.

Niin sanottua ”ammattillista tuvaa” (ammattillinen tutkintoon valmistava koulutus) pidettiin hyvänä ajatuksena, mutta sen toteutusta haasteellisena. Erytyisen tuen opiskelijoiden opintojen eriyttämistä ei yleisesti pidetty hyvänä vaihtoehtona, sillä koettiin, että tällöin voisi tulla haastetta mm. ryhmäytymisessä, joka puolestaan voisi aiheuttaa muita ikäviä lieveilmiöitä. Lisäksi pelättiin opiskelijan leimaantumista ”erityiseksi” sekä koettiin, että opettajien kuormitus on tasaisempaa silloin, kun kaikki ovat vastuussa myös erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisesta.

Siinä on aina riskinä sitten, että opiskelijat leimautuu itsekin sille, että hei hei mehän ollaan niitä erkkakummajaisia. Niin ja sitten se, että siinä on myös puolensa, että sitten taas kun ei ole sitä erkkaryhmää, niin koko osaston opettajat ottaa vastuun kaikista opiskelijoista. Siinä tietyt opettajat myös kuormittuu ihan eri tavalla. Että me ollaan kyllä pyritty saamaan siellä ryhmän sisällä ne toteutukset, että sitten jos tarvitsee sitä erityistä tukea enemmän, niin just nää lisäajan antaminen, lisätuen tarjoaminen ja ohjaajaa enemmän käyttöön ja näin.

Pelkästään erityisen tuen opiskelijoista koostuvan ryhmän ohjaamiseen tarvittaisiin paljon lisää resursseja niin suunnittelun kuin toteutuksenkin osalta. Esiin nousi kuitenkin myös näkökulma, jossa ajateltiin, että alasta kiinnostuneet ja motivoituneet opiskelijat voisivat hyötyä siitä, jos ”itseään vielä hakevat” opiskelijat olisivat alkuun eri paikassa.

On oppivelvollisuus, niitä on pakko roikottaa ja näin, mutta jos ne, jotka ei lähtökohtaisesti halua kosmetologiksi eikä arvosta sitä ammattia, niin miksi me yritetään väkisin ja sitten kun ne ei jaksaa ja ne ei tykkää, niin ne viljelee sen muihin, että tää on ihan syvältä ja sitten se koko ryhmä on menetetty. Että tavallaan sitten miksei niitä laita sille polulle, mikä ei välttämättä johda kovin nopeasti minnekään.

7.2.4 Henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan kirjattujen tukien toteutuvuus

Opintojen alussa opiskelijoille tehdään henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOKS), jossa tarkastellaan myös aiemmat peruskoulun aikaiset erityisen tuen tarpeet. Haastattelussa selvitettiin kuka vastaa opiskelijoiden erityisen tuen suunnittelusta ja kirjaamisesta ja pystytäänkö opiskelijalle luvattuja tukitoimia huomioimaan alan jokapäiväisessä opetustyössä. Tulokset vaihtelivat hieman oppilaitoskohtaisesti.

Erityisen tuen tarpeiden kartoituksesta ja suunnittelusta vastasivat eri henkilöt riippuen oppilaitoksesta. Lopulliset kirjaukset tekee jokaisessa oppilaitoksessa aina pedagogisesti pätevä erityisopettaja, mutta useassa oppilaitoksessa suunnittelussa oli mukana erityisopettajan lisäksi myös tutkinnonohjaaja ja/tai vastuupettaja.

Joo no meillä on vielä niin, että nyt vaikka meillä erityisopettaja tekee siinä sitä erityisentuensuunnitelmaa ja opiskelija ja huoltaja, niin sitten siinä on vielä vastuupettaja mukana. Eli siinä on käytännössä tällä hetkellä sitten 2 kauneuden opettajaa, koska se erityisopettaja on kauneudella.

Meillä toimii hyvin yhteistyö erityisopettajan kanssa. Oma opettaja tekee sen erityisen tuen suunnitelman hakemuksen ja erityisopettajan kanssa kirjataan ohjauksen ja tuen muodot. Pedagoginen tuki, yksilöohjaus, opetus, opiskelijajärjestelyt.

Oppilaitoksissa, joissa kirjaamisesta vastasi alan substanssiosaamista hallitseva erityisopettaja, Hoksiin kirjatut tukitoimet koettiin helposti huomioitaviksi alan jokapäiväisessä opetustyössä.

No toistaiseksi sinne ei ole kirjattu sellaista mitä ei voisi toteuttaa. Suunnitelmia tarkistetaan muutaman kerran lukuvuoden aikana.

Minä kun lähden kirjaamaan ja tekemään noita suunnitelmia, niin en kirjaa sinne mitään semmoista, mitä ei voisi toteuttaa. Niillä omilla lähtökohdilla ja oman alan asioilla lähdetään menemään eteenpäin niin, että opiskelija ja tarvittaessa huoltaja on siinä mukana, kun niitä tehdään niitä suunnitelmia. Ja sittenhän meillä se menee vielä pedagogisen päällikön seulan läpi, että hän

katsoo että OK. Ei siellä oikeastaan ole semmoisia, mitä olisi hankala toteuttaa.

Tukitoimien suunnittelussa pidettiin tärkeänä, että niitä tehdään ilman ennako-oletuksia ja mietitään, mitkä haasteet näkyvät mahdollisesti juuri tällä alalla.

Joo eli me itse kirjataan kaikki tukitoimet mitä on annettu. Eli kun meillä aloittaa ryhmä ja mä katson sieltä, että ahaa täällä on kuudella opiskelijalla tehty erityisen tuen päätös, niin käyn katsomassa mitä tukitoimia heillä on sovittu aiemmin. Sitten mä itse zoomaan siellä omassa opetuksessa, että näenkö mä että tässä jaksossa ja näissä sisällöissä tarvitsee näitä tukia vai joitakin muita ja sitten mä kirjaan wilmaan.

No joo se on nimenomaan just se, että jaksat olla kiinnostunut niistä opiskelijoista ja ilman minkään näköisiä ennakkoa ajatuksia. Sinä lähdet kohtaamaan ja kuuntelet. Seuraat, että jos tulee peruskoulusta ja siellä on vaikka miten rankka tuo erkka tausta, niin minä en lähde tekemään välittömästi minkään näköisiä erityisen tuen suunnitelmia. Myös haastatellaan ja sitten ruvetaan seuraamaan just sitä, että kun ne tulee hyvin harvoin esiin ammatillisissa aineissa.

Kolmessa haastatteluun osallistuneessa oppilaitoksessa opiskelijan erityisen tuen suunnitelmasta vastaavalla erityisopettajalla ei ollut lainkaan alan substanssiosaamista, joka koettiin haasteeksi. Tällöin tukitoimista saattaa löytyä kirjauksia, joita on hankala tai mahdoton toteuttaa alan arjessa. Näistä esimerkkinä on kuulokkeiden käyttö asiakaspalvelutilanteissa.

No meillä on sama sama juttu, että meillä hopsiin kirjataan nää pajat ja sitten nää lyhennetyt työpäivät ja kuulokkeet ja muuta. On todettu, että meillä asiakkaat ei todellakaan pidä siitä, että sulla on kuulokkeet ja jos sulla on kuulokkeet esimerkiksi ammatillisten tunneilla, niin ethän sä kuuntele silloin mitään.

Myös Hoksiin kirjatut kevennetyt työpäivät ja luokasta kesken tuntien poistuminen koettiin kauneudenhoitoalalla haasteelliseksi.

Jos oot kaksi tuntia joka päivä pois, et pääse kiinni niihin aiheisiin, koska niitä ei käydä enää uudestaan niitä samoja asioita ja toi luokasta poistuminenkin, niin mihin se sitten pistät sen opiskelijan? Ja koska sä katsot, että missä se on. Ei se kuitenkaan toimi, jos sä olet itse vastuussa siitä.

Tukitoimien kohdalla nousi esiin myös huoli siitä, että opiskelijat ovat liiankin tietoisia tukitoimistaan ja käyttävät niitä hyväkseen.

Sittenhän tää opiskelija oli käynyt lukemassa ne sieltä ja sitten hän tuli mulle sanomaat, että mulla lukee siellä, että mun ei tarvitse pitää esitelmiä eikä mun tarvitse puhua kenellekään, eikä mun tarvitse tehdä miehille.

Ja tosiaan kun nykypäivänä opiskelijat on niin tietoisia kaikista oikeuksistaan, niin sitten jos on vähänkään kirjattu sinne niin, että sitä ei ole avattu kunnolla, niin nehän vetoaa heti kaikkeen, että mun ei tarvitse tätä tai mä haluan tätä.

Silloin, niin kun jos on luvattu jotain niin pitää olla, mutta sitten siinä pitää olla tarkka mitä sinne kirjoittaa.

Tukitoimien yksilöllistä huomioimista jokaisen opiskelijan kohdalla pidettiin toisinaan haasteellisena.

Mutta toteutus on käytännössä kyllä hyvin haasteellista. Joillakin saattaa olla niin pitkä tukimuodon sisältö ja jolleikin se on esimerkiksi, että jos tunnilla on musiikkia siellä taustalla ja joillekin taas, että ei saisi olla mitään lisää ärsykeitä.

Siellä on vähän sitä, että opettajan on vaikea kyllä ottaa joka ikisen opiskelijan tukimuodon sisältö huomioon oppituntien aikana saatikka asiakaspalvelussa. Siellähän se on erityisen vaikeaa.

Koettiin myös, että mikäli haasteet esimerkiksi asiakaspalvelussa käyvät ylitsepääsemättömiksi, toiselle alalle siirtyminen voisikin olla opiskelijalle parempi vaihtoehto.

Tulevana opinto ohjaajana lähtisin miettimään sitä, että missä vaiheessa lähdetään ohjaamaan johonkin muulle alalle, jos se rupeaa näyttämään siltä, että yksinkertaisesti asiakkaan kanssa se kohtaaminen ei tule toteutumaan.

7.2.5 Erityisen tuen resurssit oppilaitoksissa

Erityisen tuen resurssit jakaantuivat oppilaitoksissa hyvin eri tavoin. Joissakin oppilaitoksissa erityisen tuen resurssia kohdistettiin kaikille alan opettajille, kun toisissa sitä oli vain alan erityisopettajalla, tutkinnonohjaajalla tai vastuupettajalla. Ryhmien vastuupettajille annettavan resurssin koettiin riittävän lähinnä vain erityisen tuen suunnitelmien tekemiseen, kirjaamiseen ja päivittämiseen, ei niinkään tuen antamiseen jokapäiväisessä opetuksessa.

Ei ole sellaista, että olisi just näille tietyille opiskelijoille jatkuvasti se erityisopettajan tuki käytännön tunneilla. Että sitten on ne resurssit, mitä omalle opettajalle tulee on just näihin tuen suunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen ja kokouksiin, jossa sitten voidaan eri asioita.

Mä koen sitä, että itse ei riitä kun on 20 opiskelijaa jos siellä puolet vaikka tarvitsee erityistä tukea taikka viidesosakin. Muut joutuu odottamaan, että se opetus etenee hitaasti, kun on jumissa joidenkin opiskelijoiden kanssa.

Parissa haastateltavassa oppilaitoksessa erityistä tukea resursoitiin kaikille opettajille.

No meillä on kyllä silleen kivasti, että meille kaikille on kyllä x määrä resursoitu sitä. Kun sulla on uusi alkava ryhmä, niin siihen jo laitetaan sitä, koska kuitenkin siellä sitten ilmenee näitä, että joudutaan tekemään kirjaamisia. Tai siis meidän ei sitä päätöstä tehdä, siinä on erkkä mukana erityisen tuen päätöksessä, mutta vastuupettajana me kuitenkin ilmoitetaan tälle erkalle, että nyt tällainen tulisi tehdä ja sitten kutsutaan tää ryhmä kokoon ja sitten se tehdään ja kirjataan. Ja sittenhän me sitä seurataan, että toteutuuko se ja ohjataan ja katsotaan niitä mitä

siellä on sovittu. Mutta meillä kaikilla on niin kun resursseja toisilla vähän enemmän ja toisilla vähän vähemmän, mutta kaikille laitettu jonkin verran.

7.2.6 Avun tarve erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamiseen

Haastattelun lopuksi osallistuvilta selvitettiin, minkälaista apua tai tukea kauneudenhoitoalan oppilaitokset kaipaisivat erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamiseen. Vastauksien joukosta nousi esiin muun muassa kaksoisopettajuuden tarve.

Kyllä mä oon itse kokenut parhaimpana apuna sen, että enemmän kaksoisopettajuutta, että jos noi ryhmäkoot on isoja. Oli se sitten teoria tai käytäntöön, niin päästään siinä aiheessakin eteenpäin. Joku voi vaatia sitä, että sä selität jotain asiaa siellä pitkään ja sitten siellä kun ne turhautuu ne tyypit odottamaan, niin siellä nousee se melutaso ja ne alkaa keksimään ihan mitä vaan muuta. Kaksi opettajaa jotenkin niinku rauhoittaisi sitä tilannetta.

Ammatillisen erityisopettajan läsnäolo koettiin myös tärkeäksi.

Ammatillinen erityisopettaja taikka sitten kaksois opettajuus isojen ryhmien kohdalla. Että toinen opettaja ottaisi toisen puoliskon ja toinen toisen puoliskon, niin sehän olisi ihan hyvä.

Lisäksi toivottiin, että hyviä käytänteitä voitaisiin jakaa oppilaitoksessa eri alojen välillä.

Mun mielestä ihan x tasolla se pitäisi repiä auki. Täällä on niin paljon eri käytänteitä opintoaloilla ja jossain on varmaan tosi hyviäkin, niin pitäisi ottaa ne hyvät käytänteet sieltä ja katsoa mitä meidän opetuksen ja ohjauksen suunnitelma sanoo erityistuesta. Meidänhän pitäisi täyttää ne kaikki mitä siellä suunnitelmassa kirjallisesti lukee. Vaatii sitä varmasti, että x kouluttaisi henkilökuntaansa.

Myös keskinäiselle sparraukselle ja tiedonjakamiselle nähtiin tarvetta.

Soitellaan toiselle, että mitä sulle tulee mieleen tästä ja tuosta ja sitten vähän niinku sparraillaan ja kehitellään, että mihinkä suuntaan tätä kannattaisi lähteä viemään ja minkälaisia ne olisi ne tuen tarpeet ja tukitoimet kellekin. Että enemmän se on hyvin semmoista käytännönläheistä ja sitä mä toivon omaan oppilaitokseen, että sitä pystyisi enemmänkin tekemään.

Ammatillisen ohjaajan tarve ja hyödyllisyys korostui useammassakin vastauksessa.

No mä oon itse kokenut, että se ammattiohjaaja on se kaikista tärkein ja ammatillinen erityisopettaja ja sitten se pienryhmä.

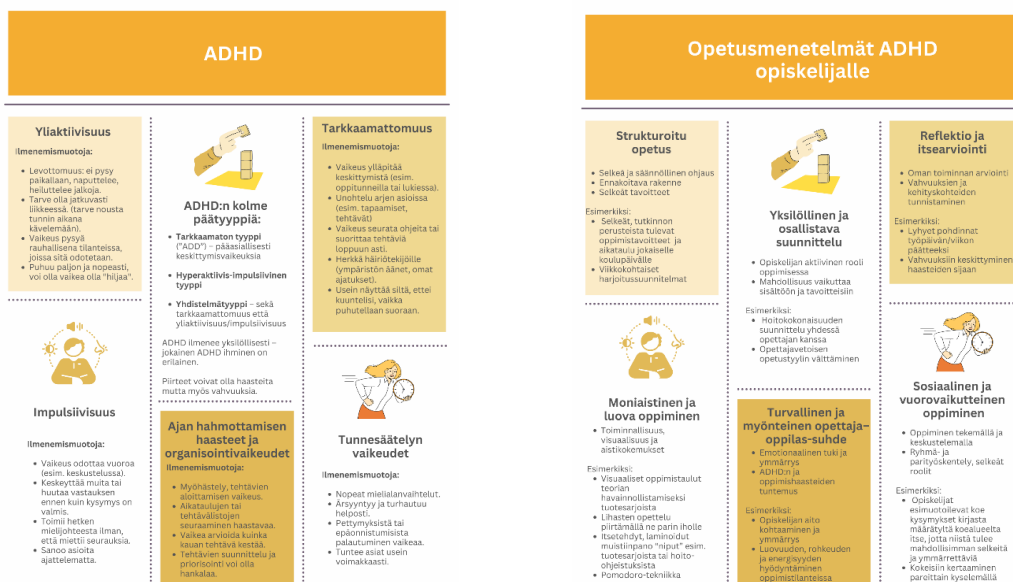
Ammatillinen ohjaaja koetaan tarpeelliseksi. Eihän me tiedetä minä päivänä ja hetkenä se opiskelija saa sen paniikkikohtauksen tai jonkun muun vastaavan, että olisi tietyllä tavalla joku, joka ottaa sen kopin, koska sä oot kuitenkin vastuussa.

Oppilaitokset eivät kokeneet tarvitsevansa niinkään mitään erityistä tuotosta opiskelijoiden ohjaamisen tukena.

8 Tutkimuksen tuotos

Opinnäytetyön konkreettisenä tuotoksena rakentui kuusi Canva-työkalulla tehtyä infograafia (Liite 3), jotka kokoavat yhteen tutkimuksen keskeiset havainnot erityisen tuen haasteista ja erityisen tuen antamisesta käytetyistä opetusmenetelmistä visuaalisiksi ja helposti lähestyttäviksi kokonaisuuksiksi. Canva on selainpohjainen suunnittelutyökalu, joka mahdollistaa erilaisten visuaalisten materiaalien, kuten esitteiden, julisteiden ja infograafien, helpon ja nopean tuottamisen. Infograafien ulkoasujen värit valikoituvat siten, että jokaisella eri haasteella ja niiden avuksi käytetyillä menetelmillä on omat teemavärensä, jolloin infograafien käyttäminen on selkeämpää.

Tutkimuksen aikana toteutetussa kyselyssä ja haastatteluissa ei noussut esiin selkeää ideaa siitä, minkälainen tuotos voisi palvella opettajia tai tukea heidän työtään. Tämän vuoksi infograafit valittiin lopullisiksi tuotoksiksi niiden selkeyden, saavutettavuuden ja visuaalisen vaikuttavuuden vuoksi. Infograafit on suunniteltu tukemaan opettajia opetustyössä yleisellä tasolla. Ne ovat ladattavissa digitaalisesti ja ne voidaan tulostaa esimerkiksi opettajanhuoneen ilmoitustaululle, luokkahuoneeseen tai muuhun näkyvään paikkaan. Eri menetelmistä koostetut infograafit voi myös tulostamisen jälkeen laminoida ja niputtaa yhdeksi kokonaisuudeksi. Infograafeihin kerättiin yleisellä tasolla hyödynnettävien erityisen tuen haasteiden ja menetelmien lisäksi erilaisia esimerkkejä kauneudenhoitoalalta, jolloin niistä on konkreettista apua opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen.

Kuva 8 Esimerkki infograafista

9 Johtopäätökset

Tutkimuksessa selvitettiin, minkälaisia erityisen tuen haasteita kauneudenhoitoalan oppilaitoksissa kohdattiin ja mitä menetelmiä oppilaitokset käyttivät erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisessa. Tutkimuksen tuloksena saatiin kattava käsitys siitä, mitkä olivat tavallisimmat haasteet ja mitä menetelmiä oli yleisimmin käytössä.

Verkkokyselyyn vastasi 30 kauneudenhoitoalan opettajaa 17 eri oppilaitoksesta. Vastanneista suurin osa ilmoitti koulutus taustaksi kosmetologin (24/30), estenomin (21/30) ja ammatillisen opettajan tutkinnot (27/30). Lisäksi kahdeksallatoista (18/30) oli erikoisammattitutkinto ja kuudella (6/30) estenomin ylempi ammattikorkeakoulututkinto ja seitsemällä (7/30) ammatillinen erityisopettajan tutkinto suoritettuna. Oppilaitoksista kahdeksassa (8/17) oli oma alan erityisopettaja ja yhdeksässä (9/17) oppilaitoksessa ei ammatillista erityisopettajaa ollut. Oppilaitoksista kahdellatoista (12/17) oli ammatillinen ohjaaja opettajien tukena. Vastaajien mukaan 2 ei omaa riittävää osaamista erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamiseen. Vastaajista 19 koki osaavansa jonkin verran, seitsemän vastaajalla oli paljon osaamista ja kahdella erittäin paljon. Vastaajista yksitoista koki, ettei oppilaitos tarjoa koulutusta erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamiseen. Viisitoista vastaajaa kokee, että koulutusta tarjotaan jonkin verran, ja kolmen mielestä koulutusta tarjotaan riittävästi. Yksi vastaaja jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Vastaajilta kysyttiin, millaisia erityisen tuen muotoja opetuksessa hyödynnetään. Samanaikaisopetuksen ja moniammatillisen yhteistyön mainitsi tukimuodoksi 21 vastaajaa. Seitsemäntoista vastaajaa mainitsi tukimuodoiksi pienryhmäopetuksen ja tukiopetuksen. Pajatyöskentely mainittiin 22 vastauksessa ja yksilöohjaus 24 vastauksessa. Yhdentoista vastaajan mukaan opetuksessa hyödynnettiin myös niin sanottua hidaspolkua.

Erityisen tuen menetelmien käyttö vaihteli oppilaitoksissa. Kuvallisia ohjeita hyödynnettiin laajasti, ja ne mainitsi 28 vastaajaa. Videoiden käyttöä tukimuotona toteutti 27 vastaajaa. Vertaisoppiminen oli käytössä 19 vastauksen mukaan, hiljaiset tilat mainittiin 11 kertaa, ja seitsemän vastaajaa kertoi erityisen tuen opiskelijoille suunnatusta oppimisympäristöstä. Suurimmaksi haasteeksi erityisen tuen antamisessa koettiin ajan puute, jonka mainitsi 27 vastaajaa. Resurssien riittämättömyyden koki haasteeksi 21 vastaajaa, ja osaamisen puutetta piti ongelmana 11 vastaajaa. Kahden vastaajan mukaan haasteena oli kiinnostuksen puute, ja yksi vastaaja ilmoitti, ettei koe erityisen tuen antamisessa haasteita

Erityisen tuen opiskelijoilla esiintyi vastaajien mukaan monenlaisia haasteita, joista yleisimpiä olivat sosiaalisiin tilanteisiin liittyvät vaikeudet ja ahdistuneisuushäiriöt, jotka molemmat mainittiin 27 kertaa. Tarkkaavaisuushäiriöt nosti esiin 26 vastaajaa, ja toimeen tarttumisen vaikeudet sekä hahmottamisen häiriöt nousivat esiin 22 vastaajan mukaan. Samoin paniikkihäiriöitä ja muita mielenterveyden ongelmia ilmoitti 22 vastaajaa.

Yliaktiivisuuden haasteista ilmoitti 16 vastaajaa. Sekä kielelliset että matemaattiset vaikeudet olivat 15 vastaajan mukaan yleisimpiä haasteita. Itsesäätelyn vaikeuksia (13) sekä motorisia vaikeuksia (7) esiintyi harvemmin.

Viimeinen kysymys verkkokyselyssä oli avoin, ja sen avulla haluttiin saada vastauksia kysymykseen, onko jokin menetelmä toiminut erityisen hyvin tiettyyn oppimisen haasteeseen. Monia erilaisia menetelmiä nostettiin esiin toimivina oppimisen haasteisiin. Kaksoisopettajuus ja moniammatillinen yhteistyö nousivat tärkeiksi tukimuodoiksi. Pienryhmätyöskentely on osoittautunut erityisen tehokkaaksi keskittymisen vaikeuksista kärsivien opiskelijoiden ohjauksessa, ja sitä mainittiin useaan otteeseen. Samoin pajatyöskentely ja työssäoppimisen pajamenetelmät mainitsi viisi vastaajaa toimivaksi menetelmäksi.

Erilaiset pelit ja toiminnalliset tehtävät ovat auttaneet levottomissa ryhmissä, ja kaikille opiskelijoille suunnattu strukturointi, motivointi ja positiivinen palaute ovat tuottaneet hyviä tuloksia. Kuvat ja videot, jotka tukevat oppimista visuaalisesti, nousivat viiden vastaajan mielestä toimiviksi menetelmiksi. Opetuksen eriyttäminen ja rauhallinen ympäristö ovat myös olleet keskeisiä tekijöitä opiskelijoiden tukemisessa. Liikennevalojen käyttö melun vähentämiseen on ollut erityisen hyödyllistä rauhallisen ympäristön luomisessa. Myös tiukat ja selkeät ohjeet sekä häiriötekijöiden, kuten puhelimien, pois kerääminen ovat olleet hyödyllisiä. Pomodoro-tekniikkaa on käytetty keskittymisvaikeuksista kärsivien opiskelijoiden tukena. Ammatillisen ohjaajan tuki ja yksilökeskustelut ovat olleet tärkeitä opiskelijoille, ja tuttu opettaja on luonut turvallisuuden tunteen oppimisprosessissa.

Tutkimukseen osallistuvia haastateltaessa huomattiin, että opiskelijoiden haasteet olivat hyvin samankaltaisia keskenään eri oppilaitosten välillä. Erityisen tuen haasteiden kohdalla haastatteluissa nousi esille kaikista näkyvimmin erilaiset hahmottamisen häiriöt, keskittymisvaikeudet sekä ahdistus ja sosiaalisten tilanteiden pelko. Kielelliset ja matemaattiset vaikeudet näkyivät enemmän yhteisissä opinnoissa, vaikka alallakin niihin törmättiin muun muassa teorianähtäviä suorittaessa.

Hahmottamishäiriöt näkyivät haastateltavien mukaan esimerkiksi niin, että hierontaliikkeissä käsien asentoa on hankalaa hahmottaa. Myös pitkien hoitojen suunnittelussa hahmottaminen koettiin toisinaan työlääksi. Ajankäytön ja -kulun hahmottamisessa näkyi vaikeuksia siten, että esimerkiksi erilaisten hoitotuotteiden vaikutusaikojen oli haasteellista noudattaa. Keskittymisvaikeudet koettiin opiskelijoilla hyvin tavallisiksi eikä niistä kokemuksien mukaan kärsi pelkästään erityisen tuen opiskelijat. Useammassa haastattelussa puheeksi nousi se, minkälainen vaikutus sosiaalisella medially ja älypuhelimilla on keskittymiskykyyn. Myös energijuomien kulutus, unenpuute ja elämänhallinnan ongelmat yleisesti koettiin keskittymistä heikentäväksi.

Osalla opiskelijoista koettiin olevan vaikeuksia ymmärtää ohjeistuksia ja niitä jouduttiin toistamaan useampia kertoja. Myös toimeen tarttumista pidettiin toisinaan haastavana niin teoriatehtävien kun käytännön harjoitteidenkin osalta. Asiakaspalveluammattiin opiskeltaessa eriaistiset sosiaalisten tilanteiden pelot näkyivät haastatteluiden mukaan kauneudenhoitoalan arjessa tasaisesti. Asiakkaiden kohtaaminen jännittää ja toisinaan jännittäminen tai ahdistus näkyy myös omassa ryhmässä toimiessa. Sosiaalisten tilanteiden pelon koettiin olevan useimmiten hallittavaa, mutta joissain tapauksissa se voi haastateltavien mukaan olla niin voimakasta, että asiakaspalvelualalla toimimisen edellytyksiä tulee harkita uudelleen.

Puutteelliset vuorovaikutus ja yhteistyötaidot, jotka näkyivät muun muassa huonona käytöksenä toisia kohtaan, nousivat esiin haastatteluissa, mutta niistä kärsivät kokemusten mukaan myös muut kuin erityisen tuen opiskelijat. Toinen useampien opiskelijoiden keskuudessa tavattava ongelma oli pitkäjänteisyyden puute, joka johti muun muassa siihen, että tehtäviin ei jakseta keskittyä, omaa vuoroa ei viitsitä odottaa ja taukoja tarvitaan jatkuvammin. Kokemuksista nousi eteen myös se näkökulma, että haasteita tavataan kuitenkin enemmän teoria- kuin käytännön opinnoissa johtuen mahdollisesti siitä, että opiskelijat, jotka kauneudenhoitoalalle hakeutuvat ovat enemmän käytännönläheisiä.

Erityisen tuen menetelmät erosivat haasteita enemmän oppilaitoskohtaisesti. Yleisesti kielellisistä vaikeuksista kärsivien opiskelijoiden opintoja tuettiin mm. erilaisten videoiden, kuvien, äänikirjojen ja selkeiden ohjeiden muodossa. Opiskelijoille annettiin myös mahdollisuus täydentää kokeita suullisesti. Hahmottamisen tukena useammassa oppilaitoksessa käytettiin visuaalisia menetelmiä kuten hoitojen näyttämistä ennen harjoituksen tekoa. Yhdessä haastatteluun vastanneista oppilaitoksista oli käytössä erityisen laaja kirjo menetelmiä hahmotuksen avuksi. Opettaja teki paljon erilaisia taulukoita yhdessä opiskelijoiden kanssa esimerkiksi hoitovaiheista tai uusista tuotesarjoista. Lisäksi materiaaleja alleviivattiin ja laputettiin eri värisin tarroin. Hieronnan opettelussa opettaja hyödynsi kaavioita, joihin opiskelijat itse piirsivät hierontaliikkeitä erilaisin symbolein ja merkitsivät pallolla paikkaa, jossa tekijän kuuluisi eri hieronnan vaiheissa seistä. Lihasten opetteluun tukena käytettiin lasten kasvovärejä, joilla lihasten lähtö ja kiinnityskohdat piirrettiin parin selkään. Ammatillisia värityskuvia mm. ihon kerroksista hyödynnettiin tukemaan visuaalista oppimistyyliä.

Eräässä oppilaitoksessa opiskelijoita osallistettiin jalkahoitokokeen tekemiseen niin, että ryhmä jaettiin puoliksi ja opiskelijoita pyydettiin tekemään itse koekysymykset ennalta osoitetulta koalueelta. Koettiin, että toimimalla näin, lopullisesta kokeesta pystyy rakentamaan opiskelijoille helpommin ymmärrettävän samalla kun opiskelijat itse kertaavat kokeessa vaadittua teoriaa.

Neuropsykiatrisista haasteista kärsivien opiskelijoiden kanssa hyödynnettiin mm. Pomodoro-tekniikkaa, jossa työskennellään ensin 25 minuuttia ja pidetään sen jälkeen 5 minuutin tauko. Toiminnallisen opetustyylin koettiin auttavan keskittymisvaikeuksista kärsiviä opiskelijoita. Yhdessä oppilaitoksessa jalkojen kylvetys ja kuorinta opetettiin siten, että opiskelijat laittoivat hoitopedit valmiiksi heti aamusta ja saivat näin liikettä pulpetissa istumisen sijaan. Kun varsinainen aiheen opetus alkoi, ”asiakkaat” istuivat hoitopeteihin ja tekivät hoitajan tuolille. Tämän jälkeen opettaja kävi hoitovaiheet läpi ja ne katsottiin vielä videolta ennen kuin aloitettiin tekemään hoito parille.

Rauhallisemman työympäristön saavuttamiseksi eräässä oppilaitoksessa oli käytössä niin sanotut liikennevalot, jotka hälyttivät melutason noustessa liian korkeaksi. Opettaja koki tämän toimivaksi, sillä opiskelijat havahtuivat helpommin liikennevalojen ääneen kuin hänen huomautuksiinsa liiallisesta äänenvoimakkuudesta. Useassa oppilaitoksessa puhelimet kerättiin pois oppituntien ajaksi keskittymisen helpottamiseksi, mutta toisinaan esimerkiksi musiikkia voitiin kuitenkin käyttää helpottamaan keskittymistä teorialehtiin. Esiin nousi myös näkökulma siitä, kenen ehdoilla mennään, jos toisen opiskelijan pitäisi saada olla täysin hiljaisessa tilassa ja toisen raksutella jotain keskittymisen edistämiseksi.

Sosiaalisten tilanteiden pelon ja ahdistuksen osalta koettiin, että ryhmän ja tutun opettajan tai luokkakaverin tuki on ensiarvoisen tärkeää. Ahdistuksen helpottamiseksi asiakaspalvelutilanteita harjoiteltiin oppilaitoksissa etukäteen parin kanssa. Yhdessä oppilaitoksessa toimitettiin niin, että joka kerta, kun hoitoja tehdään pareittain, parit arvotaan ja hoito toteutetaan alusta alkaen samoin, kuin se tehtäisiin ulkopuolisen asiakkaan kanssa. Pari haetaan odotustilasta ja ohjataan pukuhuoneen kautta hoitopetiin. Tämän koettiin madaltavan kynnystä lähteä tekemään ensimmäisiä ulkopuolisia asiakkaita. Riittävän valmistautumisen, ammatillisen ohjaajan, luokkakaverin tuen ja pareittain tekemisen koettiin helpottavan sosiaalisten tilanteiden pelkoa asiakaspalvelutilanteissa.

Kaikissa oppilaitoksissa oli jonkinäköistä pajatoimintaa erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisen avuksi. Toisissa oppilaitoksissa paja järjestettiin säännöllisesti ja sitä veti ammatillinen ohjaaja, kun taas joissakin oppilaitoksissa pajoja järjestettiin tarpeen mukaan. Yleisesti oppilaitoksissa koettiin haasteeksi opiskelijoiden osallistuminen pajoihin niiden vapaaehtoisen luonteen vuoksi.

Ammatillisen erityisopettajan läsnäoloa tunneilla arvostettiin ja se koettiin hyvin tarpeelliseksi etenkin opintojen alkuvaiheessa, jotta mahdollisiin haasteisiin pystyttiin puuttamaan riittävän ajoissa. Joidenkin opiskelijoiden kohdalla lukujärjestyksiä jouduttiin keventämään. Sen koettiin tuovan mukanaan haasteita, kun opiskelija jää tällöin paitsi monista tärkeistä opiskeltavista asioista.

Haastattelussa kysyttiin myös siitä, eriytetäänkö tai hidastetaanko opiskelijoiden opintoja jo alkuvaiheilla vai kulkevatko he oman ryhmänsä mukana erityisen tuen suunnitelmasta huolimatta. Haastateltavien mukaan varsinaista eriytystä ei tehty missään oppilaitoksessa. Opiskelijat kulkivat oman ryhmänsä mukana tavallisesti ainakin ensimmäisen vuoden ajan. Nopeasti oppivien opiskelijoiden työpaikoille lähtöä saatettiin aikaistaa, jolloin koululle jäävät opiskelijat saavat enemmän tukea, kun opettajilta vapautuu resursseja. Eriyttäminen koettiin haasteelliseksi sekä resurssien että myös ryhmästä irtautumisen ja leimaantumisen vuoksi. Oman ryhmän koettiin olevan erityisen tärkeä ja kannattelevan opiskelijaa myös haasteiden läpi.

Haastattelun viides ja kuudes kysymys selvitti sitä, minkälaisia tukitoimia opiskelijoiden henkilökohtaisiin opetussuunnitelmiin oli kirjattu ja miten tukitoimet olivat toteutettavissa kauneudenhoitoalan opinnoissa. Yleinen vastaus oli se, että mikäli alalla oli oma ammatillinen erityisopettaja, joka vastasi tukitoimien suunnittelusta ja kirjaamisesta, olivat ne hyvin toteutuskelpoisia. Mikäli tukitoimia taas oli kirjannut erityisopettaja, jolla ei ollut alan substanssiosaamista, saattoi kirjauksista löytyä kohtia, joita oli haasteellista toteuttaa. Näitä kirjauksia olivat muun muassa kuulokkeiden käytön salliminen asiakaspalvelussa tai asiakkaiden valikointi miesten ja naisten välillä. Tavallisesti koettiin, että tukitoimien suunnittelussa tulisi erityisopettajan lisäksi olla mukana opiskelijan oma opettaja tai vastuuopettaja. Erityisen tuen suunnittelussa koettiin lisäksi tärkeänä katsoa nykyhetkeä ja heijastaa tukitoimien tarpeellisuutta kauneudenhoitoalan ammattiin eikä poimia tukitoimia suoraan esimerkiksi yläasteen todistuksista. Suunnitelmien toteutumisen seuranta ja päivittämistä myös korostettiin.

Erityisen tuen resurssointi jakautui haastateltavien mukaan eri tavoin oppilaitosten mukaan. Kolmessa oppilaitoksessa erityistä tukea resursoitiin kaikille opettajille jonkin verran ja lopuissa se oli resursoitu ryhmän vastuuopettajalle tai erityisopettajalle. Resursoidut tunnit riittivät joissakin oppilaitoksissa lähinnä henkilökohtaisten opetussuunnitelmien päivittämiseen ja erilaisiin kokouksiin, joihin osallistumista edellytettiin. Yhdessä oppilaitoksessa erityistä tukea oli jaettu opettajille reilummin, joka mahdollisti muun muassa kaksoisopettajuuden hyödyntämisen.

Viimeisenä haastateltavilta kysyttiin minkälaista apua, tukea tai tuotosta haastateltavat kokisivat tarvitsevänsä erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamiseen. Vastauksista nousi esiin muun muassa kaksoisopettajuuden, ammatillisen ohjaajan ja ammatillisen erityisopettajan tarve. Lisäksi koettiin, että hyviä käytänteitä olisi tärkeää jakaa oppilaitoksissa eri alojen välillä ja oppilaitosten olisi tärkeää kouluttaa henkilökuntaansa erityisopiskelijoihin liittyvissä asioissa. Myös alan opettajien keskinäiselle sparraukselle ja tiedonjakamiselle nähtiin tarvetta. Mistään erityisestä tuotoksesta haastateltavat eivät kokeneet saavansa merkittävää apua.

Tutkimuksen tuloksista koostettiin visuaaliset infograafit, joihin kerättiin yleisimmät erityisen tuen haasteet ja menetelmät. Infograafit suunniteltiin siten, että haasteiden ja menetelmien teemavärit linkittyvät aina toisiinsa, jolloin niiden tulkitseminen on helpompaa.

Suunnittelussa huomioitiin myös infograafien käytettävyys siten, että ne ovat helposti tulostettavissa ja laminoitavissa kaksipuoleisina A4-kokoisina arkkeina.

10 Pohdinta

Erityisen tuen opiskelijoiden määrä ammatillisessa perustutkinnossa on kasvanut merkittävästi (70 %) viimeisten kymmenen vuoden aikana (Vipunen 2024). Tämä kehitys näkyy vahvasti myös työssämme kauneudenhoitoalan ammatillisina opettajina, jonka vuoksi tutkimuksemme aihe oli tarpeellinen. Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö ja siellä erityisesti tukea koskeva lainsäädäntö uudistuu 1.8.2025 lähtien, joka tekee tutkimuksemme aiheesta erityisen ajankohtaisen (Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 1078/2024). Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaisia erityisen tuen haasteita kauneudenhoitoalan opiskelijoilla tavattiin yleisimmin ja minkälaisia menetelmiä oppilaitoksessa hyödynnettiin tuen antamiseen. Huomattiin, että erityisen tuen haasteet olivat oppilaitosten maantieteellisestä sijainnista riippumatta samankaltaisia. Tavallisimmin kohdattiin erilaisia keskittymisvaikeuksia ja hahmottamishäiriöitä sekä mielenterveysongelmia, etenkin sosiaalisten tilanteiden pelkoa. Tavallisimpina tuen muotoina oppilaitoksissa hyödynnettiin tukipajoja, ammatillista ohjaajaa, monikanavaista opetustyyliä sekä materiaalia. Näiden tulosten perusteella kauneudenhoitoalan opiskelijoiden erityistä tukea tarvitsee kohdentaa erityisesti mielenterveysongelmiin, tarkkaavaisuuteen, sosiaalisiin tilanteisiin sekä opiskelun perustaitojen tukemiseen.

Haastatteluiden mukaan yleisimpiä haasteita kauneudenhoitoalan opiskelijoilla olivat keskittymisvaikeudet, hahmottamisen häiriöt ja erilaiset mielenterveysongelmat kuten sosiaalisten tilanteiden pelko. Myös omassa työssämme ammatillisina opettajina kohtaamme näitä haasteita päivittäin. Haskelin ym. (2024) mukaan tarkkaamattomuus ilmenee pääasiassa vaikeutena ylläpitää keskittymistä pitkiin stimuloimattomiin tehtäviin. Eräs haastateltava nosti esiin ns. frontaaliopetuksen toimimattomuuden keskittymisvaikeuksista kärsivien opiskelijoiden kanssa ja saman havainnon olemme myös itse tehneet. Toiminnallisesta opetustyylistä hyötyvätkin keskittymisvaikeuksista kärsivien opiskelijoiden lisäksi myös muut opiskelijat. Toinen tavallinen haaste kauneudenhoitoalalla olivat haastatteluiden mukaan erilaiset hahmottamishäiriöt. Haastatteluissa nousi esiin muun muassa erilaisten pitkien hoitokokonaisuuksien hahmottamisen vaikeus. Ylösen (2024) mukaan ihmisen, jolla on hahmottamisen häiriö, on vaikeaa muodostaa havainnoistaan selkeää ja toiminnallisesti hyödyllistä mielikuvaa. Hahmottamishäiriöstä kärsivää opiskelijaa voi auttaa esimerkiksi kuvakortit (kuva 2), joiden avulla hän voi yhdessä opettajan kanssa suunnitella hoidon

järjestystä. Kauneudenhoitoalalla kohdattiin haastatteluiden mukaan myös erilaisia mielenterveysongelmia, joista yleisimpinä näkyi ahdistus ja sosiaalisten tilanteiden pelko. Sosiaalisten tilanteiden pelko voi pahimmillaan Alomarin ym. (2022) mukaan aiheuttaa esimerkiksi sydämentykytyksiä, vapinaa, punastumista ja hikoilua. Reaktiot voivat olla niin voimakkaita, että ne heikentävät kykyä toimia normaalisti tai estävät optimaalisen toiminnan sosiaalisessa ympäristössä. Kohtaamme näitä tilanteita omassakin työssämme silloin tällöin esimerkiksi asiakaspalvelutilanteiden aikana.

Haastatteluiden mukaan yleisimpinä tuen muotoina oppilaitoksissa käytettiin tukipajoja, ammatillista ohjaajaa, monikanavaista opetustyyliä sekä materiaalia. Monen haastateltavan ja myös omien kokemuksiemme mukaan ammatillisen ohjaajan hyöty erityisesti aloittavien opiskelijoiden opintojen tukena on merkittävä. Tukipajoista hyötyvät opiskelijat, jotka syystä tai toisesta jäävät opinnoista jälkeen tai tarvitsevat enemmän toistoja. Pajojen avulla opinnot saadaan etenemään ja opiskelija valmistuu omassa aikataulussaan. Monikanavainen opetus auttaa erityisen tuen opiskelijoiden lisäksi myös eri tyyleillä oppimaan tottuneita muita opiskelijoita. Myös Segerman-Puttosen (2024) & Savikujan ym. (2024) mukaan esimerkiksi videoiden, äänikirjojen, oppimispelien ja erilaisten digitaalisten työkalujen hyödyntäminen motivoi ja edistää oppimista. Erytystä tukea suunniteltaessa Björk (2024) kehottaa pohtimaan, onko tarkoituksena se, että opiskelijat saavat tehtävänsä tehtyä nopeasti vai valmistaa heitä elinikäiseen ja itseohjautuvaan oppimiseen. Tätä näkökulmaa olemme itsekin joutuneet työssämme miettimään. Oma ammatillinen identiteetti kehottaa kouluttamaan opiskelijoista mahdollisimman osaavia tulevaisuuden työntekijöitä, mutta resurssit, aika ja energia eivät jokaisen opiskelijan kohdalla sitä kuitenkaan mahdollista.

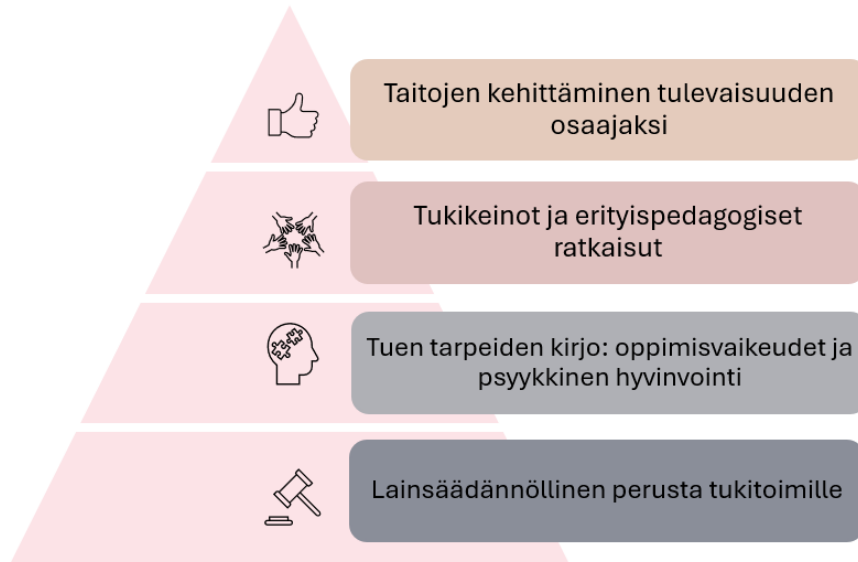
Erytisopetuksen ja erityisen tuen ohjauksen resurssit vaihtelevat huomattavasti ammatillisissa oppilaitoksissa. Vain noin puolet oppilaitoksista ilmoitti, että alalla on ammatillinen erityisopettaja. Ammatillisia työnohjaajia oli hieman useammassa oppilaitoksessa, mutta silti lähes neljäs oli ilman kumpaakaan tukitoimijaa. Tämä vastaa Goman ym. (2021) tutkimuksessa saatuja tuloksia, jossa opettajista neljännes kokivat erityisen tuen resurssit riittävän hyväksi tai erittäin hyväksi. Tutkimuksen mukaan erityisen tuen resursseja tulee lisätä ja kohdentaa tehokkaammin, sekä parantaa tiedonsiirtoa koulutusasteiden välillä. (Goman ym. 2021.) Tämä viittaa siihen, että erityisen tuen ammatilliset tuen muodot eivät ole yhdenvertaisesti saatavilla kaikissa oppilaitoksissa, mikä voi vaikuttaa opiskelijoiden tuen saantiin ja oppimisen laatuun. Alan ammatillinen erityisopettaja pystyy lisäksi huomaamaan erityisen tuen haasteet nopeammin ja reagoimaan niihin riittävän ajoissa.

Verkkokyselyyn vastanneista suurin osa (27/30), oli suorittanut ammatillisen opettajakoulutuksen. Kyselyn tuloksista voi kuitenkin havaita, että ei se ole tuottanut riittävää osaamista erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamiseen, jonka vuoksi ammatillisen

erityisopettajan läsnäolo alalla olisi tärkeää. Toinen vaihtoehto olisi lisätä tietoa erityisestä tuesta ammatilliseen opettajakoulutukseen. Erityisen tuen tarjoaminen oppilaitoksissa ei ole vielä riittävän kattavaa, ja tukea tarvitsevat opettajat saattavat kokea tämän haasteena ja kuormituksena työssään. Opettajien suurimmat haasteet, kyselyn tulosten mukaan, erityisen tuen antamisessa liittyvät aikapulaan ja resurssien puutteeseen. Yli kaksi kolmasosaa vastaajista (27/30) koki ajanpuutteen merkittävimpänä esteenä, mikä viittaa siihen, että opettajilla ei ole tarpeeksi aikaa kohdentaa tukea kaikille opiskelijoille riittävän yksilöllisesti. Tulosten perusteella on tärkeää panostaa erityisesti ajan ja resurssien lisäämiseen, sekä tarjota täydennyskoulutusta opettajille erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden paremman tuen tarjoamiseksi.

Kauneudenhoitoalan ammatillisessa koulutuksessa erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan tukitoimien kokonaisuutta sekä niiden perustaa oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi havainnollistetaan kuvassa 9. Tukitoimet on porrastettuna neljään tasoon. Pyramidin rakenne viittaa siihen, että kukin taso rakentuu edellisen päälle - alkaen perustasta ja päätyen tavoitteisiin. Ammatillisen oppilaitoksen erityisen tuen pohjan luo lainsäädännöllinen perusta. Lainsäädäntö määrittää sen, että jokaisella on oltava yhdenvertaiset mahdollisuudet kehittää taitoja yksilöllisten tarpeiden mukaan. (Suomen perustuslaki 731/1999; Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017; Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.) Oppimisen vaikeudet voi ilmentyä monimuotoisesti ja samanaikaisesti (Ahonen 2023). Koska oppimisvaikeudet haastavat ammatillisten taitojen oppimista, on Savikujan ym. (2024) mukaan tärkeitä ensin tunnistaa haasteet ja niiden pohjalta lähteä suunnittelemaan millaisia erityisen tuen muotoja opiskelija tarvitsee oppimisen tueksi. Tukitoimien tulisi lisäksi olla sen kaltaisia, että niitä pystytään kaikilla oppitunneilla toteuttamaan. Haastatteluiden tuloksia analysoitaessa havaittiin, että opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjattu tuki nähtiin kaikista toimivimpana silloin, kun sen suunnittelussa oli mukana alan ammatillisen erityisopettajan lisäksi ryhmän oma vastuopettaja. Pylväs & Roiskon (2012) mukaan substanssi osaaminen viittaa syvälliseen asiantuntemukseen tietyllä alalla. Mikäli tuen suunnitteli erityisopettaja, jolla ei ollut alan substanssiosaamista ja ymmärrystä alan jokapäiväisestä toiminnasta, koettiin tukitoimet toisinaan vaikeasti alalla sovellettavaksi. Erityisen tuen tarpeiden tunnistamisen ja henkilökohtaisen opetussuunnitelman laatimisen jälkeen kartoitetaan jokaiselle sopivimmat erityisen tuen menetelmät. Erityisen tuen opiskelijoiden oppimista voidaan tukea monin eri tavoin riippuen heidän yksilöllisestä tuen tarpeestaan (Savikuja ym. 2024, 148). Erkkilän ja Peurungan (2021) mukaan kaikkien opiskelijoiden kohdalla opettajalla tulisi olla taitoa sekä ymmärrystä ja tahtoa osallistaa opiskelijat oppimisprosessiin. Opetusmenetelmien tulisi olla sen kaltaisia, että ne edellyttäisivät opiskelijan aktiivista toimintaa, joka puolestaan mahdollistaa opiskelijoiden yksilöllisen osaamisen ja tarpeiden huomioimisen tilannekohtaisesti. Eri menetelmiä apuna käyttäen opiskelijan osaamista vahvistetaan ja kehitetään monipuolisesti. Torpan (2019)

mukaan oikealla tukitoimilla voidaan tukea opiskelijaa saavuttamaan oman potentiaalinsa. Dondin ym. (2021) & Pylväs & Roiskon (2012) tutkimuksienkin mukaan tulevaisuuden ammattilaisilta odotetaan monipuolista osaamista ja jatkuvaa kehittymistä.

Kuva 9 Erityinen tuki kauneudenhoitoalalla ammatillisessa koulutuksessa

Opinnäytetyöprosessin aikana pääsimme osallistamaan kauneudenhoitoalan oppilaitoksia ympäri suomen kyselyn ja haastatteluiden muodossa. Näin kattavaa otosta erityisen tuen haasteista ja menetelmistä ei havaintojemme mukaan ole alallamme aiemmin kerätty. Saimme tutkimukseen mukaan kattavan otoksen kauneudenhoitoalan oppilaitoksia ympäri suomen, vaikka osa oppilaitoksista jouduttiinkin rajaamaan tutkimuksesta ulos aikataulullisista syistä, kun oppilaitokset edellyttivät tutkimusluvan hakemista. Oli mielenkiintoista päästä keskustelemaan eri oppilaitoksien ammattilaisten kanssa ja kuulemaan heidän näkemyksiään aiheesta. Totesimme, että huolimatta maantieteellisestä sijainnista kaikki kamppailivat samankaltaisten ongelmien kanssa. Opinnäytetyön aihe otettiin hyvin vastaan ja koettiin erittäin tarpeelliseksi ja ajankohtaiseksi myös oppilaitosten puolelta. Haastattelut painottuivat oppilaitoksiin, joissa oli enemmän osaamista erityisen tuen opiskelijoiden kanssa toimimisessa. Painotimme enemmän kokemusta omaavien oppilaitosten osallistamista, jotta saisimme kokoon mahdollisimman suuren otoksen erilaisia erityisen tuen menetelmiä. Tämän takia vähemmän kokemusta omaavat oppilaitokset jäivät haastatteluiden ulkopuolelle. Haastatteluun osallistuneet eivät kokeneet kaipaavansa mitään varsinaista tuotosta erityisen tuen antamisen avuksi, sillä heillä oli riittävästi ammatillista osaamista. Toisaalta taas haastattelun ulkopuolelle jääneistä oppilaitoksista olisi voinut tulla toiveita tuotokselle, sillä heillä ei ollut yhtä paljon osaamista erityisen tuen opiskelijoiden auttamiseen. Opinnäytetyön tuloksena syntyneet infograafit lähetetään kaikkiin tutkimukseen

osallistuneisiin oppilaitoksiin ja ne hyödyttävätkin todennäköisesti enemmän niitä opettajia, joilla on vähemmän kokemusta erityisen tuen opiskelijoiden kanssa toimimisesta.

Opinnäytetyön tekeminen oli kaiken kaikkiaan mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Toteutimme opinnäytetyön yhteistyössä, sillä aihe oli molemmille ajankohtainen ja kiinnostava, koska työskentelemme molemmat kauneudenhoitoalalla ammatillisina opettajina. Opinnäytetyöprosessi rakentui siten, että pääsimme hyödyntämään molempien vahvuuksia, jolloin työnjako tuntui selkeältä ja opinnäytetyön tekeminen eteni jouhevasti. Työstimme opinnäytetyötä paljon itsenäisesti, mutta tapasimme myös säännöllisesti ja pidimme yhteyttä Teamsin välityksellä. Vastuut jakaantuivat tasaisesti ja opimme prosessin aikana myös toinen toisiltamme. Tämän opinnäytetyö kehitti ammattitaitoamme erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamisessa ja avasi monia uusia näkökulmia opettajuuteen. Haastatteluita tehdessämme huomasimme, että useat tietoperustasta esiin nousseet menetelmät ovat jo opetuksessa yleisesti käytössä, mutta saimme kuitenkin kerättyä uusia ennen kaikkea kauneudenhoitoalalla hyödynnettäviä menetelmiä. Olemme itse tyytyväisiä tutkimuksen tuloksena syntyneisiin infograafeihin ja toivomme, että niitä päästään hyödyntämään mahdollisimman laajasti sekä kauneudenhoitoalan että myös muiden alojen opetuksessa. Jatkossa emme tiedä vielä tarkasti, miten erityistä tukea tullaan resursoimaan opetuksessa, mutta tuen tarpeet eivät poistu mihinkään, jolloin erityisen tuen antamiseen tarvitaan joka tapauksessa toimivia menetelmiä opettajien arkea helpottamaan.

10.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksessa noudatettiin tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Hyvä tieteellinen käytäntö pitää sisällään erilaisia tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja kuten rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että tutkimuksessa sovelletaan eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus-, ja arviointimenetelmiä. Tuloksia julkaistaessa tiedeviestinnän tulee olla avointa ja vastuullista ja muiden tutkijoiden töihin tulee viitata asianmukaisella tavalla ja antaa heidän saavutuksilleen niille kuuluva arvo. Tarvittavat tutkimusluvut tulee hankkia ja tutkimuksen tuloksena syntyvät tietoaineistot tallentaa ohjeistuksen vaatimalla tavalla. Tutkimuksen sisällöstä ja siihen liittyvistä vastuista ja velvollisuuksista tulee sopia kaikkien tutkimukseen kuuluvien osapuolten kesken tarkasti. Mahdollisista rahoituslähteistä ja muista sidonnaisuuksista ilmoitetaan asianosaisille tutkimuksen tuloksia julkaistaessa. Tutkijoiden tulee pidättäytyä kaikista tutkimukseen liittyvistä arviointi- ja päätöksentekotilanteista, mikäli he ovat esteellisiä ja tietosuoja koskevat kysymykset otetaan huomioon. (TENK 2023.)

Tutkimuksesta lähetettiin osallistujille informointikirje, jossa kerrottiin tarkasti tutkimuksen sisällöstä. Infokirjeeseen tutustumisen jälkeen tutkimukseen osallistuvilta pyydettiin suostumus. Osallistujilla oli mahdollisuus keskeyttää osanotto tutkimukseen missä tahansa vaiheessa.

Kysely toteutettiin anonyymisti e-lomakkeella eikä minkäänlaisia henkilötietoja kerätty tai rekisteröity. Haastattelut toteutettiin Teamsin välityksellä ja litteroitiin välittömästi haastattelun jälkeen, jolloin mahdollisesti tunnistettavissa oleva äänitallenne pystyttiin hävittämään eikä haastattelusta jäänyt minkäänlaisia henkilötietoja talteen. Kaikki aineistot hävitettiin heti tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

10.2 Jatkotutkimus ja kehittämiskohteet

Opinnäytetyötä tehdessä nousi esiin muutamia uusia jatkotutkimus- ja kehittämideoita. Tässä opinnäytetyössä emme lähteneet tutkimaan asiaa opiskelijoiden näkökulmasta, joka rajaa kokonaan pois heidän näkemyksensä eri menetelmien toimivuudesta. Opiskelijoiden näkökulman mukaan ottaminen toisi tutkimuksen aiheelle lisää syvyyttä ja auttaisi mahdollisesti löytämään vielä tehokkaampia menetelmiä erityisen tuen antamiseen.

Muutamissa haastatteluissa esiin nousivat kielelliset haasteet, joista kärsivät erityisesti maahanmuuttajataustaiset opiskelijat. Suomen jatkuvan kansainvälistymisen myötä maahanmuuttajien määrä lisääntyy ja kehitys näkyy myös kauneudenhoitoalalla. Jatkotutkimuksessa voisi keskittyä miten juuri kauneudenhoitoalalla voidaan auttaa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden oppimista.

Kauneudenhoitoalan koulutuksen ammatillisen luonteen vuoksi työpaikalla järjestettävä koulutus on isossa roolissa. Opiskelijoiden erityisen tuen haasteet eivät työpaikoillakaan häviä mihinkään, jolloin työpaikkaohjaajien erityisen tuen antamiseen liittyvän osaamisen kehittäminen ja tukeminen olisi tärkeää. Aiheesta voisi tehdä jatkotutkimusta ja selvittää minkälaisia erityisen tuen haasteita työpaikoilla kohdataan ja minkälaista tukea ohjaajat kaipaisivat oppilaitoksilta.

Kauneudenhoitoalalla oli käytössä jo hyvinkin monipuolisesti toimivia apukeinoja ja menetelmiä erityisen tuen antamiseen, mutta mieleen jäi yhdestä haastattelusta erityisesti opetuksessa käytettävät anatomiset värityskuvat. Tästä nousi esiin ajatus, että kauneudenhoitoalalle voisi luoda kokonaan oman ammatillisen värityskirjan.

Lähteet

- Ahonen, T., Aro, M., Aro, T., Lerkkanen, M.-K., & Siiskonen, T. 2023. Kehityksen yksilöllisyyden ymmärtäminen ja oppimisvaikeudet. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet*. Niilo Mäki Instituutti
- Alomari, N. A., Bedaiwi, S. K., Ghasib, A. M., Kabbarah, A. J., Alnefaie, S. A., Hariri, N., Altammar, M. A., Fadhel, A. M. & Altowairqi, F. M. 2022. Social Anxiety Disorder: Associated Conditions and Therapeutic Approaches. *Cureus*. 2022 Dec 19;14(12):e32687. doi: 10.7759/cureus.32687. PMID: 36660516; PMCID: PMC9847330.
- Appelqvist-Schmidlechner, K., Tamminen, N. & Solin, P. 2019. Nuorten kokema positiivinen mielenterveys perhetaustan mukaan. *Terveysten ja hyvinvoinnin laitos*.
- Aro, T., Ahonniska-Assa, J., Aro, M., & Ahonen, T. 2023. Oppimisen vaikeuksien tunnistaminen ja arviointi. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet*. Niilo Mäki Instituutti.
- Aro, M., & Lerkkanen, M.-K. 2019. Lukutaidon kehitys ja lukemisvaikeudet. Teoksessa: Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen, & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (252-289). Niilo Mäki Instituutti.
- Autismikirjon häiriö. Käypä hoito -suositus. 2024. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Lastenpsykiatriyhdistyksen, Suomen Nuorisopsykiatrisen Yhdistyksen, Suomen Kehitysvammalääkäreiden, Suomen Lastenneurologisen Yhdistyksen ja Suomen Psykiatriyhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 13.1.2025. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50131#s3>
- Bentley, T. G. K., D'Andrea-Penna, G., Rakic, M., Arce, N., LaFaille, M., Berman, R., Cooley, K., & Sprimont, P. 2023. Breathing Practices for Stress and Anxiety Reduction: Conceptual Framework of Implementation Guidelines Based on a Systematic Review of the Published Literature. *Brain Sciences*, 13(12), 1612. <https://doi.org/10.3390/brainsci1312161>
- Bishop, D. V. M., Snowling, M. J., Thompson, P. A., Greenhalgh, T., & The Catalise-2 Consortium. 2017. Phase 2 of CATALISE: A multinational and multidisciplinary Delphi consensus study of problems with language development: Terminology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 58(10), 1068-1080. DOI:10.1111/jcpp.12721.
- Björk-Åman, C. 2024. Opettajien puhe erityistä tukea tarvitsevista opiskelijoista. Kirjassa: *Erytysen tukevia menetelmiä. Tietoa ja konkretiaa ammatilliseen koulutukseen*. Jyväskylä: Santalahti.
- Björk-Åman, C. & Ström, K. 2023. Governing students for work and for life - guidance for students with special educational needs in Finnish VET. https://research.abo.fi/ws/files/58650600/Governing_students_for_work_and_for_life_-_guidance_for_students_with_special_educational_needs_in_Finnish_VET.pdf
- Contreras-Ortiz, M. S., Marrugo, P. P. & Ribón, J.C. R. 2023. E-Learning Ecosystems for People With Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review.
- Jackson, S.E., Brown, J., Shahab, L., McNeill, A., Munafò, M.R. & Brose, L. 2023. Trends in Psychological Distress Among Adults in England, 2020-2022. *JAMA Network Open*. 2023 Jul 6;6(7):e2321959 <https://jamanetwork.com/journals/jamanetworkopen/fullarticle/2806861>

- Jones, E. K., Hanley, M. & Riby, D. M. 2020. Distraction, distress and diversity: Exploring the impact of sensory processing differences on learning and school life for pupils with autism spectrum disorders, *Research in Autism Spectrum Disorders*, Volume 72, 2020, 101515, ISSN 1750-9467. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2020.101515>.
- Castro, M. Vd., Bissaco, M. A. S., Pancioni, B. M., Rodrigues, S. C. M. & Domingues A. M. 2014. Effect of a Virtual Environment on the Development of Mathematical Skills in Children with Dyscalculia. *PLoS ONE* 9(7): e103354. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0103354>
- Courchesne, V., Langlois, V., Gregoire, P., St-Denis, A., Bouvet, L., Ostrolenk, A. & Mottron, L. 2020. Interests and Strengths in Autism, Useful but Misunderstood: A Pragmatic Case-Study. *Frontiers in Psychology*. Vol; 11. DOI=10.3389/fpsyg.2020.569339. Viitattu 13.12.2025 <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2020.569339>
- Dondi M., Klier J., Panier F. & Schubert J. 2021. McKinsey: These are the skills you will need for the future of work. viitattu. 25.11.2024 <https://www.mckinsey.com/industries/public-sector/our-insights/defining-the-skills-citizens-will-need-in-the-future-world-of-work>
- Erkkilä, R. & Perunka, S. 2021. Pedagoginen hyvinvointi voimaannuttaa ja osallistaa opettajan ja opiskelijan. Viitattu 19.3.2025. <https://oamkjournal.oamk.fi/2021/pedagoginen-hyvinvointi-voimaannuttaa-ja-osallistaa-opettajan-ja-opiskelijan/>
- Oppivelvollisuuslaki. 1214/2020 Viitattu 29.1.2025. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>
- Forsten-Astikainen, R. 2023 Self-reflection in work competencies evaluation.
- Gianfredi, V., Blandi, L., Cacitti, S., Minelli, M., Signorelli, C., Amerio, A. & Odone, A. 2020. Depression and Objectively Measured Physical Activity: A Systematic Review and Meta-Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2020; 17(10):3738. <https://doi.org/10.3390/ijerph17103738> Haapakangas, S. & Uusikylä, A. 2024. Ota puheeksi ja tue osallisuutta - esimerkkinä SYKE-materiaali. Kirjassa: Erityisen tukevia menetelmiä. Tietoa ja konkretiaa ammatilliseen koulutukseen. Jyväskylä: Santalahti.
- Goman, J., Hievanen, R., Kiesi, J., Huhtanen, M., Vuojus, T., Eskola, S., Karvonen, S., Kullas-Norrgård, K., Lahtinen, T., Majanen, A. & Ristolainen, J. 2021. Erityinen tuki voimavaraksi. Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_1721.pdf
- Haberstroh, S & Schulte-Körne, G. 2019. The Diagnosis and Treatment of Dyscalculia. *Dtsch Arztebl Int*. 2019 Feb 15;116(7):107-114. doi: [10.3238/arztebl.2019.0107](https://doi.org/10.3238/arztebl.2019.0107)
- Happo, I. 2024. Pedagogisesti saavutettavaa opiskelua kaikille. Kirjassa: Erityisen tukevia menetelmiä. Tietoa ja konkretiaa ammatilliseen koulutukseen. Jyväskylä: Santalahti.
- Högstedt, E., Igelström, K., Korhonen, L., Käcker, P., Marteinsdottir, I., & Björk, M. 2022. "Se on ikään kuin se on suunniteltu pitämään minut stressaantuneina" - Työskentelen kestävästi ADHD:n tai autismin kanssa. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 30 (8), 1280-1291. <https://doi-org.nelli.laurea.fi/10.1080/11038128.2022.2143420>
- Johnson, K. A., Worbe, Y., Foote, KD., Butson, CR., Gunduz, A. & Okun, MS. 2023. Tourette syndrome: clinical features, pathophysiology, and treatment. *Lancet Neurol*. Feb;22(2):147-158. doi: 10.1016/S1474-4422(22)00303-9. Epub 2022 Oct 28. PMID: 36354027; PMCID: PMC10958485.
- Josseron, L., Mombo, W.T., Maggiasimo, M., Jolly, C. & Clerc, J. 2025. Transfer of motor and strategy learning in children with Developmental Coordination Disorder (DCD): A scoping

review, *Research in Developmental Disabilities*, Volume 157, 104908, ISSN 0891-4222, <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2024.104908>.

Jyväskylän yliopisto a. Koppa. 2015. Laadullinen tutkimus. Viitattu 8.1.2025. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Jyväskylän yliopisto b. 2025. Teemoittelu. Viitattu 15.4.2025 <https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/tyypittely>

Kaitala, P. & Uusinoka, S. 2022. Hämeen ammattikorkeakoulu. E-julkaisu. Erityisen hyvä tuki ja ohjaus: Oppijan oikeus, opettajan taito. Viitattu 12.3.25. <https://www.hamk.fi/projektit/oppijanoikeus/>

Kairaluoma, L. & Tuovila, S. 2019. Nuorten lukivaikeudet ja opiskelun tuki. Teoksessa *Lukivaikeudesta lukitukseen*. Gaudeamus: Tallinna

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI). 2025. Ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arviointi. Viitattu 12.3.2025. <https://www.karvi.fi/fi/arvioinnit/amatillinen-koulutus/teema-ja-jarjestelmaarviointit/amatillisen-koulutuksen-erityisen-tuen-arviointi>

Kehityksellinen kielihäiriö (kielen kehityksen häiriö, lapset ja nuoret). 2019. Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Foniatriit ry:n ja Suomen Lastenneurologisen Yhdistyksen asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 8.3.2025. <https://www.kaypahoito.fi/hoi50085#s22>

Kessler, R. C. 2003. Epidemiology of women and depression, *Journal of Affective Disorders*, Volume 74, Issue 1, 2003, Pages 5-13, ISSN 0165-0327. [https://doi.org/10.1016/S0165-0327\(02\)00426-3](https://doi.org/10.1016/S0165-0327(02)00426-3).

Korkeamäki, J., Parkkila, M. & Poutiainen, E. 2023. Toisen ja korkea-asteen opiskelijoiden mielenterveysongelmien yhteys koettuun opintosuoriutumiseen, sosiaaliseen hyvinvointiin sekä tuen hakemiseen ja saamiseen. Kela, Helsinki URI <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023021026811>

Lai M.C., Lombardo M.V., Baron-Cohen S. 2014. Autism. *Lancet*. Mar 8;383(9920):896-910. doi: 10.1016/S0140-6736(13)61539-1. Epub 2013 Sep 26. PMID: 24074734. <https://www.sciencedirect-com.nelli.laurea.fi/science/article/pii/S0140673613615391?via%3Dihub>

Lasten ja nuorten kehityksellinen koordinaatiohäiriö (DCD). 2024 Käypä hoito -suositus. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Lastenneurologinen Yhdistys ry:n asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Viitattu 2.2.2025. www.kaypahoito.fi

Laki ammatillisesta koulutuksesta. 531/2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>

Lerikkanen, M-K., Ahonen, T., Ketonen, R., & Leppänen, U. 2019. Kirjoittamisen vaikeudet. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M-K. Lerikkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet*, (s. 304-323). Niilo Mäki Instituutti.

Lyytinen, H. 2022. Oppimishäiriöt (lukivaikeus ym.). *Duodecim Terveyskirjasto*. Viitattu 8.3.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00401#s1>

Marttunen, M., Haravuori, H., & Santalahti, P. 2014. Lasten ja nuorten mielenterveys ja syrjäytyminen. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 51(3). <https://journal.fi/sla/article/view/48317>

Melago, K. A. 2014. Strategies for Successfully Teaching Students with ADD or ADHD in Instrumental Lessons. National Association for Music Education DOI: 10.1177/0027432114547764

Niilo Mäki Instituutti. 2025. Matematiikka. Viitattu 18.3.2025. <https://www.nmi.fi/niilo-maki-instituutti/tietoa-oppimisesta-ja-oppimisvaikeuksista/matematiikka/>

Niilo Mäki Instituutti. 2025. Tarkkaavuus, Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö, ADHD. Viitattu 1.2.2025. <https://www.nmi.fi/niilo-maki-instituutti/tietoa-oppimisesta-ja-oppimisvaikeuksista/tarkkaavuus/>

Niskanen, T. & Jussila, V. 2024. NEPSY-materiaalipankki ammattilaisille. Santalahti

Opintopolku. 2025. Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto. Viitattu 24.1.2025. <https://opintopolku.fi/konfo/fi/koulutus/1.2.246.562.13.0000000000000009351>

Paananen, S. 2006. Dyslexia, identiteetti ja biografinen oppiminen. Dyslexia aikuisen elämänkerronnassa. Doctoral dissertation, University of Lapland. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-20111131033>

Pinker, S. (1990). A theory of graph comprehension. Artificial Intelligence and the Future of Testing, 73-126.

Pylväs, L. & Roisko, H. 2012. Kauneudenhoitoalan tulevaisuuden osaamistarpeet. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 14(3), 26-39

Rovasalo, A. 2022a. Yleistynyt ahdistuneisuushäiriö. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 27.3.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00555/yleistynyt-ahdistuneisuushairio>

Rovasalo, A. 2022b. Masennustila eli depressio Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 27.3.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00389#T1>

Räsänen, P., Ylönen, S. & Talvinen, A. (2023). Hahmotusvaikeudet. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M-J Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.) Oppimisen vaikeudet (s. 374-391). Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.

ranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 12.3.25 <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>

Savikuja, T. Hoppo, I. Talonen, E. & Virtanen, P. 2024. Erityisen tukevia menetelmiä. Tietoa ja konkretiaa ammatilliseen koulutukseen. Jyväskylä: Santalahti.

Sedgwick, J.A., Merwood, A. & Asherson, P. 2019. The positive aspects of attention deficit hyperactivity disorder: a qualitative investigation of successful adults with ADHD. ADHD Atten Def Hyp Disord 11 , 241-253. <https://doi.org/10.1007/s12402-018-0277-6>

Senova, M. 2020. Meta-skills are the key to Human potential. Teoksessa; Journal of behavioural economics and social systems. Volume 2, Number 1. Global access partners. https://globalaccesspartners.org/GAP_Journal_BEES2020.pdf

Siiskonen, T. 2010. Kielelliset erityisvaikeudet ja lukemaan oppiminen. Jyväskylä Studies in Education and Social Sciences 386. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Suomen perustuslaki. 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1999/731>

Swanson, J. M., Sergeant, J. A., Taylor, E., Sonuga-Barke, E. J. S., Jensen, P. S. & Cantwell, D. P. 1998. Attention-deficit hyperactivity disorder and hyperkinetic disorder, The Lancet,

Volume 351, Issue 9100, Pages 429-433, ISSN 0140-6736, [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(97\)11450-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(97)11450-7)

Tancredi, S. & Dor Abrahamson, D. 2024. Stimming as Thinking: a Critical Reevaluation of Self-Stimulatory Behavior as an Epistemic Resource for Inclusive Education. *Educ Psychol Rev* 36, 75. <https://doi.org/10.1007/s10648-024-09904-y>

Taylor, E.C., Livingston, L.A., Clutterbuck, R.A., Callan, M.J. & Shah, P. 2023. Psychological strengths and well-being: Strengths use predicts quality of life, well-being and mental health in autism. *Autism*. Aug;27(6):1826-1839. doi: 10.1177/13623613221146440. Viitattu 13.12.2025. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36639858/>

Torvinen A. 2022. ”Halusin todistaa itselleni, etten ole tyhmä”: oppimisvaikeudet ja kieliähdistus. Suomi: Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_82429

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 8.1.2025. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Torppa, M. (2019, tammikuu). Oppimisvaikeudet ja hyvinvointi. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 21.4.2025. <https://peda.net/jyu/ruusuopisto/uutisarkisto/1-2019/2>

Urtti, A-R. & Eerola, H. 2024. Paniikkihäiriö. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu. 30.3.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00404>

Vipunen. 2024. Opetushallinnon tilastopalvelu. Viitattu 20.22.2024

Vitka, T. 2018. Laaja-alainen erityisopetus yläkoulussa. Jyväskylä: PS-kustannus

Yhdenvertaisuuslaki. 1325/2014. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2014/1325>

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. 2016. <https://www.finlex.fi/fi/valtiosopimukset/sopimussarja/2016/27>

Ylönen, S. 2024. Hahmotusvaikeudet koettuna ja kerrottuna ilmiönä: Narratiivinen tutkimus merkitysten, toimijuuden ja kategorioiden rakentumisesta Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2024, 199 s. (JYU Dissertations ISSN 2489-9003; 788) ISBN 978-952-86-0166-1

Yu JJ, Burnett AF, Sit CH. 2019. Motor Skill Interventions in Children With Developmental Coordination Disorder: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Arch Phys Med Rehabil*. 2018 Oct;99(10):2076-2099. doi: 10.1016/j.apmr.2017.12.009. Epub 2018 Jan 9. PMID: 29329670.

Vicari, S., Marotta, L., Menghini, D., Molinari, M. & Petrosini, L. 2003. Implicit learning deficit in children with developmental dyslexia, *Neuropsychologia*, Volume 41, Issue 1, 2003, Pages 108-114, ISSN 0028-3932, [https://doi.org/10.1016/S0028-3932\(02\)00082-9](https://doi.org/10.1016/S0028-3932(02)00082-9).

Zagni, B. & Van Ryzin, M. J. 2024. Technology-supported cooperative learning as a universal mental health intervention in middle and high school. *British Journal of Educational Psychology*, 94, 792-808. <https://doi-org.nelli.laurea.fi/10.1111/bjep.12680>of diseases (11th revision). <https://icd.who.int/>

World Health Organization. 2022. World mental health report: transforming mental health for all. Geneva: World Health Organization; Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.

Kuvat

Kuva 1 Erityisen tuen opiskelijan oikeudellinen perusta	14
Kuva 2: Esimerkki kuvakorteista kauneudenhoitoalalla	49
Kuva 3 Kauneudenhoitoalan erityisen tuen opiskelijoiden osuus oppilaitoksissa	59
Kuva 4 Opettajien kokema tuki oppilaitokselta ja oman osaaminen erityisen tuen tarjoamisessa.....	60
Kuva 5 Erityisen tuen haasteet opetuksessa	61
Kuva 6 Yleisimmät erityisen tuen haasteet kauneudenhoitoalalla	61
Kuva 7 Erityisen tuen menetelmät kauneudenhoitoalalla	62
Kuva 8 Esimerkki infograafista	76
Kuva 9 Erityinen tuki kauneudenhoitoalalla ammatillisessa koulutuksessa	85

Taulukot

Taulukko 1 Hius ja kauneudenhoitoalan erityisopiskelijoiden määrän kehitys vuosina 2013- 2023 (Vipunen 2024)	55
---	----

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake	95
Liite 2: Haastattelun kysymykset.....	96
Liite 3: Infograafit	97

Liite 1: Kyselylomake

Lomake on ajatettu julkiaksi aikaa 17.2.2025 0.29 ja päätyy 17.3.2025 23.45

Erityisen tuen menetelmät

Tämä lomakeella keräämme tietoa minkälaisia erityisen tuen menetelmiä oppilaitoksesi on käyttänyt ja mitkä menetelmät oletetko saaneet hyödyllisimmiksi. Lomakkeen täyttö vie aikaa noin 5-30 minuuttia. Kyselyyn vastaaminen on anonyymia. Olemme kiitollisia ajastanne ja saamistaanne vastauksista.

Kysymykset

Oppilaitos *
--Valitse lista--

Koulutusala. Valitse yksi tai useampi.

Koulutuslogi
 IT-ohjelmistotietologi
 Estätoimi AAMK
 Estätoimi VAMK
 Ammatillinen opettaja
 Ammatillinen erityisopettaja

Kuinka suuri osuus kassanudenhoidon opiskelijastanne on erityisen tuen piirissä? *

* Valitse yksi: 0-20 %
 25-50 %
 50-75 %
 75-100 %

Oiko oppilaitoksesi alan omaa erityisopettajaa? *

* Valitse yksi: Kyllä
 Ei

Oiko oppilaitoksesi alan ammatillista ohjaajaa? *

* Valitse yksi: Kyllä
 Ei

Kuinka paljon osaamista alan opettajillanne on erityisen tuen antamisesta? *

Ei lainkaan Jotkin verran Paljon Erittäin paljon

* Valitse yksi:

Tarjako oppilaitoksesi koulutusta erityisen tuen antamiseen? *

Ei lainkaan Jotkin verran Erittäin paljon

Valitse yksi:

Mitä seuraavista erityisen tuen menetelmistä hyödynnitte opetuksessanne? Valitse yksi tai useampi. *

Samanaikainen opetus
 Pajatyöskentely
 Pienryhmät
 Yöllötyö
 Moniammatillinen yhteistyö
 Tukiohjelmat
 Iltä ja poikkeus (ammatillinen TUV:n tms.)

Minkälaisia erityisen tuen menetelmiä alallaanne hyödynnetään? Valitse yksi tai useampi. *

Kuvalliset ohjeet
 Videot
 Erityisen tuen opiskelijoille suunnattu oppimisympäristö
 Iltä ja poikkeus
 Vertaisoppiminen

Minkä alan koette haastavimmaksi erityisen tuen antamisessa? Valitse yksi tai useampi. *

Ajoneuvo
 Sekurien puute
 Osaamisen puute
 Käsittelyalan puute
 Ei koskaan haastavaa

Mitä alaa koetta haastaviksi erityisen tuen opiskelijoillanne on eniten? Valitse yksi tai useampi. *

Tarkkuuden haasteet
 Yksittäisten haasteet
 Itseohjautuvuus
 Toimien tarmuuden vaikeudet
 Motoriset vaikeudet
 Itseohjautuvuus haasteet
 Käsitteelliset vaikeudet
 Matemattiset vaikeudet
 Sosiaalisten tilanteiden haasteet
 Ahdistuneisuus häiriöt
 Pariteettihäiriöt
 Muut mielenterveyden ongelmat

Oletko havainnut jokin menetelmän toimivan erityisen hyvin tiettyssä oppimisessä haasteessa? *

Tietojen lähitys

Kiitos osallistumisestanne tutkimukseen.

Riikka Laakso ja Johanna Nivala

Liite 2: Haastattelun kysymykset

Kysymyksiä haastattelua varten

1. Minkälaisia erityisen tuen tarpeita kauneudenhoitoalan opiskelijoillanne yleisimmin esiintyy alan päivittäisessä ammatillisessa opiskelussa a) teoriaopinnoissa ja b) käytännön harjoittelussa ja asiakaspalvelussa?
2. Minkälaisia käytännön tukikeinoja hyödynnätte erityisen tuen opiskelijoiden opetuksessa a) kielellisten haasteiden kohdalla b) matemaattisten haasteiden kohdalla c) neuropsykiatristen haasteiden kohdalla (ADHD, Autismi jne.) d) mielenterveyshaasteiden kohdalla (ahdistus, sosiaalisten tilanteiden pelko jne.)
3. Minkä erityisen tuen menetelmän/apuvälineen olette huomanneet toimivan edellä mainittujen haasteiden kohdalla parhaiten?
4. Eriytättekö/hidastatteko opetusta erityisen tuen opiskelijoiden kohdalla?
5. Miten opiskelijan HOKSIIN kirjattu erityisen tuen suunnitelma kohtaa arjen, mitkä suunnitelmaan kirjatuista tuista toteutuvat ja mitkä eivät?
6. Onko suunnitelmaan kirjattu joitakin tukitoimia, jotka ovat hankala toteuttaa? (esim. lyhennetyt päivät, luokasta poistuminen, kuulokkeet)
7. Millä tavoin erityinen tuki on resursoitu opettajille?
8. Minkälaista apua/tukea/tuotosta kaipaisitte erityisen tuen opiskelijoiden ohjaamiseen?

Liite 3: Infograafit

ADHD

Yliaktiivisuus

Ilmenemismuotoja:

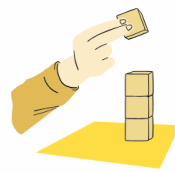
- Levottomuus: ei pysy paikallaan, naputtelee, heiluttelee jalkoja.
- Tarve olla jatkuvasti liikkeessä. (tarve nousta tunnin aikana kävelemään).
- Vaikeus pysyä rauhallisena tilanteissa, joissa sitä odotetaan.
- Puhuu paljon ja nopeasti, voi olla vaikea olla "hiljaa".

Impulsiivisuus

Ilmenemismuotoja:

- Vaikeus odottaa vuoroa (esim. keskustelussa).
- Keskeyttää muita tai huutaa vastauksen ennen kuin kysymys on valmis.
- Toimii hetken mielijohteesta ilman, että miettii seurauksia.
- Sanoo asioita ajattelematta.

ADHD:n kolme päätyyppiä:

- **Tarkkaamaton tyyppi** ("ADD") – pääasiallisesti keskittymisvaikeuksia
- **Hyperaktiivis-impulsiivinen tyyppi**
- **Yhdistelmätyyppi** – sekä tarkkaamattomuus että yliaktiivisuus/impulsiivisuus

ADHD ilmenee yksitöllisesti – jokainen ADHD ihminen on erilainen.

Piirteet voivat olla haasteita mutta myös vahvuuksia.

Ajan hahmottamisen haasteet ja organisointivaikeudet

Ilmenemismuotoja:

- Myöhästely, tehtävien aloittamisen vaikeus.
- Aikataulujen tai tehtävälistojen seuraaminen haastavaa.
- Vaikea arvioida kuinka kauan tehtävä kestää.
- Tehtävien suunnittelu ja priorisointi voi olla hankalaa.

Tarkkaamattomuus

Ilmenemismuotoja:

- Vaikeus ylläpitää keskittymistä (esim. oppitunneilla tai lukiessa).
- Unohtelu arjen asioissa (esim. tapaamiset, tehtävät)
- Vaikeus seurata ohjeita tai suorittaa tehtäviä loppuun asti.
- Herkkä häiriötekijöille (ympäristön äänet, omat ajatukset).
- Usein näyttää siltä, ettei kuuntelisi, vaikka puhutellaan suoraan.

Tunnesäätelyn vaikeudet

Ilmenemismuotoja:

- Nopeat mielialanvaihtelut.
- Ärsyyntyy ja turhautuu helposti.
- Pettymyksistä tai epäonnistumisista palautuminen vaikeaa.
- Tuntee asiat usein voimakkaasti.

Opetusmenetelmät ADHD opiskelijalle

Strukturoitu opetus

- Selkeä ja säännöllinen ohjaus
- Ennakoitava rakenne
- Selkeät tavoitteet

Esimerkiksi:

- Selkeät, tutkinnon perusteista tulevat oppimistavoitteet ja aikataulu jokaiselle koulupäivälle
- Viikkokohtaiset harjoitus suunnitelmat

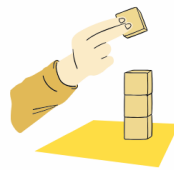

Moniaistinen ja luova oppiminen

- Toiminnallisuus, visuaalisuus ja aistikokemukset

Esimerkiksi:

- Visuaaliset oppimistaulut teorian havainnollistamiseksi tuotesarjoista
- Lihasten opettelu piirtämällä ne parin iholle
- Itsetehdyt, laminoidut muistiinpano "niput" esim. tuotesarjoista tai hoito-ohjeistuksista
- Pomodoro-tekniikka

Yksilöllinen ja osallistava suunnittelu

- Opiskelijan aktiivinen rooli oppimisessa
- Mahdollisuus vaikuttaa sisältöön ja tavoitteisiin

Esimerkiksi:

- Hoitokokonaisuuden suunnittelu yhdessä opettajan kanssa
- Opettajavetoisen opetustyylin välttäminen

Turvallinen ja myönteinen opettaja-opilas-suhde

- Emotionaalinen tuki ja ymmärrys
- ADHD:n ja oppimishaasteiden tuntemus

Esimerkiksi:

- Opiskelijan aito kohtaaminen ja ymmärrys
- Luovuuden, rohkeuden ja energisyyden hyödyntäminen oppimistilanteissa

Reflektio ja itsearviointi

- Oman toiminnan arviointi
- Vahvuuksien ja kehityskohteiden tunnistaminen

Esimerkiksi:

- Lyhyet pohdinnat työpäivän/viikon päätteeksi
- Vahvuuksiin keskittyminen haasteiden sijaan

Sosiaalinen ja vuorovaikutteinen oppiminen

- Oppiminen tekemällä ja keskustelemalla
- Ryhmä- ja parityöskentely, selkeät roolit

Esimerkiksi:

- Opiskelijat esimuotoilevat koe kysymykset kirjasta määrätyltä koealueelta itse, jotta niistä tulee mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä
- Kokeisiin kertaaminen pareittain kyselemällä

Autismikirjo

Sosiaalisen vuorovaikutuksen haasteet

Ilmenemismuotoja:

- Vaikeus aloittaa tai ylläpitää keskusteluja.
- Ei välttämättä huomaa sanattomia vihjeitä (esim. ilmeet, eleet, äänensävyt).
- Voi vaikuttaa etäiseltä tai "omissa maailmoissaan".
- Hitaampi tutustumaan tai solmimaan ystävyys-suhteita.

Toistuvat ja kaavamaiset käytökset

Ilmenemismuotoja:

- Toistuvat liikkeet (esim. käsien heilutus, keinuminen, pyöriminen).
- Rutiinin tarve: samat reitit tai aikataulut.
- Stressaantuu helposti, jos jokin rutiini muuttuu yllättäen.
- Voi puuhata samoja asioita tai katsella samoja videoita yhä uudelleen.

Autismikirjon yleiset piirteet

- Sosiaalisen vuorovaikutuksen haasteet
- Kommunikaation erityisyys
- Toistuvat ja kaavamaiset käytökset
- Syvälliset erityiskiinnostukset
- Aistiherkyydet

Autismi ilmenee yksilöllisesti – jokainen autismikirjon ihminen on erilainen

Piirteet voivat olla haasteita mutta myös vahvuuksia

Erityiskiinnostukset

Ilmenemismuotoja:

- Vahva kiinnostus tiettyyn aiheeseen (esim. ihon mikrobirakenne, aktiiviaineet).
- Oppii nopeasti valtavan määrän tietoa omasta mielenkiinnon kohteestaan.
- Saattaa puhua kiinnostuksestaan paljon, vaikka toista ei kiinnostaisi.
- Kiinnostus voi olla joko hyvin kapea tai laajeneva ajan myötä.

Kommunikaation erityispiirteet

Ilmenemismuotoja:

- Puhe voi olla hyvin muodollista, yksityiskohtaista tai robottimaista.
- Sanat saatetaan ymmärtää kirjaimellisesti (esim. sanonnat voivat hämmentää).
- Voi olla vaikeuksia vuorotellen puhumisessa tai keskustelun säätelyssä.
- Joillain on rajoittunut puhe.

Aistiherkyydet

Ilmenemismuotoja:

- Yliherkkyys tai alireagointi aistiärsykkeisiin (valo, äänet, hajut, kosketus).
- Voi ahdistua kirkaista valoista, kovista äänistä tai tietyistä vaatteista.
- Voi hakea aistikokemuksia (esim. kuuntelee samaa ääntä).
- Joillakin aistitiedon käsittely voi aiheuttaa ylikuormitusta ja sulkeutumista.

Opetusmenetelmät autismikirjon opiskelijalle

Teknologian hyödyntäminen oppimisessa

- Tieto- ja viestintäteknologia, kuten kosketusnäytöt, älypuhelimet, kannettavat tietokoneet, älylasit, tekoäly, virtuaalitodellisuus ja sosiaaliset robotit, voivat tukea oppimista ja vuorovaikutusta

Esimerkiksi:

- Asiakaspalvelutilanteen opettelu Seppo-pelin avulla

Motivaatio ja positiivinen vahvistaminen

- Positiivisen vahvistamisen ja kannustamisen, kuten myönteisten sanojen käyttö, parantaa opiskelumotivaatiota ja oppimisen edistymistä.

Esimerkiksi:

- Annetaan opiskelijalle päivittäin rakentavaa, rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta jostakin asiasta

Strukturoitu opetus

- Ennakoitavat ja johdonmukaiset oppimisympäristöt, joissa on selkeä rakenne ja aikarajoituksia, vähentävät ahdistusta ja parantavat oppimisen sujuvuutta.

Esimerkiksi:

- Jokaisen päivän alussa käydään läpi aikataulu, mitä tehdään, mitä on tarkoitus oppia ja missä vaiheessa pidetään taukoa

Visuaaliset oppimisvälineet ja -menetelmät

- Kuvakortit, aikataulut, animaatiot ja selkeä kontrasti visuaalisissa materiaaleissa parantavat ymmärrystä ja keskittymistä.

Esimerkiksi:

- Hoitovaiheista kertovat kuvakortit ja hoitovaiheeseen kuuluva aika voidaan järjestää työpöydän viereen yhdessä opettajan kanssa ennen hoidon aloitusta

Sensorinen ympäristö ja mukautukset

- Oppimisympäristön sensorinen mukauttaminen, kuten ääniympäristön hallinta ja stimulaatioon liittyvät välineet (esim. stressipallo, keinuevat tuolit), tukee keskittymistä ja oppimista.

Esimerkiksi:

- Metelistä hälyttävät liikennevalot ääniympäristön hallintaan

Yksilölliset ja joustavat oppimisympäristöt

- Oppimisympäristöjen suunnittelu, joka mahdollistaa henkilökohtaisia mukautuksia ja taukojen lisäämistä, auttaa opiskelijoita keskittymään ja vähentää stressiä.

Esimerkiksi:

- Rauhallisemman pienryhmätilan hyödyntäminen teoriatehtävissä

Kielelliset haasteet

Puheen tuoton vaikeudet

Ilmenemismuotoja:

- Sanat eivät tule ulos helposti tai puhe voi olla katkonaista.
- Vaikeuksia muodostaa lauseita (esim. sanojen järjestys väärin).
- Hidas puheen aloittaminen tai ajatuksen ilmaiseminen kestää.
- Sanavarasto voi olla suppea.

Kielen käyttämisen vaikeudet

Ilmenemismuotoja:

- Vaikeus ottaa vuoroja keskustelussa.
- Aiheessa pysymisen vaikeus.
- Ei tunnista kuuntelijan reaktioita.
- Kielellisiin päättelyn ja ymmärtämisen haasteet esim. huumorin, sarkasmin tai vihjeiden ymmärtämisen vaikeus.

Kielelliset haasteet vaikuttavat siihen, miten henkilö ymmärtää, tuottaa ja käyttää kieltä.

Haasteet voivat ilmetä puheessa, kuullun ymmärtämisessä, keskustelussa tai lukemisessa ja kirjoittamisessa.

Yleisimmät kielihäiriöt:

Kehityksellinen kielihäiriö (DLD – Developmental Language Disorder)

- Vaikuttaa puheen ja kielen ymmärtämisen sekä tuottamisen taitoihin

Lukihäiriö (dysleksia)

- Lukemisen ja oikeinkirjoituksen erityisvaikeus

Kielellinen työmuisti ja prosessoinnin hitaus

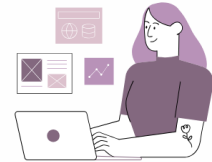
Ilmenemismuotoja:

- Unohtaa pitkät ohjeet.
- Hidas reagoimaan puheeseen tai tehtäviin.
- Vaikeuksia monivaiheisissa kielellisissä tehtävissä.
- Oppiminen vie aikaa, etenkin kielellisillä alueilla.
- Useamman asian käsittely yhtä aikaa on haastavaa.

Puheen ymmärtämisen vaikeudet

Ilmenemismuotoja:

- Vaikeus ymmärtää monimutkaisia lauseita tai pitkiä ohjeita.
- Tarvitsee usein toistoa tai yksinkertaistamista.
- Saattaa vastata aiheesta ohi, koska ei ymmärtänyt kysymystä.
- Ei aina kykene seuraamaan keskustelun kulkua.

Lukihäiriö

Ilmenemismuotoja:

- Hidas ja takkuileva lukeminen.
- Kirjaimet sekoittuvat.
- Vaikeus muistaa, mitä juuri luki.
- Kirjoitusvirheitä, vaikka sanat olisivat tuttuja.
- Kirjoittaminen vaatii enemmän aikaa.

Opetusmenetelmät kielellisten haasteiden opiskelijalle

Monipuolinen oppimateriaalien käyttö

- Visuaaliset ja auditiiviset materiaalit (esim. videot, kuvat, äänikirjat)
- Oikoluku, puheentunnistus, ääninauhitus, oppimispelit

Esimerkiksi:

- Opiskelija katsoo videon kasvohoidosta vaiheittain ennen harjoittelua
- Ihonhoito kauneushoitolalla äänikirjan hyödyntäminen
- Tekstin luku värikalvon kautta

Koetilanteiden mukauttaminen

- Lisäaika, suulliset kokeet, tehtävien eriyttäminen

Esimerkiksi:

- Annetaan mahdollisuus suulliseen tenttiin kasvohoidon teoriasta kirjallisen sijaan

Tehtävien selkeyttäminen ja läpikäynti ääneen

- Opettaja käy tehtävänannon ääneen läpi ja selittää sen yksinkertaistetusti
- Opiskelija lukee materiaalin etukäteen ennen tunteja

Esimerkiksi:

- Kirjoitetaan hoitovaiheet ylös fläppitaululle/näytölle
- Merkitään pallolla hierontakaavaan, missä kuuluu seistä

Käytännön tekeminen ja toiminnallisuus

- Oppiminen tekemällä, havainnollistaminen, työskentely pareittain

Esimerkiksi:

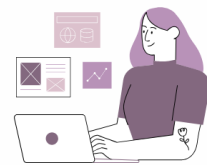
- Hieronnan opettaminen näyttämällä, lukemalla kaavasta ja piirtämällä kaavaan hierontaliikkeet nuolien tai muiden symbolien avulla
- Opiskelijan osallistaminen opetusvideon tekemiseen

Valmiit muistiinpanot ja visuaaliset korostukset

- Käytetään valmiiksi tiivistettyjä muistiinpanoja ja värikoodattuja avainsanoja
- Hoitovaiheiden muistilista kuvina ja symboleina hoitopisteellä

Esimerkiksi:

- Opetellaan ihon rakenne värityskuvan avulla
- Laputetaan tuotekansioista tuoteryhmät eri väreillä

Selkeä rakenne ja visuaalinen tuki tehtävissä

- Numerointi, suuret fontit, selkeät ohjeet, rauhallinen asettelu

Esimerkiksi:

- Monivalintatehtävä, jossa kysymys erottuu selkeästi ja vaihtoehdot ovat hyvin jäsennellyt
- Powerpoint esitys, jossa teksti erottuu selkeästi taustasta

Matemaattiset haasteet

Lukukäsitteen vaikeus

Ilmenemismuotoja:

- Vaikeus hahmottaa, mitä luvut tarkoittavat (esim. 5 on enemmän kuin 3)
- Ei osaa nopeasti arvioida määrää ilman laskemista.
- Numerosymbolien ja lukumäärän yhdistäminen on vaikeaa
- Vaikeus ymmärtää, että "8" on sekä numero että määrä

Matemaattiset haasteet:

- Vaikeuksia ymmärtää lukuja, laskea, ratkaista sanallisia tehtäviä tai hahmottaa mittayksiköitä
- Vaikuttavat kouluasuoriutumiseen ja arjen taitoihin (esim. kellon lukeminen, rahankäyttöön)
- Liittyvät usein työmuistiin, kielellisiin taitoihin tai oppimisen erityisvaikeuksiin.

Laskemisen vaikeus

Ilmenemismuotoja:

- Peruslaskutoimitukset eivät automatisoidu (esim. laskee sormilla)
- Laskee hitaasti ja laskeminen on epävarmaa.
- Unohtaa laskustrategioita.
- Laskut menevät helposti sekaisin, vaikka asia olisi opeteltu monta kertaa.

Kielelliset vaikeudet matematiikassa

Ilmenemismuotoja:

- Sanalliset tehtävät ovat vaikeita ymmärtää
- Ei ymmärrä matemaattista sanastoa (esim. "enemmän kuin", "yhteensä", "jäljellä")
- Vaikeus muotoilla omaa ratkaisuaan tai selittää päättelyä
- Sekoitus kielellisen ja matemaattisen haasteen välillä

Työmuistin ja keskittymisen haasteet laskemisessa

Ilmenemismuotoja:

- Unohtaa laskun välivaiheet tai tehtävän osia
- Vaikea pitää mielessä useampaa lukua tai laskuvaihetta yhtä aikaa.
- Keskittyminen katkeaa helposti, jolloin virheitä yksinkertaisissakin laskuissa.
- Vaikea seurata pitkiä ohjeita tai sarjoja.

Määrien hahmottamisen vaikeus

Ilmenemismuotoja:

- Kellonaikojen lukeminen ja hahmottaminen on hankalaa
- Vaikeus arvioida aikaa tai ajoittaa tekemistä (esim. "paljonko 10 minuuttia on")
- Ei ymmärrä mittayksiköiden eroja (esim. metri vs. senttimetri)
- Rahojen laskeminen ja vaihtorahan hahmottaminen tuottaa vaikeuksia.

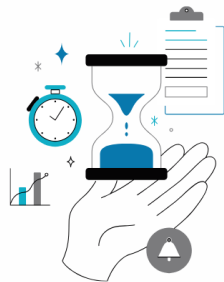
Opetusmenetelmät matemaattisten haasteiden opiskelijalle

Kohdennettu matemaattisten taitojen harjoittelu

- Keskittyminen suoraan laskemiseen ja matemaattisiin tehtäviin

Esimerkiksi:

- Peruslaskutoimitusten toistuva harjoittelu

Käytännönläheinen ja konkreettinen oppiminen

- Matematiikkaa arjen ja työelämän kontekstissa
- Abstraktien käsitteiden konkretisointi konkreettisilla tehtävillä

Esimerkiksi:

- Tarvittavien tuotteiden määrän laskeminen hoitotilanteessa
- Katteen ja alvin lisääminen tukkuhintaan
- Litrahintojen laskeminen

Virtuaaliympäristöt ja digitaaliset työkalut

- Pelit, simulaatiot ja tietokonepohjaiset harjoitteet

Esimerkiksi:

- Simulaatio asiakaspalvelutilanteesta, jossa lasketaan hintoja
- Pelit, joissa tulee laskea ainemääriä

Pelillisuus ja oppimisen elämyksellisyys

- Käytetään pelejä, jotka harjoittavat suoraan matemaattisia taitoja
- Valitaan pelityyli opiskelijan vahvuuksien ja motivaation mukaan

Esimerkiksi:

- Käytetään visuaalisia elementtejä, roolipeliä tai jopa VR/AR-sovelluksia.

Välitön palaute ja virheistä oppiminen

- Palaute annetaan heti tehtävän jälkeen
- Annetaan rakentavaa ja kannustavaa palautetta
- Käytetään toistoa ja uudelleenyrityksiä

Esimerkiksi:

- Opiskelija merkitsee itse edistymistään – esim. tehtävävihkoon “onnistuin”-tähtiä
- Annetaan tarra myydyistä tuotteista

Yksilölliset opetusmenetelmät ja eriyttäminen

- Yhdistetään matemaattinen oppiminen opiskelijan oman alan tilanteisiin.
- Kohdennetaan oppiminen taitotason mukaan.

Esimerkki:

- Harjoitellaan suhdelukujen laskemista jauhekasvonaamion ja veden suhteilla.

Mielenterveys ongelmat

Ahdistuneisuus

Ilmenemismuotoja:

- Ylireagoi arkisiin tilanteisiin (esim. ryhmätyöt, esiintyminen).
- Jatkuvaa huolestumista tai murehtimista.
- Kehollisia oireita (pahoinvointi, päänsärky, sydämentykytys).
- Pyrkii välttämään pelottavia tai stressaavia tilanteita.

Tunnekuohuherkkyys

Ilmenemismuotoja:

- Pienet vastoinkäymiset aiheuttavat suuria reaktioita (itku, raivo).
- Vaikeus säädellä tunteita tai rauhoittua nopeasti.
- Aggressiivisuus tai ärtyisyys tilanteissa, jotka eivät vaadi sitä.

Mielenterveyden yleisiä piirteitä:

- Ahdistuneisuus, masennus, tunnekuohuherkkyys, itsetunto-ongelmat ja keskittymisvaikeudet.

Vaikuttavat tunteiden säätelyyn, jaksamiseen ja arjen toimintakykyyn.

Oireet voivat olla piileviä ja näkyä esim. vetäytymisenä, ärtyisyytenä tai passiivisuutena.

Itsetunto- ja minäkuvaongelmat

Ilmenemismuotoja:

- Välttelee haasteita, koska ei usko pärjäävänsä.
- Voi puhua itsestään negatiivisesti ("mä oon huono", "en osaa mitään").
- Vahva vertailu muihin, kokee helposti olevansa huonompi.
- Tarvitsee jatkuvaa vahvistusta ja hyväksyntää.

Masentuneisuus

Ilmenemismuotoja:

- Vetäytyminen sosiaalisista tilanteista
- Ilottomuus ja kiinnostuksen puute entisiin mieluisiin asioihin
- Väsymys, unihäiriöt, keskittymisvaikeudet
- Alhainen itsetunto tai toistuvat kielteiset ajatukset itsestä

Keskittymisvaikeudet

Ilmenemismuotoja:

- Vaikeus pysyä tehtävässä, ajatus harhailee
- Keskeyttää toisten puhetta tai ei malta odottaa vuoroaan
- Unohtaa tehtävät, myöhästyy, sählää
- Saattaa kokea jatkuvaa sisäistä levottomuutta

Opetusmenetelmät mielenterveys haasteiden opiskelijalle

Turvallinen ja ennakoitava oppimisympäristö

- Ennakkosuunnitelmat haastavien tilanteiden varalle
- Turvapaikat, yksilölliset toimintaohjeet

Esimerkiksi:

- Tutustuminen koulun tiloihin ja opettajiin ennen ensimmäistä koulupäivää
- Turvapaikan sopiminen ennakkoon.

Yhteistoiminnallinen oppiminen

- Ryhmätyöt, joissa korostuu yksilöllinen vastuu
- Turvallinen ilmapiiri, joka tukee vertaissuhteita ja vuorovaikutusta
- Emotionaalisten ja sosiaalisten taitojen kehittäminen

Esimerkiksi:

- Harjoitellaan pareittain ottamaan asiakas vastaan ja ohjaamaan hoitopetiin aina odotustilasta lähtien ennen varsinaiseen asiakaspalveluun siirtymistä

Pienryhmä- ja vertaistukiopetus

- Vahvempi kuulluksi tuleminen kokemus
- Vertaisryhmän sosiaalinen tuki suojaavana tekijänä

Esimerkiksi:

- Luokkakavereiden tuki ja kannattelu hankalissa tilanteissa.

Tunteiden käsittelyn ja itseilmaisun tukeminen

- SYKE-menetelmä: kuvakortit, keskustelut ja tavoitteiden asettaminen
- Vapaus osallistua keskusteluun omista lähtökohdista
- Mahdollisuus ilmaista itseään myös ei-sanallisesti

Esimerkiksi:

- Käydään asiakkaiden kanssa mahdollisesti eteen tulevat tilanteet läpi jo etukäteen

Psyykkisten oireiden kohtaamisen työkalut

- Opettajien valmiudet käsitellä esimerkiksi ahdistuskohtauksia
- Keskustelut selviytymiskeinoista etukäteen

Esimerkiksi:

- Rauhoittavat keinot kuten ääneen laskeminen yhdessä, kosketus, nimellä kutsuminen
- Esineen jättäminen opettajanhuoneen pöydälle, mikäli tilasta joutuu poistumaan hetkeksi

Yhteisopettajuus ja moniammatillinen tuki

- Opettajien yhteistyö eri aineiden välillä
- Erityisesti opintojen alussa tukea enemmän tarvitseville opiskelijoille
- Lisää mahdollisuuksia yksilölliseen ohjaamiseen

Esimerkiksi:

- Opiskelijalle järjestetään viikoittainen yksilöohjaustuokio, jossa seurataan edistymistä ja sovitaan konkreettisista tavoitteista

Sosiaalisen tilanteiden haasteet

Sosiaalinen vetäytyminen

Ilmenemismuotoja:

- Ei hakeudu muiden seuraan, pysyttelee
- Vetäytyy ryhmätilanteista tai välitunneilla
- Ei vastaa toisten aloitteisiin tai välttelee yhteisiä tilanteita

Ylireagointi tai väärinymmärrys sosiaalisissa tilanteissa

Ilmenemismuotoja:

- Loukkaantuu helposti, vaikka kukaan ei tarkoittanut pahaa
- Tulkintavaikeuksia toisten eleistä, ilmeistä tai äänensävyistä
- Saattaa reagoida epätyypillisesti vitseen, ohjeeseen tai ryhmätilanteeseen

Sosiaalisten tilanteiden haasteiden yleiset piirteet:

- Vaikeuksia vuorovaikutuksessa, ryhmässä toimimisessa, ystävyysuhteissa tai sosiaalisten vihjeiden ymmärtämisessä
- Saattaa ilmetä vetäytymisenä, jännittämisenä tai ristiriitatilanteina
- Taustalla voi olla ujoutta, ahdistusta, neurokirjon piirteitä tai oppimiseen liittyviä haasteita

Ystävyysuhteiden solmimisen ja ylläpitämisen vaikeus

Ilmenemismuotoja:

- Vaikeus löytää yhteisiä aiheita tai luoda yhteyttä toisiin
- Riitoja, väärinymmärryksiä tai ystävyysuhteiden nopeaa katkeamista
- Voi kaivata ystäviä, muttei tiedä miten toimia

Vuorovaikutuksen vaikeus

Ilmenemismuotoja:

- Ei osaa aloittaa tai ylläpitää keskustelua
- Vastaukset voivat olla lyhyitä
- Vaikeuksia silmiin katsomisessa tai nonverbaalisessa viestinnässä
- Saattaa vaikuttaa välinpitämättömältä, vaikka ei ole

Sosiaalisten tilanteiden pelko

Ilmenemismuotoja:

- Sydämentykytystä, punastumista, jähmettymistä sosiaalisessa tilanteessa
- Pelko puhua luokan edessä tai vastata ääneen
- Välttää tilanteita, joissa huomio voi kohdistua itseensä
- Voi vaikuttaa ujoudelta, mutta taustalla voi olla voimakas ahdistus

Opetusmenetelmät sosiaalisen vuorovaikutuksen tukemiseen

Vuorovaikutustaitojen vahvistaminen

- Opettaja fasilitoi sosiaalisten kontaktien syntymistä ryhmätehtävien, parityöskentelyn avulla

Esimerkiksi:

- Opettaja jakaa opiskelijat pareihin ja parit vaihdetaan joka kerralla

Sosiaalisen vuorovaikutuksen aloituksen tuki

- Huolellinen ryhmäyttäminen opintojen alussa

Esimerkiksi:

- Opettaja järjestää "Tutustumisbingon", jossa opiskelijat etsivät ryhmästä henkilöitä, joilla on yhteisiä piirteitä tai kiinnostuksen kohteita
- Opintojen alussa luodaan yhdessä ryhmän pelisäännöt

Tasa-arvoinen osallistuminen

- Erialaisten roolien tarjoaminen yhteisissä projekteissa

Esimerkiksi:

- Ryhmätyössä opiskelijat valitsevat eri vastuualueet (esim. asiakasviestintä, suunnittelu, käytännön toteutus) oman kiinnostuksensa ja vahvuksiensa mukaan

Digilaitteiden hallittu käyttö

- Puhelinten käytön rajoittaminen

Esimerkiksi:

- Oppitunnin alussa opiskelijat jättävät puhelimensa laatikkoon, jotta keskittyminen ja vuorovaikutus toisiin opiskelijoihin lisääntyy

Opiskeluhyvinvoinnin tukeminen

- Anonyymin palautteen ja keskustelun hyödyntäminen ilmapiirin kehittämiseen

Esimerkiksi:

- Luokassa toteutetaan kuukausittain nimettömiä hyvinvointikyselyjä, joiden avulla tunnistetaan mahdollisia yksinäisyyden tai kuormituksen aiheuttajia

Ryhmään kuulumisen vahvistaminen

- Opiskelijoiden aktiivinen osallistaminen ryhmähengen luomiseen

Esimerkiksi:

- Viikoittain vaihtuva "tiimihenki-vastaava" opiskelija huolehtii, että kaikki otetaan mukaan ja ehdottaa pientä yhteistä tekemistä kuten yhteinen välipalatauko tai jumbpahetki